

NAZIONALE
41
2 H
29
VITT. EMANUELE
ROMA

ROMA

MEMORIALE, ET SVMMARIVM

Nouissimorum Testimoniorum Sinensium

In prosecutione Causæ Sinen.

Circa quosdam ritus permissos Decreto Alexandri VII.

Edito 23. *Martij* 1656.

Et circa vsum vocum *Tien*, & *Xamti*, ac Tabellæ *Kim Tien*

SANCTISSIMO D. N.

CLEMENTI PAPÆ XI.

Oblatum

A' PP. FRANCISCO NOEL, ET GASPARO CASTNER Societ. IESV.

Procuratoribus Illustrissimorum, & Reuerendissimorum Episcoporum Macaensis, Nankinensis, Ascalonensis, & Andreuillensis, & pro Missionibus Societatis IESV in Imperio Chinæ, & adiacentibus Regnis.

Die 27. Augusti 1704.

Beatiſsime Pater.

1 X primo noſtro Memoriali, & Summario, in quo quatuor Epiſcoporum nomine, omniumque Miſſionariorum Societatis in China exiſtentium, quamplura tum illorum, tum etiam aliorum teſtimonia ad Sanctitatis Veſtræ pedes humillimè prouoluti anno præterito exhibuimus, satìs ſuperque conſtare videbatur de veritate factorum, In Decreto Alexandri VII. expoſitorum, & eorum omnium, quæ ad plenam huius Sinicæ controuerſiæ declarationem pertinebant.

2 Interim verò nouiſſima nobis, & longè plurima ſuperuenerunt ipſorum Sinarum teſtimonia, quibus nouum, atque ingens lumen huic eidem Cauſæ adijcitur, & illa omnia, quæ anno ſuperiore produximus, tum declarantur magis, tum validè confirmantur aduerſus ea, quæ duobus Obſeruationum libellis, nuper editis ſub nomine Illuſtriſſimorum DD. Cononenſis, ac Roſalienſis, primis illis ſcriptis noſtris obiecta fuere.

3 Hæc controuerſia duo continet capita: Vnum de Ritibus quibuſdam, Alexandri VII. Decreto permiſſis in honorem Confucij, ac mortuorum Progenitorum: Alterum de Sinicis quibuſdam vocibus, ad Deum verum compellandum adhibitis; quæ capita, licèt inter ſe diuerſa videantur, in eodem tamen principio conueniunt, cùm vtrobique quæratur, quæ ſit communis, & vera apud Sinas horum Rituum, harumque vocum ſignificatio.

4 Quantum igitur ad Ritus, tota quæſtio in eo eſt; num Sinenſes Confucio, & Progenitoribus defunctis vllam omnino diuinitatem, vllamque ſeu dignitatem ſeu poteſtatem humanâ maiorem tribuant? num eos colant vt Idola, aut alios quoſcumque ſpiritus, qui à Gentilibus cultu Religioſo coluntur? Num aliquid ab illis petant, vel ſperent? & an credant reſidere in Tabellis, aut ad eaſdem venire oblationum tempore eorum animas, vt fruantur ijs, quæ ad ſignificandum internum animi affectum, gratamque memoriam, ac deſiderium tum Diſcipulorum erga Magiſtrum, tum filiorum erga Parentes, illis offeruntur?

5 Quantum ad voces, duo ſunt, quæ diſputantur: Primum quid Sinæ, ſeu fideles, ſeu etiam Gentiles hoc tempore per vocem *Xam ti*, hoc eſt, *Supremus Imperator*, aliaſque ſimiles, ac potiſſimùm quid per vocem *Tien*, hoc eſt, *Cælum*, dum illud colendum eſſe dicunt, intelligant? Deinde, quid per literas illas

Kim Tien, ab hodierno Imperatore conscriptas, & Patribus Societatis dono datas, quibus vtiliter vsi sunt complures etiam aliorum Ordinum Missionarij, significetur?

6 Hæc omnia cùm ad merum factum pertineant, communemque Sinensium, præsertim eorum, qui modò viuunt, intentionem & consuetudinem; non aliunde meliùs, & efficaciùs, quàm ipsorummet Sinarum testimonio declarari, probarique posse credimus.

7 Ad hæc igitur comprobanda producimus in hoc nouo Summario, & Sanctitati Vestræ reuerenter offerimus maximo numero Sinicos Testes, ex præcipuis illius magni Imperij Prouincijs, atque ex singularum Prouinciarum primarijs Ciuitatibus; plerosque litterarum professione conspicuos; multos etiam Mandarinatibus, Præfecturis, aut alijs dignitatibus, vel officijs insignes, prout videre est in *hodierno Summario num.* 1. *post litt. Y.* & alibi passim. Exhibemus autem non solùm Christianos, sed etiam Gentiles, quos nemo iure suspicabitur, vllo Partium studio, vel in gratiam Iesuitarum ea pronunciare voluisse, quæ ipsi scirent, communibus suæ scholæ principijs opponi: Eos autem omnes inter se omnino contestes damus, & quamuis ex diuersis locis atque Prouincijs, magno tamen consensu, & clarissimis verbis præcipua quæque huiusce controuersiæ capita explicantes.

8 Sed quod maximi faciendum esse videtur, plerique Christiani testimonium suum iuramento confirmant, & quidem ante omnia disertè protestantes, se bene percipere, quanta sit iuramenti vis, & obligatio, vt in *Summario num.* 1. *litt. Y. num.* 3. *litt. M.* negantes quoque, se eos esse, *qui falso iuramento secundum Dei præceptum audeant infringere*, vt in *hoc Summario num.* 3. *litt. KK.*, *&* *num.* 5. *litt. Y.*; Item dicentes, *se stantes coram Deo iurare, omnia esse verissima, & certissima*, vt in *Summario num.* 3. *litt. K.* & iuramentum emittere *ante Altare Dei*, in *eodem Summario num.* 3. *litt. BB.*, *& HH.* aut tanquam ante *Sanctitatem Vestram* existentes; alijsque extraordinarijs, grauissimis, & Sanctissimis verbis iuramenti sui Religionem; quantùm possunt, augentes, *dicto Summario num.* 3. *litt. N. AA. LL. XX. num.* 5. *litt. A. P.* Neque semel tantum iurasse contenti, præter generale iuramentum, quod initio protulerunt, ad singula, quæ proponunt, puncta iterum iurant, atque ità præstitum testimonium alio tandem iuramento confirmant, *Summario num.* 1. *litt. Y. num.* 3. *litt. AA. litt. LL. num.* 5. *litt. Y.*

9 Ea igitur primo loco Testimonia indicabimus, quæ faciunt ad vocum Sinicarum declarationem, vt eumdem sequamur ordinem,

nem, quem tenuerunt Auctores obseruationum. Sic enim fiet, vt dum confirmamus ea, quæ in prioribus scriptis nostris proposita sunt, eadem operâ nouas istorum Dominorum obiectiones obiter refellamus. Has nihilominus in nostra, quam mox daturi sumus, responsione pleniùs refutabimus, inhærendo scilicet singularum obseruationum vestigijs, clareque ostendendo, quotquot in eis afferuntur Textus, præsertim è libris Sinicis, aut nihil ad rem facere, aut potiùs contra Aduersarios pugnare, aut mutilos, corruptosque afferri, aut tandem falsa interpretatione in alienum à mente Authoris sensum detorqueri; vt etiam inde credibiliùs fiat, vtriusque Obseruationum libelli eumdem fuisse Authorem Illustrissimum D. Maigrot, vt ipsemet in principio sui Opusculi satis declarat *pag. prima*, *&* *secunda*, & hos libellos ab illo in China conscriptos fuisse, priùs quàm sciret, venturos Romam Missionarios, qui factas ijsdem Textibus fraudes patefacere possent.

10 Iam verò quæstio de Sinicis vocibus penè confecta videbatur, tot nouis documentis anno præterito allatis. Nam præter clarissima tot Episcoporum, & Missionariorum testimonia, sufficere videbatur, ad tollendam omnem hac de re dubitationem, publica, & authentica Imperatoris Sinici Declaratio de facto proprio, hoc est, de vocum quibus ipse vtitur, ac de literarum à se conscriptarum vero sensu testantis; nec erat, cur ampliùs dubitaretur, quin per hæc nomina *Xam ti*. (Supremus Dominus) ac *Tien* (Cælum) secundùm legitimam Sectæ litterariæ doctrinam non visibile vel materiale Cælum, nec inanima, & materialis Cæli virtus, sed ipse Cæli, Terræ, rerumque omnium Auctor, ac Dominus indicaretur, atque inuocaretur à Sinis. Eumdem quoque Supremum Dominum, sub his nominibus ab Imperatore coli, vel ideo credendum erat, quia Imperator ipse dicebat.

11 Authores tamen Obseruationum pernegant, id reuera dixisse in sua Declaratione Imperatorem; Quin malæ fidei accusant Patres Societatis, quòd voces Sinicas *Ken Tuen Chu çai* in Sinico illius declarationis exemplari positas, Latinè interpretati sint *authorem*, *ac Dominum*; cùm his vocibus, non nisi *virtutem* materialem aliquam, cæcam, & inanimem in Cælo *prædominantem* apud litteratos Sinas intelligi, Authores isti contendant.

12 Verùm hæc noua istarum vocum interpretatio, omnium ferè Missionariorum, atque ipsorum etiam Sinarum authoritate reijcitur; Habemus enim hìc Romæ complures libros, seu Catechismos Sinicos, non solùm à Missionarijs Societatis; Sed etiam à Religiosis Sancti Dominici, ac Sancti Franciscisci conscriptos,

ſcriptos, in quibus omnibus has ipſas voces, *Chu çai, ad verum, ac viuum rerum omnium* Dominum ſignificandum, vſurpari manifeſtum eſt; In hunc enim ſenſum adhibentur à R.P. Varo Dominicano in ſuo Tractatu *Ci Pien cap.*8. circa initium, à *P.Thoma Maior* in libro, cuius titulus, Symbolum Fidei, & Doctrinæ Chriſtianæ pag. 46. fac. 1. à *P. Ioanne à S. Thoma* in libro *Xing Kiao ye muen* approbato à Patre, cuius nomen Sinicum eſt *Su Fang çie* tomo 1. fol. 1. Item ex familia S. Franciſci à *P. Pinnuela* in tractatu *ço Hoej* approbato à Patre *Auguſtino à S. Paſchali, P. Iacobo Tarrin, & P. Nauaro pag.*1. & alibi. Et in tractatu de Baptiſmo ſcripto à *P. Franciſco de Conceptione*, & approbato ab ijſdem *pag.*1. *fac.*2. & alibi. Item à P. Antonio à Sancta Maria in tractatu *Tien yu yn fol.*2. *fac.*2., Vt nihil hic dicamus de plurimis noſtrorum Miſſionariorum libris, in quibus hæc vox, *Chu çai*, creberrimè in eumdem ſenſum vſurpatur. Quod præcipuè factum eſt à R. P. Matthæo Riccio, Sinicæ Miſſionis fundatore, in ſuo illo libello *Tien Chu Xe y* nuncupato, quo hactenus omnes aliorum ordinum Miſſionarij plurimùm vti conſueuerunt, & iteratis typis imprimendum curarunt. Hunc P. Riccij librum, qui totus eſt in probanda veri Dei exiſtentia contra vanos, & impios Atheorum errores, illuſtri præconio exornauit Princeps Imperatoris filius, ac deſignatus Hæres Imperij: in *Summario Num.*2. *litt.B.*, & concordant plurimi Teſtes Chriſtiani in *Summario num.* 3. *litt. VV.* Hos autem omnes libros, & Catechiſmos, *Deum verum* ſub hoc nomine, *Chu çai*, colendum proponentes, comburere oporteret, ſi ſecundùm Illuſtriſſimi Roſalienſis interpretationem, per hoc nomen, nonniſi materialis aliqua Cæli virtus ſignificaretur.

13 Sed quantùm ille fallatur, & quæ ſit vera huius nominis, *Chu çai* apud Sinas ſignificatio, ipſimet Sinæ litterati, tùm Chriſtiani, tum Gentiles abundè teſtantur; & hoc quidem *num.*5. *litt.HH.* Litterati Chriſtiani his verbis declarant: *Iurati dicimus, hanc vocem* Tien, *vel* Cælum *habere duplicem ſignificationem, Materialis, & Immaterialis. Quoties dicitur,* Chu çai, vel Creator, Xang Ti, Supremus Dominus, *& ſimiliter, idem eſſe, ac dicere rerum omnium verum Dominum, quem Chriſtiani,* Tien Chu, *appellant, ideſt,* Cæli Dominum. Idem teſtantur alij Chriſtiani iurati *num.* 3. *litt. Q. HH. num.* 6. *litt. B.*, item alij non iurati *num.* 6. *litt. G. M. T.* RR. *num.* 9. *litt. F.* & Gentiles *num.* 4. *litt.L. num.*7. *litt.D. LLL. K* 4. *X* 4. *E* 5.

14 Quod autem per has voces, *Xam ti*, & *Tien* intelligatur non aliquid materiale, ratione carens, & inanime, ſed Ens ſummum, Perfectiſſimum, ſumma Prouidentia, atque Intelligentia prædi-

tum,

tum, rerumque omnium conditor, ac gubernator, quem in nostris Catechismis explicamus Deum verum, & viuum, contestantur plures Christiani iurati in hoc *Summario num.* 1. *litt. Q. num.* 3. *litt. G. P. GG. MM. num.* 5. *litt. E. & litt. V.*, vbi hæc quindecim Christianorum iuratorum verba referuntur. III. *Iuramentum. Appellationes,* Tien, *&* Xang Ti, *quæ apud Sinas vsurpantur, sunt per antiquos libros ad nos vsque transmissæ: earum autem legitimus sensus is est: Supra Cælum existere summè Pium, summè Misericordem, Omnipotentem, Omniscium, qui bona præmijs afficit, mala punit, VERVM MODERATOREM, & DOMINVM; nec vllatenus eiusmodi nominibus colitur flauo cæruleum, & materia, ac figura constans Cælum, quod intuemur.* Similia dicunt alij *num.* 6. *litt. A.* ac alij absque iuramento idem affirmant *num.* 6. *litt. T. EE. RR. num.* 9. *litt. D. & E.* Consentiunt quoque Litterati Gentiles sub *num.* 2. *litt. C. num.* 4. *litt. K. num.* 7. *litt. B. D. E. F. I. AA. II. BBB. GGG. LLL. QQQ. KKKK. XXXX. EEEEE.*

17 Præterea has voces *Xam Ti* (Supremus Imperator,) & *Tien* (Cęlum,) secundùm suum genuinum sensum idem prorsus significare, quod significat hoc nomen *Tien chu* apud omnes Sinas Christianos, affirmant iurati Christiani triginta & vnus, *in Summario num.* 3. *litt. GG.* sic asserentes = *Quod in Libris Classicis antiquis Sinensibus dicitur* Tien (*Cælum*) *dicitur* Xam ti (*Supremus Imperator,*) *voces esto diuersæ ab illa, quæ in Sancta Lege dicitur* Tien chu (*Cæli Dominus,*) *intentum tamen, siue sensum genuinum eundem esse absque vlla differentia*; similia habent alij *num.* 3. *litt. MM. num.* 5. *litt. F. H. & HH. num.* 6. *litt. A.* Consentiunt quoque Litterati Gentiles cum ipso Principe Regni hærede *num.* 2. *litt. C. num.* 4. *litt. K. num.* 7. *litt. G.*, vbi viginti Gentiles Doctores simul subscribunt, & alij *sub litt. KKKK.*

18 Plerique etiam horum Testium declarant, *Xam Ti* Supremum Imperatorem in Cœlo dominari, sicuti in aula sua, totoque Imperio dominatur Imperator: Ita enim quindecim iurati Testes Christiani *in Summario num.* 5. *litt. E.* loquuntur: *Nos, dum Imperatorem appellamus, non modò Supremum Dominum, Augustum, Supremum, Supremum Regem dicimus; Sed & aliquando* Pi hia, *seu infra eius Throni gradus; aut* Chao ting, *supremam eius Palatij aulam nominamus: quo manifestum fit, cur pariter* Xam ti, *supremum Imperatorem, aliquando Cæli nomine nuncupemus: eadem est enim sermonis proprietas, atque cùm Principem nostrum* Chao Ting, *seu Supremæ Palatij Aulæ nomine nuncupamus. Porrò* Xam ti *cùm à nobis appellatur, ipsum Deum, seu* Tien Tchu (*Cæli Dominum*) *appellari, minimè*

dubium est. Idem testantur alij Christiani non iurati *num. 6. litt. Y.*, *& litt. FF*, *& num. 9. litt. E.* Itemque viginti Litterati Gentiles, qui vnanimiter in eundem sensum subscribunt *num. 7. litt. H.* Præterea varias alias appellationes Deo Opt. Max. conuenientes apud Sinas existere complures asserunt *n. 1. litt. R.*, *& num. 3. litt. F.*

19 Huiusmodi etiam vocibus veteres Sinas verum Deum significare voluisse, cuius illi aliquam notitiam habuerint, testantur Christiani quinquaginta iurati *num. 1. litt. Q.*, *alijque num. 6. litt. N.*, *& num. 10. litt. E.*

20 Denique, tametsi probarent Aduersarij, Sinas infideles per hæc verba significare quandoque velle mortuam illam Cœli virtutem, quod tamen nunquam probabunt, nihilominus quin per has voces, à Christianis prolatas, Gentiles ipsi intelligant, animoque concipiant Deum, quem Christiani colunt, nemo negabit. A centū enim, & viginti annis Christiani has voces vsurpantes, simul in suis Catechismis, & Libris toto Imperio passim sparsis, abundè declarant, quid per illas significent. Nunc autem prohibere Fidelibus vsum omnem huiusmodi vocum ad verum Deum compellandum, præterquam quòd difficillimum esset, tam longæuam consuetudinem abolere, id multa, & magna incommoda afferret; vti etiam declaratur *sub num. 1. litt. S. & num. 5. litt. M. & N.* Præsertim quia experientia ipsa compertum est, vsu talium nominum faciliùs attrahi Sinas Gentiles, & ad Christi Fidem conuerti, vt contestantur plures Christiani *num. 1. litt. V. num. 3. litt. GG. num. 5. litt. O.* Id quoque de se ipsis olim testati fuerant plures Missionarij in suis Opusculis iam impressis,

21 Quisquis ergo considerauerit tot clarissima testimonia, tum quæ superiùs adduximus ex hodierno Summario, tum quæ in Summario anni præteriti adducta sunt, præsertim *à pag. 106. vsque ad pag. 116.*, *& à pag. 129. vsque ad pag. 136.*, valdè stupebit, Authores obseruatiouum velle, vt hæc omnia non in sensu proproprio, & obuio, sed in sensu improprio, & metaphorico intelligantur; vtque per illas sublimes, nobiles, & vero Deo solùm dignas loquutiones, non nisi bruta, & inanima Cœli virtus speciosis metaphoris describatur. Et quænam poterunt inueniri verba tam clara, tam expressa, quæ si cauillari liceat, non huiusmodi responsionibus obscurentur? Quibus Sac. Scripturæ verbis, quantùmuis planis atque dilucidis, poterimus hæreticos constringere, à quibus illi non se facilè extricent, dicendo, hæc non in sensu proprio, sed alieno, & metaphorico intelligenda esse?

22 Ex dictis autem facilis est superiùs propositæ de cultu Cœli, ac

de

de litteris *Kim Tien* quæstionis explicatio. Quod enim ab ipso Imperatore, alijsque genuinæ Sinarum Doctrinæ Sectatoribus non colatur materiale Cœlum, testantur Gentiles ipsi *num.* 7. *litt. XXXX.*, & varijs alijs supracitatis locis, itemque Litterati Christiani *num.* 3. *litt. NN.*, & *num.* 6. *litt. T. II.*, & *num.* 10. *litt. D.* Quodque Sinenses nullatenus colendam esse intelligant Cœli virtutem, quæ *Ly*, aut *Tai Kie* appellatur, vti autumant DD. Aduersarij, expresse declarat vnus Litteratus *in Summario num.* 4. *litt. I.* sic loquens: *Itaque Imperator Hominum Dominus, huius Supremi Domini eximiæ beneficientiæ inprimis sciens, memorque, duas has voces,* King Tien, *Tabellæ inscripsit, vt doceret omnium terrarum Homines, seu Magistratus, seu plebeios, colendum Cœlum, minimè verò illud Cœlum aut Cœruleum, aut figuratum, aut materiale* Ki, *aut* Ly, *aut* Tai Kie: *Et paulò infra; Quomodo igitur Imperator dicens hæc verba:* Cœlum cole King Tien, *non significauit Cœli Dominum,* Tien chu, *esse colendum? & quisnam potest esse in hoc dubitationis locus?*

23 Similem autem Litterarum *King Tien* explicationem tradunt etiam viginti Litterati Gentiles *num.* 7. *litt. F. & I.* quinque item Doctores Christiani iurati *num.* 6. *litt. B.*, qui cum priùs dixissent, per litteras *Tien*, & *Xam Ti*, intelligi omnino id, quod Dei Lex appellat duabus Litteris, *Tien chu*, Cœli Dominus, subiungunt: *& hinc* King Tien *venerari* Cœlum, King Xang Ti *venerari* Supremum Imperatorem: King Lao Tien ye, *venerari* antiquum Cœlestem Dominum, *omnia pariter sunt venerari vnum maximum Dominum, & Gubernatorem. Et hæc iuxta nostrum proprium sensum vniuersalis, & communis explicatio est talis.*

24 Iam quod attinet ad alterum controuersiæ huius caput circa ritus quosdam, decreto Alexandri VII. permissos, atque inprimis circa ritus maiorum defunctorum, prænotandum est, nos hîc agere tantùm de ijs ritibus, quæ *pro inuiolabili more* à Sinis obseruantur, vt in relatione eidem decreto Alexandri VII. inserta dicitur; Multa enim in his ritibus vel priuata cuiusque superstitione, vel Bonziorum artibus immisceri, quæ ab ipsismet Sinis, tanquam illegitima repudiantur, & in prædicta relatione expresse asseritur, & contestantur quinquaginta Christiani iurati, in hoc *Summario num.* 1. *litt. O.* his verbis: *Verum alij etiam sunt Ritus quidam, quos non audemus itidem cum iuramento propugnare; neque enim Sinæ omnes obseruant genuinos Imperij ritus. Et verò præter eos, quorum mentem Secta peruersa addicta Cultui Idoli* Foe *peruertit, sunt bene multi homines stolidi, qui auitam colendi Progenitorum rationem, ac Ritum cum*

Ritibus Sectarum Foe, *&* Tao *sic permiscuerunt, vt à vero & legitimo Ritu defecerint, & modus, quo siue Confucium, siue Maiores defunctos colunt, non sit habendus pro legitimo, & genuino Sinarum cultu*. Similia habentur *num. 6. litt. E.* Idem etiam ijsdem ferè verbis dicunt vigintiseptem Litterati Gentiles *num. 7. litt. T.*, & alij quadraginta, & vnus Gentiles *num. 7. litt. K. S*, qui vbi præcipuos ritus exponunt, ita loquuntur: *Quidquid præterea vndecumque reprobandum, vel vanum additur, prorsùs non congruit cum Imperij Sinici magna doctrina, neque est Regni Sinensis communis sensus. Hinc nullum fundamentum est illud explicandi, nullum fundamentum illud credendi.*

25 Hæc autem maximè attendenda sunt, semperque præ oculis habenda in horum Rituum examine, ne certa cum incertis, ne illa quæ priuatim ab aliquibus fiunt, vel ex aliarum Sectarum superstitionibus immiscentur, cum ijs, quæ communiter, & secundùm Regni doctrinam, & INVIOLABILI MORE sunt obseruanda, confundantur; vt prorsus hæc omnia confundunt, & sine vllo discrimine proponunt Aduersarij: Id quod satis constare poterit comparanti ea, quæ isti Domini affirmant de Ritibus solemnibus Confucij, & Mortuorum cum his, quæ circa eosdem Ritus testantur 41. Litterati Gentiles *in Summario n. 7. litt. S.*

26 Quæ verò illi in prima secundi capitis obseruatione adducunt, ad probandum, hos Ritus pro veris Sacrificijs reputandos esse, quia nomine *Cy* denotantur à Sinis, asserentes, hoc nomine solum propriè dictum *Sacrificium* significari, vix videntur digna, quæ refellantur, cùm notissimum sit in totâ Chinâ, plures Ceremonias, & oblationes, etiam viuis quandoque exhibitas, & indubitanter politicas, hoc eodem nomine *Cy* nuncupari; vt in alijs scriptis, Librisque Societatis ostensum fuit, & copiosissimè demonstratur in nouissimo tractatu P. Philippuccij indicato *in primo Summario num. 6. litt. GG. toto capite* 5. quem ille tractatum antè multos annos conscripserat aduersus Librum Patris Varo, easdem difficultates proponentis, quas modò, tanquam nouas, Authores obseruationum proponunt. Sed hæc etiã obiectio plenius, ac distinctiùs refelletur in nostra responsione ad istorum dd. Obseruationes.

27 Deinde in secunda Obseruatione secundi capitis multum laborat Auctor, vt vim Regiæ declarationis eludat, qua definitur, obiectum, ac finem harum Ceremoniarum non esse alium, nisi filialem affectum, gratamque memoriam ergà defunctos Progenitores; Sic enim in exemplari Sinico huiusce Regiæ Declarationis dicitur: *fieri oblationes Defunctis Maioribus, SOLVMMODO ad prodendum erga illos amoris, ac desiderij affectum &c.* & infra:

sta, hos ritus fieri TANTVMMODO, vt posteri penitus ostendant suum erga Maiores, & propinquos affectum, & eorum memoriam. His verbis *SOLVMMODO, & TANTVMMODO*, quibus vsus est Imperator, ab obiecto harum funebrium Ceremoniarum omnis superstitionis vmbra penitus remouetur. Quare aliena omnino sunt, quæ hoc loco congerunt Aduersarij de honoribus, & Sacrificijs Eucharisticis, quæ Dijs, aut Heroibus suis etiam cæca Gentilitas offerebat, ad grati animi significationem ob beneficia ab illis accepta. Nam Gentiles non ob hoc *SOLVMMODO, & TANTVMMODO*, hoc est solùm grati animi causâ suos Deos honorabant, neque hic erat finis vnicus eorum cultus atque pietatis in Deos; Colebant enim illos non tàm ob beneficia, quæ iam ab eisdem, cum essent homines, perceperant, quàm ob ea, quæ ab illis, iam mutatis in Deos, se percepturos sperabant; nec tam præteritorum gestorum memoria, quàm præsentis in illis excellentiæ, ac potestatis opinio; hæc illis religiosa populorum obsequia conciliabat.

28 Quod autem defuncti Progenitores non ex alio fine, quàm filialis affectus atque memoriæ, colantur à Sinis, præter hoc illustre Sinici Imperatoris testimonium, & alia, quę in primo Memoriali produximus *à num. 42. ad num. 49. item num. 57.*, contestantur in hoc *Summario Litterati Christiani cum iuramento n. 1. litt. L. num. 3. litt. X. litt. QQ. num. 5. litt. K. litt. S. litt. FF. num. 6. litt. C. num. 8. litt. B.* Sine iuramento autem *num. 5. litt. KK. n. 6. litt. I. BB. DD. MM. PP. n. 9. litt. G. n. 10. litt. C.* Gentiles verò *num. 7. litt. K. litt. CC. litt. KK. litt. OO. litt. DDD. litt. III. litt. NNN. litt. SSS. litt. TTT. B. 4. G. 4. M. 4. O. 4. T. 4. B. 5. I. 5.*

29 Quæ verò eadem Obseruatione secunda proponuntur plura similitudinis capita inter has funebres oblationes erga defunctos maiores, & inter religiosa erga Cœlum, seù Spiritus Sacrificia, ea omnia alibi fusè, & ex professo demonstrabimus, absque solido fundamento proponi, insuper totidem ferè exhiberi posse vera discriminis capita, inter huiusmodi oblationum genera, vt propterea immeritò, ac falsò reponant Aduersarij in verorum Sacrificiorum numero has Maiorum defunctorum cæremonias.

30 Et quidem quantum distet à vera Sinensium Doctrina illa, quam comminiscuntur Aduersarij, similitudo inter Sacrificia Spiritibus oblata, & oblationes factas Progenitoribus, abundè declarat vnus Litteratus Gentilis in hoc *Summario num. 7. lit. PPP.*, his verbis = *Quandoque inueniuntur ignorantes, & rudes homines, qui dicant, cultum Magistrorum, & Auorum, esse eiusdem ordinis cum cultu Cæli; tales habent quidem humanum cor-*

pus ; sed brutarum animantium cor . Quomodo illorum verba refutari merentur ? eadem inter cultum defunctorum, & cultum Cæli, seu Spirituum differentia ostenditur in hoc *Summ.num.7. lit.DD. RR. CCC. FFF.*

31 Quod autem spectat ad deprecationes erga defunctos, quas Aduersarij his ritibus misceri, hactenus tam confidenter asserebant; jam Illustrissimus Rosaliensis, postquam recitauit ea Regiæ Declarationis clarissima verba = *Nec arbitramur, secundùm Librorum Sinicorum, seu Litteratorum sensum, illos (defunctos maiores) rogari, vt protegant*; dat aliquo modo manus, & sic obseruationem tertiam exorditur = *Quamuis facilè concesserim, in sacrificijs, seu oblationibus ordinarijs, de quibus hìc à Patribus Societatis sermonem haberi arbitror, morem non obtinere, vt aliquid expresè petatur &c.*

32 Illustrissimus D. Rosaliensis addidit hìc ex suo capite illam particulam *expresè*, dicens = *Expresè petatur*, ad limitandam Imperatoris Sententiam, absolutè negantis, *rogari* Maiores defunctos, *vt protegant*; sed tamen hac qualicumque confessione euertit omnes antiquas aduersus Iesuitas accusationes, ac præsertim eas, quas D. Charmot eius Procurator afferre non dubitauit, dum in scripto Sacræ Congregationi exhibito, quod habetur in Historia cultus Sinensium *pag.15. num. 32.* vehementer accusat P. Martinium, eò quia in sua expositione *siluit, ad singulos penè hos actus* (nempe ordinariarum oblationum erga defunctos) *preces in Ritualibus Libris præscriptas adhiberi*; Quique deinceps *pag.17. num.38.* = *Sinas* (inquit) *in adhibendis illis cultibus, bona huius vitæ sperare, & petere, certissimum est; quod tamen in expositione sua negauit Martinius; Id patet ex classicis eorum Libris tum antiquis, tum recentibus, quorum verba clarissima refert P. Franciscus Varo in tractatu à me sæpe citato.* Sed dum Illustrissimus Rosaliensis admittit hac saltem in parte verba Regij Decreti, nempe *secundùm Librorum Sinicorum, seu Litteratorum sensum, minimè rogari Maiores defunctos*, iam fatetur, suum Procuratorem à vero aberrasse, & ea quoque *clarissima verba* Patris Francisci Vari prorsus euanescere.

33 Sed præterea fateatur oportet, verissimum esse id, quod ponitur in Relatione P. Martinij, inserta decreto Alexandri VII., nempè quod *Sinæ nullam diuinitatem animabus defunctorum concedant, nihil abillis petant, aut sperent*, è contrà omnino falsum esse id, quod asseruit P. Io: Baptista de Morales in sua Relatione inserta decreto Innocentij X. quæsito 9. his verbis = *Vnde ante Altare prostrati* (scilicet Chinenses) *dum ex doctrina tradita à Confusio statis temporibus solemnes* Cæremonias peragunt

in

in aulis Progenitorum, *deprecationes multas faciunt, postulantes sanitatem, longam vitam, abundantiam fructuum, filiorum multiplicationem, prosperitatem magnam, & vt ab omnibus aduersitatibus liberentur*. Quare vel ex hoc vno colligi potest, vtra ex his duabus relationibus magis veridica sit; an ea, quæ decreto Innocentij X., an verò altera, quæ decreto Alexandri VII. inserta fuit.

34 Hæc autem illustrantur adhuc magis, & confirmantur ex nouissimis testimonijs, in hoc *Summario productis*, atque in primis nihil omnino peti, & orari à defunctis, attestantur plures Litterati Christiani iurati *num.1. lit.M. num.3. lit. FF., & lit. SS. num.6. lit.C.* non iurati autem *num. 6. lit. P., & lit. V. lit. GG. MM. num.9. lit.K. num.10. lit.C.* Gentiles item *num.7.lit.DD. LL. TT. EEE. OOO. TTT. N 4. D 5.*

35 Immo nihil omnino sperari à defunctis clarè testificantur cum iuramento Christiani *num.1. lit.K. num.3. lit.DD. num.5. lit.EE. num.6. lit.C.* non iurati verò *num.6. lit.AA., & GG.*, Gentiles quoque *num.7. lit.S. DD. KK. EEE. KKK., & I 4.*

36 Sed & intentionem quoque ipsam aliquid à Parentibus petendi ab his ritibus remoueri testantur Christiani iurati *num.5.lit.CC. & lit.FF.* non iurati *num.6. lit.LL.* Gentiles item *num.7. lit.M. lit.D 4. P 4.*

37 Quare cum tot testimonijs clarissimè, & euidentissimè pateat, non solùm nihil expresè *peti*, aut *rogari* à Progenitoribus defunctis, sed etiam nihil ab illis *sperari*, immò & omnem ab his ritibus excludi internam voluntatem, atque intentionem quidquam petendi, præcluduntur omnia Aduersariorum effugia, omnesque, quas nimis subtiliter excogitauerant, distinctiones, ad tuendum, his ritibus admisceri, sin minùs expressas, saltem tacitas aliquas petitiones, spem aliquam, atque expectationem fælicitatis obtinendæ à defunctis maioribus. Et quidem quid opis, aut fælicitatis ab ijs expectaretur, quibus secundùm veram Sinensium Sententiam nulla potestas tribuitur, vt affirmant Christiani iurati in hoc *Summ. num.5. lit. T.* non iurati *num. 6. lit.K., & lit.BB.* Item Gentiles *num.7. lit.ZZZ.*

38 Præterea friuolum est, quod hic Author Obseru. proponit, nempe priuatæ tantùm, non autem publicæ incolumitatis petitiones in his ritibus interdici. Nam cùm Imperator ipse omnesque adducti Testes absolutè sine vlla distinctione ab his ritibus petitiones excludant, quo iure licuit Illust. Domino de Lyonne hanc nouam petitionum distinctionem inducere, aliasque ex illis interdictas, alias permissas asserere? Præterquamquod absurdum videtur, vt permittatur Sinensibus postulare à suis Progenitoribus publica bona, non autem priuata; Id certè nec vllo

lo Sinico textu comprobatur, & ijs quoque, quæ Aduersarij afferunt, aliarum Nationum exemplis opponitur. Romani enim Græcique, Lares suos, atque Penates, quibus isti Domini comparant defunctos Sinarum Progenitores, non in publicis, sed in domesticis tantùm necessitatibus, ac priuatim orare solebant, illisque nonnisi pro sua, suæque Familiæ salute, ac fælicitate preces offerre.

39 Dum verò Illustrissimus Rosaliensis hìc varias ex Regio Rituali collectas precationum Odas congerit, id magìs ad pompam, quàm ad causam facit, cùm hæ tantùm sint loquutiones poeticę, vt ipse Illustrissimus D. Maigrot non diffitetur, cumque notum sit, quanta sit in hac re poetarum licentia, nullum ex illis Odis validum argumentum desumi potest in ea, de qua hic agitur, controuersia. Aliæ verò, quæ de Principe *Cheu cum ibidem num.* 124. referuntur deprecationes, manifestum est, eas non ad communes Progenitores dirigi, sed ad eos tantum Regios Proauos, quos à Sinis in Diuorum numerum relatos, & specialiter cultos fuisse, certa fuit, non solum PP. Societatis, sed etiam aliorum Missionariorum Sententia, quæque ex ipso hodierni Imperatoris testimonio, qui ab Illustrissimo Rosaliensi refertur, luculenter confirmatur. Cæterùm quòd Romani vota facerent Romulo Vrbis Conditori, quòd Augustum, ac reliquos Imperatores solemni Apotheosi iam consecratos publicè orarent; quòd Græci etiam Theseo, vel Herculi, aut Baccho supplicarent; an propterea dicendum est, morem fuisse communem Romanorum, atque Græcorum, quemlibet ex Maioribus suis defunctis suppliciter deprecari?

40 Nihilo autem minùs negocij facessebat Aduersarijs Imperatoris Declaratio circa mortuorum tabellas, contra quas tot antea criminationes, tot conuicia, dispersis vndique libris, conijciebantur; quasque Accusatores contendebant haberi à Sinis, vt domicilia, & quasi nidulos animarum; ideoque, vt vera Idolorum simulacra, abijciendas, ac detestandas esse fidelibus; Imperator tamen solemniter declarauit in suo Decreto, *illam tabellam, quæ Auis, & propinquis erigitur, non vsurpari, quòd putent eorum animas in illis residere, sed solùm, vt illos representent quasi ibi adessent.*

41 Obseruationum Author, vt sese ab hoc loco sanè molesto, ac difficili, quocumque modo expediret, callidè omissis prioribus illius declarationis verbis, nimirum, *tabellas non vsurpari, quòd putent eorum* (scilicèt Auorum) *animas in illis residere*, tantùm examinanda suscepit verba ea, quæ sequuntur, *nempe solùm vt illos representent quasi ibi adessent*; Vbi in Sinicis verbis *yu Chai, quasi adessent*, multa, & magna mysteria rimatur, eòque

tan-

tandem totus eius conatus dirigitur, vt probet, Sententiam Imperatoris esse, non quidem absolutè negare in his tabellis *esse, vel residere* animas Proauorum, sed solùm negare, talem animarum præsentiam, qua illæ spectabiles adsint, ac resideant in tabellis, itaut à suis filijs, ac nepotibus cerni, tangique possint; *Nam* (inquit Dominus de Lyonne) *defunctorum animas tempore Sacrificij ad tabellas accedere, certa est Sinarum opinio*.

42 Ergo Sinicus Imperator certam ignorauit hac de re Sinarum opinionem; aut saltem egregiè mentitus est, dum expresè, ac rotundè negauit *Sinas putare, Progenitorum animas in illis tabellis residere*; Nemo erit opinor, qui non magìs credendum iudicet tam certo, claroque Imperatoris Sinici de suis Sinensibus testimonio, quàm externorum hominum dicto, qui omne id, quod afferunt, ex fallacibus tantùm aliquorum textuum Sinicorum explicationibus coniectantur. Sed alibi ex professo demonstrabimus, eos non semel falli, dum hos ipsos Sinicos textus interpretantur, nec etiam in hac re veram Sinensium Sententiam ex poeticis quibusdam canticis, ac locutionibus, aut ex rhetoricis orationibus, ad excitandum affectum accommodatis, inquiri oportere. Et quidem magnopere mirandum est; istos Dominos, omnia, quæ ab antiquis Sinarum sapientibus dicta sunt de summa Intelligentia, Sapientia, Iustitia, ac Potestate *Xam ti* (Supremi Imperatoris) velle à nobis, vt rhetoricas exaggerationes, vel illustres metaphoras accipi; cùm tamen in eo argumento nullus queat esse exaggerationi locus, nihilque tam amplum, ac magnificum dicatur, quod non sit infra tanti Numinis dignitatem; eosdem verò, vbi celebratur defunctorum memoria, quo in loco ad excitandos affectus, inuitationes mortuorum, allocutiones, & cæteras huiusmodi figuras maximam habere vim, nemo ignorat, metaphoras inde omnes, ac Rhetorum figuras reijcere, in tantum, vt vel ipsa Poetarum carmina, atque Oratorum erga defunctos præconia propriè rigideque, vt verba sonant, accipienda esse velint, & quisquis aliter illa acceperit, tanquam Sinicorum textuum corruptor, ac veritatis dissimulator accusetur.

43 Ad hanc tamen accusationem penitus diluendam, præter luculentam illam Imperatoris declarationem, aliaque in primo memoriali indicata testimonia *num.* 52., & 53., modò nouissimos testes in hoc Summario producimus, nempe quamplures Christianos iuratos *num.3. lit.Y. lit.Z. lit.TT. num.5. lit.T. FF. num. 6. lit.C. non iuratos autem num.5. lit.KK. num.6. lit. BB. MM. num.9. lit. K. num.* 10. *lit. F. gentiles quoque num. 7. lit. P. SS. V.4. D.5.*

44 Quæ verò sint, quæ in illis tabellis inscribi solent, exponuntur in

Summ.

Summ. num.3. lit. RR., *& num.9. lit.H.*; Quòd item hæ tabellę ponantur loco picturarum, quæ in Europa haberi solent ad posterorum memoriam, testantur viginti Gentiles *num.7. lit.O.*, & vnus Christianus *nu.9. lit. L.*

45 Quod deniq; in his Tabellis scribantur Progenitorum nomina tãtũ ad filialem affectum, & memoriam Parentum excitandam, testantur Christiani iurati *nu.1. lit.N. nu.3. lit.E. lit. EE. lit.QQ. num.5. lit.S. lit.FF.*, *non iurati num.6. lit.O. lit.S. num.9. lit.I. num.10. litt.F. Gentiles verò num.4. lit.F. num.7. litt. N. litter. V.4. C.5.*

46 Quòd verò attinet ad illam Sympathicam aeris animalis, per mortem dissipati, attractionem ad huiusmodi tabellas, quod præcipuum est Aduersariorum sistema, quamuis hoc figmentum ipsa sui absurditate satis indicet, quàm incredibile sit, litteratos Sinenses, alioqui minimè rudes, tam insigniter vniuersos delirare; quid tamen de similibus fabulis ipsimet sinæ iudicent, satìs declararunt suis responsionibus, ante triennium datis, cùm de huiusmodi rebus interrogarentur, vti refertur in primo *Summario pag.106. §.5.*; Et quidem vnus ex præcipuis Imperij Ministris ibi memoratus pag. 108. *id vehementer reÿciens*, *& indignans aiebat = absit à magna doctrina Spuria illa imperitorum*, *& in lege Sinica falsariorum loquutio*, *& praxes*, *à mente sapientum tàm aliena.* Alter nihilô minoris authoritatis, ac dignitatis, ibidem pag.110. circa finem, semel iterumque distinctè asseruit, *à nemine magnæ doctrinæ beneperito credi*, *aut dici*, *animas tum Confusij tum Progenitorum residere in illis tabellis* Xin guei *dictis*, *coram quibus celebrantur cœremoniales ritus*, *aut in eas descendere*. Idem pag.111. circa finem respondit: *de agnoscenda in Confusio, & Progenitoribus mortuis diuina quadam virtute bene faciendi, & ab illis idcirco bonis SPERANDIS, ac petendis, aut de præsentia credenda animarum in tabellis*, *apud Sapientes*, *& Magnæ doctrinæ peritos*, *ne vmbra quidem horum omnium est*; *& quis hoc somniat*? Eadem fere habet, & tertius testis ibidem pag.113.

47 Quòd verò Illustrissimus Cononensis horum Magnatum testimonia contemnat, saltem tanquam suspecta, quia sola Iesuitarum, licèt iuratorum, relatione nitantur, sanè tam iniuriosa de Religiosis Viris suspicio faciliùs excusari posset, si PP. Societatis aliàs manifestæ falsitatis conuicti fuissent, vt conuictos fuisse in hac ipsa causa aliquot ex Aduersarijs constat tum ex alijs locis tum præsertim ex iustissima querimonia, & accusatione solemniter delata ad ipsam Sanctam Sedem ab Illustrissimo Ascalonensi, de qua in primo *Summario num.1. litt.F. pag. 9. post medium*, *& lit.G. pag.11. in fine*, *& lit.K. pag.14. post medium.*

De-

48 Denique quantùm ad honores illos, qui Confusio exhibentur, & quos in tertio obseruationum suarum capite insectatur Illustrissimus Dominus de Lionne, tam multa iam ante dicta sunt in libris, scriptisque exhibitis Sacr. Congregationi, vt supervacaneum sit, in hac re ampliùs immorari. Et quidem ipsemet Obseruationum Author, cùm ex quinque capitibus, Christianæ Religioni repugnare dixisset Confucij cultum, omissis tribus prioribus punctis, quæ communia sunt etiam defunctis Progenitoribus, (& à nobis, quantum hoc loco sat erat, dissoluta iam sunt) duo solùm postrema ibidem persequitur, nempe, quod, & Confucius habeatur pro Sancto à Sinensibus, quodque fuerit pessimæ, ac perniciosæ Doctrinæ Magister. Sed iam centies dictum est, quid significet vox Sinica *Xim* (quam Aduersarij *Sanctus* interpretantur) Confucio, & aliquibus etiam viuis attributa, nempe nihil aliud, quàm excellentiam in aliquo genere, ac præsertim in Sapientia, aut Virtute morali, quas dotes in eo Philosopho eluxisse, ex ijs, quæ referunt etiam aduersæ Sententiæ defensores, ac præsertim fusissimè P. Nauarretta in primo volumine Tractatuum Historicorum &c. toto tractatu tertio, satis comprobatur. Sed qualiscumque sit opinio Sanctitatis Confucianæ apud Sinas, certissimè, ac manifestò constat, illum vel in magis solemnibus, vel in minùs solemnibus Ritibus non coli vt *Sanctum*, multoque minùs, vt *Numen*, sed solum vt *Magistrum*

49 Quod enim Plato, atque Pythagoras homines *Sancti*, ac *diuini* vocarentur, hoc tamen nihil impediebat, quo minùs vtrumque possent eorum discipuli absque Sacrilegio venerari vt Magistros.

50 Porro Imperator ipse, Confucianæ Scholæ Supremum Caput, cùm finem propositum Sinis in cultu Confucij declararet, nihil aliud dixit, nisi *venerationem exhiberi Confucio tanquam Magistro*, quibus verbis verum, & vnicum, iuxta communem Sinarum doctrinam, finem voluit declarare illius venerationis.

51 Et quidem Confusium non coli à Sinis, vt Idolum, aut alium ex ijs Spiritibus, quos Gentiles colunt, fusè ostenditur in hoc Summario Testimonijs Christianorum iuratis *num.1.lit.I. num. 3. litt. CC. num.5. lit. Q. lit. EE.*, item Testimonijs non iuratis *num. 6. littera F.*, ac etiam Gentilium *num.4. littera D. numer.7. litt. T.*

52 Insuper, Confucium dumtaxat vt Magistrum coli propter eius Doctrinam, aut etiam propter virtutum exempla, Sinis relicta, præter indicata in primo memoriali testimonia à *num. 42. ad 49.* id confirmant in hoc Summario Christiani Testes iurati *numer.1. lit.I. num.3. lit. C. R. CC. OO. num.5. lit.H. Q. EE.numer.6.*

*mer.6. lit.C. num.8. lit.B. non iurati num.6. lit.F. Z. CC. KK. num.9. littera A. num.*10. *lit.A.*, Gentiles verò *num. 4. litt. C. num.7.lit.R. lit.BB. KK. PP. D.3. H.3. M.3. R.3. X.3. C.4.H. 4.M.4.S.4.G.5.*

53 Quare honores, quos Litterati Sinenses exhibent Magistro suo Confucio, rectè comparant ipsi Sinæ cum honoribus, quos Europeis Philosophis eorum Discipuli quandoque præstant; Ita enim loquuntur viginti Litterati Gentiles in *Summario Num.7. littera S.*; Qui illum colunt, celebrant illius doctrinam, æstimant Virtutem, nihil verò ab illo petunt. Audiuimus & nos, in vestris Regnis vixisse olim Litteratos, quos posteri venerantur. Cogitamus nos illorum virtutem, & doctrinam venerationi esse, *nec ab illis præmia, pœnasque expectari*. Quid igitur de Sinico Imperio Confusium colente suspicamini?

54 Quod verò Confucius fuerit prauæ Doctrinæ Magister, abundè refellitur ex his ipsis, quæ Superiùs circa primum punctum à nobis proposita sunt, & ex his quæ habentur in *Summario numero 3. lit.S. num.4. lit.B. num.5. lit.G.num.7. litt. Q. lit. Y.4. num.9. lit.C.*

55 Porrò quòd à Confucio nil petatur, præter adducta in primo memoriali sub *num.*50. comprobatur in hoc Summario ex testibus Christianis iuratis sub *num.1. lit.K. num.3. lit.D. lit.V. lit.PP. num.5. lit.R. num.6. lit.C. non iuratis num.6. lit.H. lit.AA. lit. GG. lit.LL. lit.OO. lit.AAA. num.9. lit.B. num.*10. *lit. B. Gentilibus num.4. lit.E. num.7. lit.R. lit.V. lit.LL. lit. RR. lit. EEE. lit.OOO. lit.XXX. lit.N.4. lit.S.4. lit. Z.4.lit.A.5. lit.H.5.*

56 Nihil etiam à Confucio sperari, præter testimonia allata in primo nostro Memoriali prioris anni *num.*50. modò in hoc nouo Summario denuo testantur Christiani iurati *num.1.lit.K. num.3. lit. DD. num.5. litt. EE. num.6. lit. C. non iurati num. 6. litt. AA. GG.*, *Gentiles autem num.7.litt.S. LL. EEE. KKK. I.4.*

57 Ac demum nullam penitus Confucio potestatem post mortem attribui à Sinensibus testantur etiam Christiani iurati in hoc *Sūmar.num.5.lit.I.,& lit.R.*

58 Non dubitamus tamen, quin D. Rosaliensis ea, quæ hactenus produximus, testimonia pro nihilo habiturus sit, cùm de Neophytis nostris loquens in suis breuibus notis ad Summarium, hæc habeat: *Nihil etiam attinet, quod Neophytorum Societatis testimonia discutiam. Etenim cùm patrijs superstitionibus à puero sint assueti, & impensè dediti, mirum videri non debet, si Iesuitarum doctrina, qua Sinenses Ritus ab omni Idolatria eximuntur, adhæreant, vt proinde nullus dubitem, quin sexcenta huiuscemodi testimonia à Patribus Societatis adduci possint.*

59 E quidem non sexcenta solùm, sed & multa millia testimoniorum

pro-

protulimus. Nam licet soli Litterati sua nomina vnicuique testimonio subscripserint, aliorum tamen etiam eiusdem Loci Christianorum nomine commune testimonium se dare significant in ipsa supplicum suorum libellorum Inscriptione; & aliquando cæteri fideles in fine generatim idem testantur his verbis, *& cæteri qui maximo quidem numero, & vno corde, cum iuramento testantur*: Ita loquuntur Christiani ex Vrbe *Xam Haj* (illorum verò plusquam decem millia in ea Vrbe numerantur) in hoc *Summ.num.3.lit.TT*.

60 Porrò iniquissimam illam D. Rosoliensis de ipsorum fide ac sinceritate suspicionem ipsi Neophyti satis à se repellunt, dum clarissimè protestantur, se ad huiusmodi testimonium ferendum adductos fuisse nulla priuata affectione, sed solùm ad exonerandas proprias conscientias, easque liberandas à culpa grauissima, quam coram Diuina Maiestate certò incurrerent, vt in hoc *Summario numero primo littera X.*, Similiaque habentur *num.3. litt.M. KK. LL. XX. num.5. lit.T. num.6. lit.D.*

61 Huc etiam faciunt, quæ superiùs adducta sunt in hoc Memoriali de ipsorum Sinensium tanta verborum grauitate conceptis, totiesque iteratis iuramentis. Tot itaque nouellos Christianos apud quos maior solet esse religionis respectus, & Iurisiurandi reuerentia, tam facilè, tamque impudenter, in tam graui causa peierare voluisse, nemo nisi temerè suspicari potest. Sane si duos, vel tres tantùm huiusmodi Testes iuratos pro sententia sua adducere potuissent isti Domini, non dubitamus, quin vsurpaturi fuissent illud Apostoli Pauli ad Hebr.6. 16. *omnis controuersiæ eorum finis ad confirmationem est iuramentum*; Nam quos testes consuluerit Illustrissimus Dominus Maygrot ad suum mandatum fabricandum, liquet ex *Summario numero littera F. num.3. littera B. num. 5. littera T. num.7. litt.X.* Item in Epistolis, quas idem Sanctæ Sedi exhiberi curauit anno 1697. ad criminandum Confucij cultum, qui ad solos Viros, eosque Literatos pertinet, etiam mulierculàrum testimonium adduci videmus, in hist.Cul.Sin.pag.430.

62 Accedit, quòd non seorsum singuli, sed Viceni, triceni, & quinquageni simul iurati testantur; & quòd non præcipitanter, & inconsultò ad testificandum prosiliant; sed habita priùs diligenti inter se deliberatione, & consultatione, vti expresse significant aliqui ex illis in hoc *Summario nu.5.litt.DD.* Insuper hanc ipsam, de qua testantur, communem esse Sinici Imperij doctrinam constanter asseuerant etiam ipsi Gentiles, *num.7. lit.Z., & lit.ZZ., & lit.A.4, & G.4.*

63 Neque demum hos aspernari potest D. Rosaliensis, quasi minùs peritos librorum, ac rituum Sinicorum, præsertim cùm ipsimet causam suæ scientiæ, & quidem multiplicem afferant, dicentes, *se*

se ab infantia studuisse suis libris, se peritos Rituum, ac legum, tum veterum, tum recentiorum, ac se conscios esse eorum, quæ defendunt, *in Summario num.*1. *litt.B. num.*3.*litt.*KK. *num.* 5. *litt.* *CC.* Et quidem plurimorum ex his Testibus litterarij gradus. etiam primarij, ad quos nemo ascendit, nisi post probatam iteratis examinibus in sinica doctrina excellentiam, satis indicant, quanta sit eorum in hoc genere peritia, & existimatio apud sinas. Inter hos primo loco recensendus est summus litterariorum examinum Præses ex Regio Litteratorum Collegio, *Han Lin Yuen*, vti videri potest in *Summario num.* 3. *post lit. AA.* Alter verò primi ordinis Doctor, seu *Cin su*, *vt in Summario num.*6. *post lit.* *E.*alij multi vatijs litterarijs gradibus insignes sunt, vt apparet in subscriptionibus *num.*1.*post lic. Y. num.* 3.*post litt.*K., *& post litt. AA.*, *& GG. &* XX. *num.* 5.*post lit. Z.*, *& HH.num.* 6.*post lit. E.*

64 Certè ex tam illustribus, tam explicitis, & expressis, quæ à tot tantæque fidei doctrinæ atque authoritatis Viris prolatæ sunt, attestationibus certiùs colligi posse videtur, quæ sit hodierna in Imperio sinico litterariæ sectæ de hisce rebus vera sententia, quàm ex paucis quorundam librorum textibus; quos isti Domini plerumque perperàm, aut minùs fideliter adduxerunt; præsertim cùm id etiam non semel fecerint in versionibus textuum aliquorum, quos ex nostrorum PP. Catechismis sinicè editis attulerunt, vt videre est in quodam textu P. Emmanuelis Diaz, quem affert Illustrissimus Rosaliensis *pag.*36. *num.* 89. quamuis vt sibi caueat, dicat ibi, se illum referre ex cuiusdam Patris relatione, ad comprobandum, ab eo Patre reputari idololatricum funebrem cultum, qui præstatur in Aulis Progenitorum. Nam textus ille loquitur solùm de Templis Idolorum, & illa verba *in templis Progenitorum*, vel fraudulenter, vel imperite, certè contra fidem Authographi, quod hìc habemus, in textum Patris Diaz inserta sunt.

65 Alias plures huiusmodi fallacias ostendemus in nostra ad istorum DD. Obseruationes responsione, ex qua etiam apparebit, nos non refugere textuum sinicorum examen; quinimò illud maximè optamus, & ad hunc finem, vt securius, & sine fraude fieri posset, nobiscum è China attulimus maximam librorum, tum veterum, tum recentiorum copiam; cùm vera Sinensium Doctorum sententia non ex vno, vel altero excerpto loco, sed ex toto libri contextu colligi debeat. Cæterùm quos modò isti Domini textus afferunt, eosdem multò ante viderunt, & examinarunt complures Missionarij, qui tamen in aliam ab illis sententiam, eorumdem librorum Sinensium authoritate innixi, abierunt, vt abundè patet ex eorum Missionariorum impressis opusculis. . . . .

66 De-

66 Denique nulla fit istis Dominis iniuria, si dicantur Sinicos libros meliùs, quàm ipsi, vtpote homines Europæi, quique non ante multos annos Chinam ingressi sunt, intellexisse tum Litterati, ac Doctores Sinenses, qui omnes inter se concordes contraria prorsus istorum Dominorum opinionibus contestantur; tum ipse Sinicus Imperator, qui tam dilucidè veram Sinicæ scholæ doctrinam in sua Declaratione explicauit.

67 Hanc quidem tam egregiam, tamque Christianæ Religioni proficuam, & honorificam Declarationem, obscurare, aut etiam in Atheisticum sensum pertrahere conantur Aduersarij. Sed alius fuit sensus Episcoporum Chinæ, pluriumque ex omnibus Ordinibus Missionariorum, qui eamdem Declarationem cum maximo gaudio acceperunt in China, & eius varia exemplaria ad Apostolicam Sedem, non sine illius commendatione, miserunt.

68 Item longè aliter de hac regia declaratione senserunt 50. Litterati Christiani in hoc *Summario num. primo lit. H.* ita, scribentes; *etiam si extet pro fundamento hac in Causa Imperatoris nostri declaratio, cum sententia præcipuorum Magnatum, ac Doctorum huius Imperij, qui dictorum Rituum sensum suis scriptis, ac sigillis firmarunt*; Quibus verbis non solùm firmatur aduersus obiectiones Illustrissimi Cononensis subsistentia priorum Testimoniorum, quæ Magnates illi Pekinenses edidere, relati in primo *Summ. nu. 7. lit. SS. pag. 62* Sed præterea cùm dicant, Imperatoris declarationem extare pro FVNDAMENTO in hac causa; quis credat, illos tàm turpiter hallucinatos fuisse, vt acciperent pro suæ ad religionem spectantis causæ fundamento scriptum, quod ipsum atheismi fundamentum contineret?

69 Insuper cùm similia de hac Imperatoris Declaratione testentur alij decem litterati Christiani in hoc *Summario num. 5. litt. BB.* incredibile prorsus est, homines Christianos in doctrina Sinica ab inneunte ætate enutritos, atque versatos, aut non vidisse in hoc Regio Decreto atheismi principia, quæ tamen se vidisse iactant homines Europæi, aut si viderunt, nihilominus Decretum illud adeò laudare atque extollere voluisse? Nec prætereunda sunt Litteratorum gentilium præconia, quibus illi hanc Imperatoris declarationem, vt omnino conformem genuinæ, ac sinceræ Sinensium doctrinæ prædicant in hoc *Summario num. 2. lit. F. H.* K. *N. num. 7. litt. EE. GG. MM. XX. YY. AAA.* Plerique horum expressè affirmant, post Regium Decretum non esse ampliùs dubitandum, nec vlteriùs inquirendum de his rebus. Et tamen Authores Obseruationum ex ipso Regio Decreto potissimùm sumunt de his rebus dubitandi, & cauillandi occasionem.

70 Quanta verò iniuria est, atheismi reum facere, immò etiam publicum Atheismi professorem, ac Magistrum, ac per totam Europam cum infamia traducere Principem, cuius præclara sunt

in

in legem Christianam merita ? cùm tamen tantum de illo Crimen aliter non probent, quàm ex contortis, & frequenter falsis interpretationibus quorumdam textuum excerptorum ex commentarijs, ipsius Imperatoris nomen præferentibus; Quamuis exploratum omnino sit, illos Commentarios ab Imperatore non fuisse compositos, sed tantùm eius nomine editos, tanquam Explicationem Magistrorum illi adhuc Adolescentulo traditam, vnde, & illi Librí habent pro titulo *Te Kiang*, hoc est quotidiana explicatio; & de his alijsque similibus recentiorum Commentarijs protulit ea Imperator, quæ habentur in *primo Summario pag.* 506. sed quamuis concederemus eos commentarios, & esse Imperatoris, & expressum Atheismum continere, quod tamen falsum est, nihilominùs posterior eiusdem certa, & definita responsio, pet totũ Jmperium Sinicum authenticè publicata, Libris tamdiu ante ab eodem Adolescentulo editis, in hoc præsertim puncto anteferri deberet, cùm vera sit sententia illa Platonis legum l. 10. *Profectò* nullus eorum (Atheorum) ab Adolescen-
„ tia vsque ad senectam in hac opinione, quòd Dij non sint, per-
„ seuerauit.

71 Denique animaduertendũ est, quod etsi dicatur Imperator aliquo modo Deum agnoscere, & adorare, non tamen accensendus est illis veris adoratoribus, qui Deum adorant in spiritu, & veritate, sed potiùs inter illos numerandus, qui, vt inquit Apostolus *cap. primo ad Rom. cum Deum cognouissent, non tamen sicut Deum glorificauerunt*.

72 Sed admirabile prorsus est nouum istorum DD. Sistema, quidum ipsum Imperatorum aliosque Sinas verè atheos, simulque verè Idololatras esse contendunt, verum atheismum, veramque Idololatriam, res vtique disiunctissimas, & hactenus omnium opinione contrarias, inter se iungere, & conciliare conantur. Idque in omnibus ferme suarum obseruationum capitibus faciunt.

73 Diximus *verum atheismum veramque Idololatriam*; Nam quin aliqui dicentes in corde suo, *non est Deus*, ijs tamen, qui à cæteris Dij putantur, externum, & simulatum, & nihilominùs impium atque idololatricum cultum exhibere possint non dubitamus. Quamquam vix credibile videtur, vt integra natio à tot sæculis in hac tanta Religionis simulatione vniformiter perseuerauerit, immò nec intelligi omnino potest, quomodo ibi sit Religionis imitatio, vbi nullo vnquam tempore vllum Religionis genus extitisse dicitur; cùm nec sine corpore vmbra, nec absque exemplari esse possit imago, vt contra Academicos, veritatis comprehensionem abnegantes, & solam admittentes aliquam veritatis similitudinem, Sanctus Augustinus acutè, ac rectè philosophatur.

74 Quan-

74 Quantum autem isti Domini abutatur quorundam nostrorum Missionariorum verbis,ad comprobandum, vniuersos Sinas Atheismi tenebris penitus obcœcatos esse,alibi ostendemus; certum enim est,nullum ex nostris Patribus id vniuersim affirmare.Imò P.Riccius , quem primo loco citat author obseruationum *num.* 64. *& in cuius sententia omnes reliquos Iesuitas absque differentia cócordare* idem ait *n.66.*id expresè negat in illis ipsis verbis,quę ibidem referuntur ; alij verò Patres in his, quæ ex illis citantur, locis , seipsos satis explicant , quo sensu plerosqne Sinas atheos esse dicant. Profectò etiam Pharisæorum secta ita qūondam à prima sua institutione degenerauerat in plurimis suis sectatoribus , atque in eos errores inciderat, vt Christus Dominus eius sectæ doctrinam in Euangelio passim repræhenderit , & *fermentum Pharisæorum* appellauerit , hoc tamen non obstabat , quò minùs aliquot ex illis sectæ suæ primigeniam , & incorruptam doctrinam adhuc sequerentur ; & inter hos ipse Paulus Apostolus,qui gloriatur,se Pharisæum,& filiū Parisæorum esse act.c.23. & cap. 26. sic ait : *Quoniam secundùm certissimam sectam nostra Religionis Vixi Pharisæus.* Et quidem etiā inter hodiernos litteratos non deesse,qui secundùm antiquam, & veram suæ sectæ doctrinam aliquo modo agnoscant, & colant verum rerum omnium Dominum , immeritò iam negant Domini Aduersarij , cùm Historiam edicti Imperatoris Chinæ,impressam Parisijs anno 1700. id expresè asserentem , Illustrissimus *D. de Cicè* tum suo, tum aliorum Missionariorum Gallorum nomine, vt in omnibus veritati conformem approbauerit . Idquè modo expresse confirmatur testimonio litterati Christiani in hoc *Summar. num.* 10. *lit.E.* sic loquentis. *Inter illos , qui S. Legem non ingressi sunt , duplex est hominum genus ; sunt veritatis sectatores , illique sciunt cœlum , terram , hominem , resque omnes esse à vero Deo productas , sunt & homines non intelligentes , isti ignorant , vnde hæc omnia profecta sint .*

75 Hæc pauca pro loci opportunitate , & angustia temporis hìc summatim , & obiter annotasse sufficiat circa illas horum DD. Obseruationes , vt appareat,qūibus fundamentis illi permoti fuerint ad oppugnandam sententiam , & praxim Societatis iam inde ab anno 1606. à P. Alexandro Valegnano in Conuentu Macaensi post longam deliberationem statutam , ac deinde Pontificio decreto confirmatam , & postmodum in Cantoniensi Conuentu ab omnibus variorum Ordinum Religiosis, eundem in locum pro Christiana fide relegatis,communi consensu receptam, ipso etiam R.P.Nauarretta propria manu subscribente,quę subscriptio originalis hìc habetur .

76 Veritas autem eiusdem sententiæ , & subsistentia decreti Alexandri

dri VII. comprobata deinceps fuit, tum quatuor Episcoporum testimonio, qui nos suos Procuratores constituerunt, vt eorum nomine contra falsas aliorum informationes coram Sancta Sede protestaremur, vt in primo *Summario n.*1. *lit.A.B.C.* tum potissimum Epistolis Illustrissimi D. Aluari de Beneuente Episcopi Ascalonensis, partim ad Sanctitatem Vestram, & ad Sac. Congregationem de Propaganda, partim ad alios directis, quarum particulas aliquot dedimus in primo *Sum.sub n.*1.*à lit.D.ad lit.L.* Huius autem Præsulis eximia doctrina, probitas, ac prudentia notiores sunt in hac Aula, quàm vt quidquam illius existimationi detrahere possint dicteria, & conuicia, quibus illam insectatur Auctor Obseruationum in peculiari folio *de Reuerendissimo P.Fr.Aluaro de Beneuente*; Quantum verò ad peritiam huius Episcopi in doctrina Sinica, & in controuersijs, de quibus nunc agitur, alibi opportuniùs illa vindicabitur ab Aduersariorum calumnijs, ostendendo, responsiones laudati Episcopi immeritò repræhensas à D. de Lionne, veræ doctrinæ Sinicæ fuisse omnino conformes. Interim pro illius defensione sufficiunt omnia Sinensium Litteratorum testimonia, in hodierno Summario relata, quibus & Illustrissimi Ascalonensis responsiones omnes egregiè confirmantur, simulque fortissimè refutantur omnes cauilli, & accusationes Illustrissimi Rosaliensis. Alia verò, quæ in breuibus notis afferuntur à D. Rosaliensi, tam leuia sunt, vt refutatione non egeant.

77 Nec etiam opus est immorari in refellendis exceptionibus, quas opponit alijs Episcopis, ac Vicarijs Apostolicis, simulque aliorum Ordinum Missionarijs, eandem, quam Societas sequitur, sententiam defendentibus, quos idcirco vocat ignaros linguæ, ac doctrinæ Sinicæ, studio partium addictos, praua affectione obcæcatos, falsæ doctrinæ principijs imbutos &c. De nobis autem, cæterisque Missionarijs Societatis, quæ in vtroque Obseruationum libello liberiori calamo sparguntur, non attinet hoc loco commemorare: quid tamen de nostris Missionarijs senserint aliorum Ordinum Religiosi, videri potest in locis primi Summarij indicatis in adiuncto Memoriali *sub num.* 30. Quæ item in hoc Summario testificentur Litterati Sinenses tum de peritia nostrorum Missionariorum in lingua, & doctrina Sinica, tum de multitudine, atque excellentia librorum ab ijsdem editorum, ac potissimum qua diligentia illius Missionis fundatores omnia examinauerint, consulendo veteres libros, & eos qui tunc viuerent Litteratos, differendoque cum eis de huiusmodi Ritibus, & separando bonum à malo, legi possunt *sub num.*2. *lit.B.n.*5.*lit.BB.*

78 Nec prætereunda silentio sunt mirabilia quędam, per Neophytos à nostris Patribus directos patrata aduersus nefarias Diaboli artes,

ad

ad fidei, quam susceperant, & profitebantur, confirmationem ab ijsdem, qui testes sunt de facto proprio, Neophytis narrata in hoc *Summ. num.6. lit. SS.*& deinceps.

79 Vltimo tandem loco animaduertere oportet, istos Illustrifs. Dominos Aduersarios nihil habuisse, quod opponerent ijs, quæ deducta fuerant in primo Memoriali *n.59.&c.*ad probandū, omnes fermè Missionarios Chinę cuiuslibet Ordinis in facto sequi praxim Societatis, etiam illos, qui eandem praxim scribendo aut disputando improbant; & quod plus est, nihil omnino respondisse ad facta quędam particularia, quę referebantur de ijsdē Illustrifs. DD. Cononēsi, & Rosaliensi, vt in primo *Sum. sub n.2 lit.T.pag.33. & n.5 .lit.HH.& II.* ac præsertim quod D. Cononēsis Sacramentum Cōfirmationis impertitus fuisset Neophytis Societatis, quos coram Sancta Sede tanquam indubitatos Idolorum cultores accusat; quodque Ritum funebrem *Tiao*, Idolatria pariter imbutum, secundùm plurium ex Aduersarijs sententiam, per se ipsum prę̨stiterit ante feretrum, ac tabellam Mandarini gentilis defuncti; Quare cum huiusmodi facta, quæ iam pro confessis habenda sunt, non satis cohęreant cum scriptis horum Dominorum, speramus, Sanctitatem Vestram maiorem fidem esse habituram eorum operibus, quàm calamo, præsertim cùm ex scripto quodam Illustrissimi D. Maygrot, in ipsa China impresso, & publicato, posito in fine huius Summarij, appareat, dictum Illustrissimum Dominum non verè credere defunctorum animas frui oblatis secundùm doctrinam Sinicam, cùm in eo scripto ex libris Sinicis probet oppositum; aliaque ibi habeat, ex quibus mitius interpretanda sunt, quæ in suo libello tantopere exaggerat.

80 Quare prostrati ad Sanctitatis Vestræ pedes humiliter deferimus libellos supplices ac preces, cum lacrymis etiam sanguineis Sinicæ Christianitatis, cuius nobilior pars, Pekinenses scilicet Neophyti; ita loquitur: *Verùm cùm habeamus in terris tantæ virtutis, tantæque intelligentiæ Supremum Pontificem, Dei, ac Domini Nostri Iesu Christi vices plena cum potestate gerentem, præstat nunc ad eius pedes confugere, eique humillimè supplicare, vt summum Christi Passionis, ac peccatorum redemptionis beneficium intuitus, benignos in nos oculos conuertat, credatque, nos nulla re adduci potuisse, vt in re tam graui temerè, aut falso iurare auderemus. Summario num. 1. litt. Y.* Similia habentur *num.3. lit.M. lit. O. litt. AA. litt. BB. lit. HH. lit. KK. litt. LL. litt. XX. n.5. lit. Y. n. 6. lit. D.*

SUMMARIUM

Postulatio Christianorum degentium in Curia Pekinensi, eorumdemque iurata Testimonia.

Num. 1. Testimonia ex Prouincia *Pecheli*, seù *PeKing* Christianorum.

NOs Pao Vitus, Quon Ioannes, Ciao Paulus, & cæteri Christiani degentes in Vrbe Pekinensi, cùm contra sensum genuinum librorum Classicorum Sinarum, Ritus nostri accusati sint superstitionis; duximus operæ pretium, nostram mentem scripto hoc, iuramento firmato aperire; rogareque Reuerendos Patres, nostro nomine supplicent Summo Pontifici, vt ad id dignetur attendere, miseratus statum, quò adducta est res, ad salutem animarum nostrarum maximè pertinens.

A. Rogant, vt eorum iuramentum, & libellus supplex Sanctissimo D. Nostro offeratur.

Nos equidem ab infantiâ cępimus studere libris nostris, ac de eorum doctrina inter nos differere: postea vbi accessimus ad studium librorum D. Legis, cognouimusque illius cum libris nostris Classicis consensum, tanto maiori cum hilaritate Sanctm hanc doctrinam amplexi, Religionem Christianam suscepimus. Non ita pridem, cùm obseruassemus, omnes Missionarios, quotquot in hac Vrbe degunt, summo studio, ac diligentiâ inuestigâsse sensus veros, tum litterarum *Tien*, idest, Cælum, seu Cæli Dominus, & *Xam Ti*, idest, supremus Cæli Dominus, tum Rituum, quibus coluntur Cumfucius, ac Progenitores: Deinde eosdem Missionarios anno Regni Imperatoris *Kam Hi* 39. Luna 10. suppliciter petijsse ipsius Imperatoris super ijs sententiam: Denique pro obtinenda insuper Magnatum, ac præcipuorum Doctorum sententia recurrisse ad ipsos Colaos, & alios Primates, necnon ad spectatissimos maioris doctrinæ famâ Viros, à quibus scripta, & sigillis munita Testimonia acceperunt: hæ omnes progressiones nos valdè anxios, & sollicitos habuerunt: Causam postea cognouimus, cùm scilicet è Prouincijs huc aduenientes Christiani nobis retulissent, aliorum Ordinum Missionarios secum sic statuisse, sensum duarum litterarum *Kim Tien*, idest, colendum Cælum, non secùs, ac Ritus, quibus coluntur Progenitores, ac ipse Cumfucius, contrarios esse S. Legis vsibus; Alij verò è Prouincia Fokien profecti hîc narrâssent, Illustrissimum D. Episcopum Cononen-

B. Ab infantia studuerunt suis libris Sinicis.

C. Petita est sententia Imperatoris, & Magnatum, ac præcipuorum Doctorum, & accepta sunt à primatibus testimonia scripta, eorum sigillis munita.

D. Innotescit per Christianos PeKinum venientes prohibitio horum rituum, facta in Prouincia *FoKien*, & mala inde exorta.

nonensem Decreto prohibuisse Christianis, ne pro Deo significando litteris *Tien*, & *Xam Ti* vterentur, neue Cumfucij, ac Parentum Defunctorum Tabellas colerent; damnasseque illos Ritus, vt alienos à S. Lege, ac superstitiosos: quo Decreto animos Christianorum Fokiensium fuisse summopere perculsos, atque afflictos; infidelium verò pedes veluti compedibus constrictos, ne ad S. Fidem suscipiendam deinceps accederent; eorumque linguam è contra, veluti duplo magis, quàm antea, solutam ad maledicendum Diuinæ Legi.

E

Illustrissimus Cononensis nititur authoritate paucorum hominum, malè intelligentium veram rationem rituum Sinicorum.

Et sanè si huius Decreti capita deferrentur vel ad Tribunalia subalterna ipsius loci, vel ad Superiora Pro-Regis vtriusque, nempe *Fuyuen*, vel, *Cum To* Tribunalia, indeque ad Curiam, & ad ipsum Imperatorem, quonam pacto posset S. Lex hîc ampliùs consistere? Itaque vbi planè cognouimus eius rei rationem, & resciuimus, totum hoc negotium inde ortum, quia scilicet Pastor Christianorum Prouinciæ Fokiensis, nixus authoritate paucorum hominum, malè intelligentium veram rationem Rituum Sinicorum, & temerè testantium Ritus, quibus Sinæ colunt Cumfucium, ac Progenitores, non esse rectæ rationi conformes, causam hanc detulerat Romam ad Summum Pontificem, eiusque Tribunalia Ecclesiastica, cum eiusmodi accusatione, quæ Sinas apud omnia Regna Europæa superstitionis reos efficiat: considerantes maximam Sinarum animarum ruinam illinc certò exurgere, summo timore perculsi sumus, veriti scilicet, ne si prædicti Ritus ob præconceptam sine ratione sinistram de ijs opinionem, & ob ignorantiam necessariæ, quam habent cum Imperij legibus, connexionis, damnentur, ac prohibeantur; illud accersat maximam calamitatem, & eiusmodi perturbationem, quæ postea vix, ac ne vix quidem sedari vnquam possit.

F

Pericula, quæ possunt esse ex prohibitione horum rituum.

G

Præstant iuratum testimonium, petūt accuratum causæ examen, & implorant Sanctæ Sedis erga Sinas commiserationem.

Nos hîc tanta mala perspicientes, quomodo possumus silere? His ergo de causis inducti, omnes decreuimus, cum iuramento super ea re testari, rogando singulos PP. Missionarios, vt deferri curent nostrum hoc Testimonium ad supremum Summi Pontificis Tribunal, pro obtinendo accuratissimo huius Causæ examine, & allicienda Sanctissimi Parentis super Sinas commiseratione.

H

Extat data ab Imperatore declaratio horum rituum, & testimonia præcipuo-

Etiamsi iam extet pro fundamento hac in Causa Imperatoris nostri declaratio, vnà cum sententia præcipuorum Magnatum, ac Doctorum huius Imperij, qui dictorum Rituum sensum suis scriptis, ac sigillis firmârunt: Nos, qui in

in hac Curia degimus, bene periti Rituum, ac legum, tum veterum, tum recentiorum, cùm conscij nobis simus eorum, quæ defendimus, audemus omnes conscriptis nominibus, coram Diuinæ Maiestatis Throno cum iuramento affirmare. Primo Cumfucium non haberi à Sinis instar Idolorum *Foe Pu Sa*, aut aliorum spirituum, qui coluntur ab Infidelibus. Secundò Cumfucium coli veluti Doctorem, ac Magistrum. Tertiò Ritus, quibus nunc coli solet Cumfucius, & qui ab antiquo continua successione fuerunt determinati, institutos esse solùm ad agendas ipsi grates, ob præclaram doctrinam ab eo posteris relictam: nempe Imperator ipse flexo poplite Cumfucium veneratur, & Litterati omnes, qui eius doctrinæ beneficium acceperunt. Cæterùm in dictis Ritibus nullum inesse petitionis, aut expectationis vestigium. Quoad legem, quæ præscribit cultum Cumfucij, tanquam Magistri, si Ritus, quibus ille colitur quouis in loco, non omnino consonarent cum illa lege, non vtique id auderemus cum iuramento affirmare.

puorum Magnatū, ac Doctorum, eorū subscriptionibus, ac sigillis firmata.

I

Iurant, Confusium non coli instar Idolorum, aut aliorum Spirituum, qui coluntur ab infidelibus, sed solùm vt Magistrū, ad agendas ipsi gratias ob doctrinam posteris relictam.

K

Iurant, in ritibus Confusij nihil peti, nec exspectari.

Insuper conscriptis nominibus nostris coram Diuinæ Maiestatis Throno audemus cum iuramento affirmare. Primò Ritus, quibus siue Imperator, siue cæteri vsque ad infimam plebem (quorum vna est, atque eadem ratio) colunt Progenitores Defunctos, eò institutos fuisse, vt filij, ac nepotes affectum, & gratitudinem illis testentur, seque diutiùs illorum memores exhibeant, ob procreationis, & educationis beneficia: atque hoc cultu illis mortuis seruire tantummodo, veluti seruirent viuis; neque similiter in hoc quidquam inesse petitionis, aut spei. Secundò. In Primogenitorum Tabellis scribi solere eorum nomina eo consilio tantùm, vt post mortem Parentum, filij hoc pacto vtcumque suppleant eorum vocem, ac vultum, quos etsi iam non audiunt, nec vident, præsentiâ tamen illarum Tabellarum excitari in se sentiunt filiales amoris, & gratitudinis erga eos affectus, qui quidem post longam annorum seriem tandem extinguuntur, nisi frequens dictarum Tabellarum conspectus eos identidem suscitaret. Porrò horum Rituum institutio cœpit ab ipsis libris nostris Classicis, in quibus eorum fundamentum extat. Sensus cæterorum Rituum, siue qui ad Parentationem, siue qui ad oblationes, aut Cæremonias pro Defunctis obiri solitas, spectant, idem planè est, ac præcedentium, atque adeò de hoc similiter audemus cum iuramento testari.

L

Iurant, Defunctos, Progenitores solùm coli, ex filiali affectu, & gratitudine, quasi si adhuc viuerent.

M

Iurant, à Defunctis nihil peti, aut sperari.

N

Iurant, in Tabellis Progenitorum scribi eorum nomina ad filialem solùm affectum, & memoriam parentum excitandam.

O
Alij ritus superstitiosi, si misceantur, non habendi sunt pro legitimis.

Verùm alij etiam sunt Ritus quidam, quos non audemus itidem cum iuramento propugnare; neque enim Sinæ omnes obseruant genuinos Imperij Ritus. Et verò præter eos, quorum mentem, Secta peruersa, addicta Cultui Idoli *Fæ*, peruertit, sunt bene multi homines stolidi, qui auitam colendi Progenitorum rationem, ac Ritum, cum Ritibus Sectarum *Fæ*, & *Tao* sic permiscuerunt, vt à vero, & legitimo Ritu defecerint, & modus, quo siue Cumfucium, siue maiores Defunctos, colunt, non sit habendus pro legitimo, & genuino Sinarum cultu.

P
Qui non honorat Confucium, dicitur defecisse à Magistro, & qui non habet Progenitorum Tabellas, dicitur oblitterâsse eorum memoriam. Varia item pericula timenda ex prohibitione horum rituum.

Cæterùm diligenter obseruandum est, dictam colendi Confucium, ac Progenitores, consuetudinem omitti omnino non posse, adeò, vt, qui non veneratur Confucium, dicatur defecisse à Magistro; qui non adhibet Progenitorum Tabellas, dicatur obliterâsse Progenitorum memoriam, & ideo vterque accensendus sit brutarum animantium numero, & habendus pro homine sine obedientia, sine honore, sine amore, sine vrbanitate, & sine ratione: & si quis eum huius criminis accuset, is sit haud dubiè, vt reus, damnandus, ac puniendus. Quæ cùm Paternitates Vestræ probè sciant, rogamus, vt ea nostro nomine deferri curent ad Summum Pontificem, & ad eius Tribunalia, declarando, quòd si hi Ritus damnentur, ac prohibeantur, deinceps haud dubiè Sinas non amplexuros S. Legem; quòd eâ sententiâ occludenda est Sinis Paradisi ianua; quòd, quicumque S. Fidem iam susceperunt, violatæ legis Imperij rei facti, magnis erunt vexationibus, imò & supplicijs afficiendi; quòd refrigescet multorum Christianorum feruor, & charitas; quod id addet stimulos cuilibet infideli, ad ijs maledicendum, & inimicorum more pro libitu, & impunè nocendum; Quòd omnium Prouinciarum Missionarij difficilè obtinere possint, vt ne eijciantur; denique quod inde secutura sit certò certiùs apud nos plena veræ Religionis Clades.

Q
Veteres Sinæ habuerunt notitiam veri rerum omnium authoris, ac Domini, quem Christiani adorant, & eum expresserunt per voces *Tien*, & *Xang Ti*.

Nullus profectò est dubitandi locus, hos, & alios textus similes, quos passim legimus in libris nostris Classicis v. g. *Su Tien*, hoc est, seruire Cælo, *Chao Su Xam Ti*; hoc est, palàm seruire supremo Cæli Domino: esse totidem argumenta, quibus efficitur, veteres Sinas habuisse notitiam veri rerum omnium Auctoris, ac Domini illius Supremi, quem Christiani adorant; verùm, quia characterum Sinicorum vsus est veluti mobilis, & indeterminatus, nec fixus ad vnicum, solumque loquendi modum: verusque Deus à Sinis appellatur modò *Van ve chi chu*, hoc est Do-

minus

minus omnium rerum; modò *Tien*, hoc eſt, Cælum; modò *Xam Ti*, hoc eſt Supremus Cæli Dominus; modò *Chin Cai*, hoc eſt, verus moderator; modò *Cao ve che*, hoc eſt, Auctor, ſeu Conditor rerum: quæ omnes appellationes præclarè exprimunt, ſuo quæque modo, maximum Cæli, Terræ, ac rerum omnium Dominum: dicimus, ſi eiuſmodi appellationum vſus Chriſtianis prohibeatur, id maximas allaturum difficultates, & maxima incommoda in editione librorum de S. Lege, & in quotidianis ſermonibus: nempe cum litterarum vſus repetendus ſit ex libris Claſſicis, ſi adhibeatur aliqua vox ab antiquis non vſurpata, hæc reſpuitur tanquam abſona, & inſolens. Si ergo proſcriptis inter Chriſtianos his litteris *Tien*, & *Xam Ti* v.g. cogantur Chriſtiani omnes in ſuis compoſitionibus tantùm adhibere has duas litteras *Tien Chu*; quidquid leporis, ac elegantiæ aliunde contineant Chriſtiani illius compoſitiones, non ſolùm nihil illi proderunt: imò & ipſius famæ plurimùm nocebunt. Non opus eſt reponere, quòd hæ voces poſſunt exponi, addita breui interpretatione; neque enim id per conſuetudinem licet.

R
Variæ appellationes, quibus Sinæ Deum appellant.

S
Mala ex prohibitione vocum Sinicarum, quibus Deus appellatur.

His ergo rationibus adducti audemus confidenter ſupplicare Summo Pontifici, vt dignetur nequaquam prohibere Chriſtianis Sinis vſum harum appellationum *Tien*, hoc eſt Cælum; *Xam Ti*, hoc eſt ſupremus Dominus; *Cao ve*, hoc eſt conditor rerum; *Chin Cai*, hoc eſt verus Moderator; *Van ve chu*, hoc eſt, Rerum omnium Dñs, & aliarum ſimilium, vbi agitur de vero Deo compellando; tantò magis, quòd hæ appellationes frequentiſſimè occurrant in noſtris antiquis libris, earumq; ſenſus ſit valde ſublimis, & in multa æſtimatione poſitus apud infideles litteratos: coram quibus, cum de D. Lege diſſerimus, fulcimuſque Sacra eius dogmata, depromptis è libris noſtris, his, & ſimilibus formulis, eos eò deducimus, vt non poſſint non aſſentiri. Huc accedit, quòd dictæ appellationes iuuant plurimum ad ſuadendum Sinis, magnam eſſe Chriſtianæ legis cum recta veterum Sinarum ratione conformitatem; atque adeò ad eam maiori cum facilitae publicandam, quantumuis Sinæ ab omni æuo alieni ſint, aut abhorrere videantur, ab omni doctrinæ genere à Regnis exteris aduectæ.

T
Supplicant, ne ſibi voces Sinicæ ad compellandum Deum prohibeantur.

V
Gentiles ex vſu ſimilium appellationum faciliùs conuincuntur, vt credant.

Cùm porrò hæc repreſentamus cum iuramento, enixè rogamus, vt ne Ritus prædicti, Diuinæ Legi nihil ſanè oppoſiti, prohibeantur. Hoc facimus primùm, ad exonerandas noſtras conſcientias, eaſque liberandas à culpa grauiſſima, quam coram D. Maieſtate certò incurremus, ſi

X
Denuo repetunt iuramentum, & ſupplicant, ne hi ritus prohibeantur, qui falsò ſuperſtitionis accuſantur.

in re tanti momenti fileremus. Deinde ad impediendum, ne Sanctam Legem deinceps ingreſſuris porta occludatur. Quod ni auertat Deus, declaramus, nos omnes olim coram Chriſto Ieſu Domino Noſtro, viuorum, atque mortuorum Supremo Iudice, inſurrecturos in eorum accuſatores, qui contra genuinum librorum Sinicorum ſenſum Sinicos Ritus ſuperſtitionis falsò accuſando, perturbant noſtrorum indigenarum conſcientias, viamque ad ſalutem æternam Chriſtianis præſentibus, tum futuris impediuerunt.

Y
Supplicant coram Sanctiſſimo D. Noſtro, vt iuratis debita Fides habeatur.

Verùm cùm habeamus in terris tantæ virtutis, tantæque intelligentiæ Supremum Pontificem, Dei, ac Domini Noſtri Ieſu Chriſti vices plena cum poteſtate gerentem, præſtat nunc ad eius pedes confugere, eique humillimè ſupplicare, vt ſummum Chriſti Paſſionis, ac peccatorum Redemptionis beneficium intuitus, benignos in nos oculos conuertat, credatque, nos nulla re adduci potuiſſe, vt in re tam graui, temerè, aut falsò iurare auderemus.

Si hæc ſupplicatio noſtra recipitur, conſequimurque Decretum votis noſtris conforme, tunc Chriſtiani Sinæ verè poterunt conquieſcere; infideles verò faciliimè, & libentiſſimè S. Fidem ſuſcipient. In hoc ſiquidem repoſita eſt pax, & ſalus D. Legis apud Sinas: hac ergo de cauſa non poſſumus ſine lacrymis, & ſumma ſollicitudine recurrere ad Supremum Tribunal.

Kam Hi anno 41. Luna 7. die 17.

Pao Vitus in Tribunali Mathem. Secundus à Patre Grimaldi Mandarinus.
Cao Ludouicus quarti Ordinis Mandarinus.
Cao Iulius quinti Ordinis Mandarinus.
Ciao Paulus ſexti Ordinis Mandarinus.
Si Florus ſexti Ordinis Mandarinus.
Pao Bartholomæus ſexti Ordinis Mandarinus.
Fam Michael ſexti Ordinis Mandarinus.
Chu Laurentius olim in Tribunali Mathematicæ noni Ordinis Mandarinus.
Kiam Petrus ſexti Ordinis Mandarinus.
Tum Carolus ſeptimi Ordinis Mandarinus.
Chao Laurentius octaui Ordinis Mandarinus.
Gin Franciſcus octaui Ordinis Mandarinus.
Li Ioannes octaui Ordinis Mandarinus.
Pao Alexander noni Ordinis Mandarinus.

Fum

Fum Thomas noni Ordinis Mandarinus.
Cham Leo noni Ordinis Mandarinus.
Sun Iosephus noni Ordinis Mandarinus.
Lin Michael noni Ordinis Mandarinus.
Hoam Iosephus assumendus in septimi Ordinis Mandarinum.
Vam Iosephus proximè assumendus in Baccalaureorum Præfectum.
Lu Ioannes primi Ordinis Baccalaureus.
Yu Iosephus primi Ordinis Baccalaureus.
Hu Ioannes, Lu Ioakimus, Gin Iosephus, Gin Ludouicus, Chao Stephanus. Omnes quinque titulo *Kien Sem* honorario donati, eòque ad Mandarinatus euehendi.
Quon Ioannes secundi Ordinis Baccalaureus.
Vam Carolus, Leam Stephanus, Vam Petrus, Sun Philippus, Chin Iosephus, Pao Iacinthus, Heu Paulus, Pao Matthias, Fam Cosmas, Que Matthias, Omnes decem *Tien Ven Sem*, siue Candidati Mandarinatûs in Tribunali Mathematicæ.
V Ioannes, Li Iosephus, Cum Mathæus, Quon Ignatius, Gin Petrus, Li Iosephus, Chao Placidus, Yam Franciscus, Vam Alexander, Su Antonius, Tum Iacobus, Chu Iosephus, Omnes numero duodecim, quamuis ordine, & gradu careant, docti tamen censentur, non solùm in rebus ad Religionem pertinentibus, sed etiam in Sinarum Ritibus.

Nos infrascripti Soc. Iesu Sacerdotes testamur, hanc versionem latinam postulationis Christianorum degentium in Curiâ Pekinensi, eorundemque Testimoniorum iuratorum esse conformem originali, In cuius fidem subscribimus. Pekini primâ Octobris anni 1702.

Ego infrascriptus V. Prouincialis Soc. Iesu V. Prouinciæ Sinensis testor, hoc exemplar Originale Postulationis Christianorum, ac versionis eius, vnâ cum subscriptionibus, esse legitimum, in cuius fidem Sigillum Officij mei hîc apposui. Pekini primâ Octobris 1702.

Loco ✠ sigilli.

Antonius Thomas.
Philippus Grimaldi.
Ioachimus Bouuet.
Iosephus Suarez.

Ego Episcopus Macaensis testor hanc esse veram, & propriam copiam originalis de postulatione Sinarum Christianorum, in

in cuius fidem Sigillum meum hîc opposui. Macai 20. Ianuarij 1703.

Ioannes de Cazal Episcopus Macaensis.

Loco ✠ sigilli.

Ego Notarius Episcopalis fidem facio, hanc suprà testificationem esse propriam Illustrissimi Domini Ioannis de Cazal Episcopi Macaensis, in cuius fidem hîc subscribo. Macai 22. Ianuarij an. 1703.

B. à Cunha.

Num. 2. Testimonia Gentilium ex eâdem Prouincia PeKinensi.

A Testimonium Filij Principis, & declarati Successoris in Imperio Sinico, de agnitione Dei inter Sinas.

Nos infrascripti Societatis Iesu testamur, quòd multis Aulicis præsentibus, & nobis, Princeps Imperatoris Filius, & hæres Imperij, loquens de Diuina Lege, Litteris, & Libris Sinicis, sequentia dixerit.

B Commendatur peritia P. Matthæi Riccij in rebus Sinicis.

Inter vos (cum P. Thoma Pereyra loquebatur) nemo fuit, qui tantam notitiam nostrarum Litterarum habuerit, & nostrorum Librorum genuinum sensum magìs sit assecutus, quique meliùs Legem Domini Cœli explicauerit, quàm P. Matthæus Riccius. Quoad Supremum Dominum rerum Omnium, in hoc tantùm à vobis dissentimus, quòd illum diuerso nomine appellemus: Nam vos illum vocatis *Tien Chu*, nos autem vocamus *Tien*.

C Per vocem *Tien*, seu *Cœlum* Sinæ intelligunt supremum rerum omnium Dominum, eundem, quem Christiani vocant *Tien Chu*.

In horum fidem propriâ manu subscribimus. PeKini 13. Decembris 1701.

Thomas Pereyra.

Iosephus Suarez.

Concordat cum originali. Cantone 10. Ianuarij 1702.

Carolus Turcottus Soc. Iesu Visitator Iaponiæ, & Sinarum.

Loco ✠ sigilli.

Ioannes Laureatus Soc. Iesu Sacerdos.

Quinque Testimonia Supremorum quinque Litteratorum Gentilium ex Regio Collegio *Han Lyn Yuen*.

D Testimonium vnius Litterati ex Collegio Regio *Han Lyn Yuen*.

PRIMVM TESTIMONIVM.

E Commendantur Libri Sinici Missionariorum Societatis IESV.

Europæi Litterati optimè penetrant res; in Libris, quos ediderunt, quamuis diuersas, & dissimiles materias vnusquisque tractet, vniuersim tamen nolunt vana, & inania verba proferre, vt videre est in Libro de septem Virtutibus, quæ septem Vitijs Capitalibus opponuntur, quem

ego

ego pridem in animo conseruo. Nunc verò lectâ Magistri Grimaldi Epistolâ responsoriâ ad suos Europæos, qua magni Ritus Sacrificandi Cœlo, colendi item Confusium, & oblationes faciendi Progenitoribus defunctis, subtilissimè, & perspicacissimè secundùm nostros Doctores referuntur, non est, quod quidquam notem. Nimius est hic in petenda vlteriori instructione reuerentiæ excessus; Optima est Europæorum Litteratorum doctrina. Ego cum resciuissem, hanc Epistolam ad me allatam fuisse, eumque aduenisse intellexissem, qui ad docendos rectos mores tot Maria emensus est, statim pauca ista exaraui.

F Approbatur libellus supplex PP. Societatis de Ritibus Sinensibus.

Prouinciæ *FoKien Lin Ven Yng*.

SECVNDVM TESTIMONIVM.

G Testimonium aliud alterius Doctoris ex eodem Collegio Regio.

H Approbatur libellus supplex PP. Societatis.

Europæi Magistri omnes componendorum morum, & seruiendi Cœlo doctrinæ incumbunt, nec detrectant longissimum nouem millium Leucarum iter, vt ad præclaram Sapientissimi Imperatoris nostri Curiam veniant. Quod attinet ad plures illos, ex eorum Regnis insignes, & perspicacissimos Litteratos, qui de Sinarum oblationibus, & Ritibus interrogant, & ad eam, quam Magistri dant, responsionem, nisi Doctorum nostrorum Libros rectè callerent, & antiquorum Sapientum, qui ista instituerunt, mentem profundè penetrarent, quomodo sanè potuissent illam adeò claram, & accuratam dare. Et quidem agendo cum omni reuerentiâ de discursu illo, in quo colendi Cœli doctrina exponitur, in his tribus cohærentibus quæsitis, illa luce Solis, & Lunæ clariùs demonstratur, & magna Sapientum doctrina, in China vigens, nunc tandem omnibus Mundi partibus, & Regnis longè lateque innotescit. Nonne hoc præstantissimum est, & hactenus nec visum, nec auditum opus?

Ex Ciuitate *Kia Ting Sun Chi Mi* cum reuerentiâ hæc scripsit.

TERTIVM TESTIMONIVM.

I Testimonium aliud alterius Doctoris ex eodem Collegio Regio.

K Approbatur libellus supplex de his Ritibus.

Sapientum doctrinæ amplitudo est, sicut Sol, & Luna in Cœlo radiantes, sicut Flumina, & Riui in terra currentes, qui nullo termino coarctantur. In omnibus quatuor Mundi partibus cor, & ratio sunt eadem. Et quidem Litterarum amatores dum profundos doctrinæ sensus explicant, eos à prima sua origine vsque huc ordinatè, ac clarè de-

deducunt. Nunc etiam dum video Europæi Magiſtri *Min* (P. Grimaldi) Epiſtolam, qua reſpondet ſuis Europæis ſuper Ritus colendi Confuſium, & offerendi Cœlo, an non verè excellens Doctor dici poteſt, qui tam egregiè eorum rationem, & Originem aſſequi valuit. Nec tantùm Viri Europæi florentem Imperij noſtri doctrinam longè vltra mare manifeſtam faciunt, verùm etiam ſi vertatur reſponſio Imperatoris ad quæſita, ac mittatur, eadem erit eiuſdem rei teſtificatio.

L
Declaratio Rituum data eſt ab Imperatore.

Ex Ciuitate *Hoaj Yn* *Ou Ching*.

QVARTVM TESTIMONIVM.

M
Teſtimonium aliud alteriusDoctoris ex eodem Collegio Regio.

N
Approbatur libellus ſupplex de Ritibus.

O
Declaratio Rituum data eſt ab Imperatore.

Vidi reſponſoriam Europæorum Magiſtrorum Epiſtolam ad ſuos, qui interrogabant de Doctrina Rituum, quibus colitur Confuſius, & oblationum, quæ fiunt Cœlo, ac earum, quæ fiunt Progenitoribus: illi diſtinctè, perfectè, & omninò rectè veritatem attingunt. Cùm decretum ab Imperatore ſuper his petitum obtinuerint, hoc tranſmiſſo ad eos, qui vltra mare ſunt, Litteratos, cognoſcent illi, quid obſeruetur, quis ſcilicet ſit æquitatis amor, quæ morum ſollicitudo. Atque vt eiuſdem Doctrinæ participes fiant, hæc Epiſtola verum erit Teſtimonium.

Ex Ciuitate *Xan Yang* *Li Kay*.

QVINTVM TESTIMONIVM.

P
Teſtimonium aliud alteriusDoctoris ex eodem Collegio Regio.

Q
Approbatur libellus ſupplex de Ritibus.

R
Expoſitio Rituum approbata eſt ab Imperatore.

Ego audiui, res omnes ſuam à Cœlo habere originem, & Homines originem trahere à ſuis Progenitoribus, nec vllum eſſe, qui meliùs obſequatur Cœlo, & perfectum vitæ exemplar præbeat, quàm Vir Sapiens. Idcirco habentur Ritus, quibus fiunt oblationes Cœlo, Auis item, & Confuſio. Hi Ritus ſuum principium à corde trahunt, illorum ratio vniuerſim conſiſtit in reuerentia. In toto Mundo ōlim, & nunc, tum quoad interius, tum quoad exterius, nulla eſt differentia. Vnde Magiſtri Europæi, reſpondentes ſuorum interrogationi, clariſſimè, perfectiſſimè, & profundiſſimè rem explicant; illorū ſuperius ſcriptum dignum fuit, quod Imperator laudaret: hoc ergo tranſmittendo vltra mare ad ſuos, vt huius Doctrinæ participes fiant, optimè merebuntur de communi modo viuendi, & Hominum affectibus.

Ex Oppido *Mui Ly* *Lieu yu*.

Teſtor hoc exemplar eſſe legitimum PeKini 3. Octobris. An-

Antonius Thomas V. Prouincialis Societatis IESV V.Prouinciæ Sinicæ.

Ego Episcopus Macaensis testor, hanc esse veram copiam. Macai 20. Ianuarij an.1703.

Ioannes de Cazal Episcopus Macaensis.

Loco † sigilli.

Ego Notarius Episcopalis Macaensis fidem facio, hanc supra testificationem Illustrissimi Domini Ioannis de Cazal esse propriam Macai 22. Ianuarij an. 1703.

B. à Cunha.

LIBELLVS SVPPLEX.

Christianorum Ciuitatis NanKinensis in Regno Sinarum communi iuramento confirmatus.

Num. 3. Testimonia ex Prouincia *Kiang Nan*, seù *Nan King* Christianorum.

Nos Præclarissimi Regni, NanKinensis Prouinciæ, NanKinensisque Ciuitatis humiles Christiani Lieu Blasius, Yao Stephanus, & reliqui, quoniam aliqua sunt, quæ videntur esse mala, re tamen mala non sunt, sed bona, cupientes vera à falsis distinguere, Expositionem hanc facimus, petimusque, offeratur Romæ Summo Pontifici, vt illâ motus dignetur optatam reddere pacem Sanctæ Legi, & saluti Sinensium animarum consulere.

A Rogant, vt eorum Libellus supplex SS.D.N. offeratur.

Annis proximè elapsis, prout audiuimus, Episcopus Vicarius Apostolicus FoKiensis, sciens Sinense Regnum colere Confusium, venerari Progenitorum Tabellas, in Libris quoque Sinicis inueniri nomina *Tien*, *Xam Ti*, *Gao Ve*, *Chin Cay*, quibus vocatur *Cælum*, *Supremus Imperator*, *Factor rerum*, *verus Gubernator*. Consilium disputando habuit cum aliquibus eiusdem FoKiensis Prouinciæ Christianis circa res istas, & quia Christiani illi, vtpote non bene intelligentes veram doctrinam, errando responderunt, ea omnia puritati Sanctæ Legis esse opposita, ideo inductus est ad rem ita deferendam Summmo Pontifici, Sacrisque Tribunalibus, vt inde suspicentur, à Christianis Sinensibus illicita, & superstitiosa perpetrari.

B Illustrissimus Cononensis secutus est sensum aliquorum, non bene intelligentium veram rationẽ RituumSinicorum.

Sed hac ratione certè ignoratur Causa, qua Sinense Regnum mouetur, vt cultu suo prosequatur Confucium, quæ non est alia, quàm sequens. Quia Confucius tempore, quo vixit, exactè distinxit falsum à vero, iustum ab iniusto, deque bono vniuersali, ac particulari optimè tractauit, nullo alio sibi scopo præfixo, nisi vt hominum corda secundum rectam rationem dirigeret, ideo factus est in Sinensi

C Confusius solùm colitur vt Magister Regni.

Regno omnium sæculorum Magister; eâque solùm de causa colitur, magnique æstimatur; non verò, vt ab illo petantur felicitates, quemadmodùm ab Idololatris peti solent à *Foe*, *Pusa*, alijsque Idolis.

D
Nihil petitur à Confuiio.

E
Tabellæ progenitoribus erigitur solũ ex filiali affectu, & ad eorum memoriã conferuandam.

Iam vt de Tabellarum, quæ Progenitoribus eriguntur, veneratione loquamur; hæc pariter sistit in hoc, quòd, cùm Parentes mortui sint, nec ampliùs illorum vox audiatur, aut vultus conspiciatur, coluntur Tabellæ illos repræsentantes, ac si Parentes in illis viderentur. Certè obedientia, & reuerentia filialis erga Parentes hoc vnum intendit, vt eodem respectu seruiat mortuis, quo seruiebat viuis: & si hoc, quod oculis percipitur, obsequium reputetur superstitiosum,nulla profectò fieri poterit commemoratio Parentum defunctorum, quod est summum inobedientiæ, & irreuerentiæ filialis peccatum; & hoc fieri fas erit in Mundo?

F
Variævoces, quibus appellatur apud Sinas Deus.

G
Per voces Sinicas *Tien Xang Ti*, & similes, intelligitur à Sinis vnus Cœli Dominus.

Quod spectat ad nomina, in nostris Libris contenta,quibus vocatur *Tien Cœlum*, vocatur *Xam Ti Supremus Imperator*, vocatur *Cao va Factor rerum*, vocatur *Chin Cay verus Gubernator*, horum omnium, & singulorum legitimus sensus est, vnum Cœli Dominum demonstrare. Cum enim antiquissimis illis sæculis cœlestis doctrina non dum peruenisset ad Regnum Sinense,propterea eiusmodi diuersis nominibus vtebantur, quæ certissimum est, non opponi Sanctæ Legi.

H
Mala, & pericula ex prohibitione horum Ritnum.

Quod si hæc tria dicantur esse superstitiosa, & idololatrica, certè Sinenses homines, dubitantes Sanctam Legem iniquam esse,& in nulla ratione fundari, ab illa amplectenda auertentur; atque ideo magna ex parte frustrabitur summus ille animarum zelus, quo tot Sacerdotes, conscensis nauibus, Maria permeârunt, pereuntibus interea vniuersæ gentis animabus sub iugo Diaboli.

I
Supplicant Sanctissimo Domino Nostro ne hi Ritus prohibeantur.

K
Iurant coram Deo, se de his verè testari

Quare Nos Blasius, Stephanus, & cæteri, Summis precibus petimus à Summo Pontifice, ne tria illa capita, de quibus supra, prohibeat, sed mandato suo publico in Regno Sinarum ea fieri posse permittat. Tandem coram Domino Nostro Iesu non secus, ac in die Iudicij, ante ipsius Tribunal constituti, iuramus, nos de his rebus verè testari, credimusque Deum apertè videre Nos Blasium, Stephanum, & reliquos, non aliam in hoc habere intentionem, nisi, vt vniuersæ Sinensis Regni genti subueniatur: Si tamen, quod asseueranter dicimus, Testimonium nostrum falsum est, condignis reprehensionibus,& pœnis nos sponte subijcimus. Supplicem hunc Libellum nostris nominibus,

bus, & notis subscribimus. Cam Hi Imperatoris anno 41. Lunâ 8. die 16., qui est 7. Octobris an. Domini 1702.

Societatis Iesu Sacerdos, & ante ingressum Societatis, Mandarinus Tribunalis Mathematicæ	Lieu Blasius
Heu Pu) Mandarinus proximè promouēdus ad regimen	Yao Stephanus
Heu Pu) Mandarinus proximè promouendus	Fum Ignatius
Heu Pu) Mandarinus proximè promouendus	Hiu Augustinus
Heu Pu) Mandarinus proximè promouendus	Hiu Franciscus
Kien Sem) gradus Baccalaureo maior.	Hiu Dominicus
Kien Sem) gradus Baccalaureo maior.	Hiu Ignatius
Kien Sem) gradus Baccalaureo maior	Cham Petrus
Sem yuen) Baccalaureus	Hiu Bernardus
Sem yuen) Baccalaureus	Fum Antonius
Sem yuen) Baccalaureus	Fum Franciscus
Sem yuen) Baccalaureus	Ciu Ioannes
Sem yuen) Baccalaureus	Ciu Hyacinthus
Sem yuen) Baccalaureus	Hiu Ludouicus
Sem yuen) Baccalaureus	Ciu Hyginus
Sem yuen) Baccalaureus	Ciu Antonius
Sem yuen) Baccalaureus	Ciu Iosephus
Sem yuen) Baccalaureus	Ciu Sebastianus
Sem yuen) Baccalaureus	Ngai Petrus

Hæc traductio est conformis sensui textus Sinici.

Alexander Ciceri Epicopus NanKinensis.

Christianæ Legis Cultores Imperij huius Tartarosinici ex Vrbe *Sumkiam*, & Oppido *Kia Tim* Prouinciæ Nankinensis, Literati omnes, & in nostris Sinicis studijs graduati, sanguineis guttis subscribimus, & proclamamus coram Sanctitate Vestra, omnibusque Romanæ Curiæ Supremis Iudicibus; exoramusque, vt dignentur omnes propitio, ac benigno vultu respicere ad tria hæc puncta, in hoc Imperio controuersa: Compellationis scilicet Diuini Numinis sub nominibus *Tien*, & *Xam Ti*; Ritus, quo nostrum Confusium colimus, quibusque Parentes, Proauosque vitâ functos veneramur. Nos equidem Christianarum Legum non inscij, aut eas parui pendentes, minimè audemus, aut falsum asserere, vel sine consideratione in errorem ruentes, nostræ, aut aliorum saluti aliquid obesse: Res enim id esset, in extremo Dei Iudicio ante ipsius conspectum grauiter discutienda, & iudicanda, Æternam tot animarum salutem, & propagationem Sanctæ Legis, quæ in hoc Imperio per 135. annos huc vsque propalata est, in summum discrimen, & ruinam vertere. Humillimè igitur petimus, & exo-

L

Libellus supplex Christianorum Vrbis *Sung Kiang*, & Oppidi *Kia Ting*; datus ad Sanctissimum Dominū Nostrum, eorumque iurata testimonia.

M

Legum Christianarum non inscij, falsum, vel inconsideratū quidpiam cum certa, & propriæ, & alienæ salutis iactura asserere non audent, & supplicant Sāctissimo Domino Nostro, vt rem iubeat clarè discuti.

& exoramus Sanctitatem Vestram, vt rem faciat clarè, & maturè discuti, ac decerni. Cùm enim nobis minimè liceat, ob fere decem millium leucarum distantiam, nosmetipsos præsentes sistere, coràmque nostros sensus exponere, causam dicere, & innocentiam contutari; veremur maximè, ne Sanctitati Vestræ minùs claræ, & certæ quorundam opiniones, & informationes, dubium pariant superstitionis in nostris hisce ritibus, & cæremonijs: Ideòque maxima animi perturbatione concutimur in præsens nos omnes Christianæ Fidei asseclæ in hoc Imperio: Timemus enim, ne in vacuum ruat, irritusque reddatur pientissimus Christi amor, quo Prædicatores ad erudiendas Orbis vniuersi inscias gentes destinauit semper. Hac igitur de causa sanguineis lacrymis instrumentum hoc conscribimus, quo Sanctissimum, ac Summum Pastorem nostrum compellamus; omnique animi submissione illud offerentes ante pedes Sanctitatis Vestræ, precamur, ac petimus, vt velit benigno animi sensu nostrum hoc iuramentum excipere, nostrasque preces exaudire.

N
Timent, ne fortè minùs certæ quorundam de his ritibus informationes eos de superstitione suspectos reddant, & exponunt mala, ex eorum prohibitione timenda.

O
Supplicant Sanctissimo Domino Nostro, vt eorum iuramentū benignè excipiat, & preces exaudiat.

Primò. Igitur contestamur: hæc nomina *Tien*, & *Xam Ti*, quæ in nostris antiquis codicibus inueniuntur, ea passim à nostris Indigenis Expositoribus Regni, *Sum Chao* dicti, explicari pro Cœli Domino, & Gubernatore: *Xam Ti* (aiunt) *Tien chi chu cai*: hoc est Cœli Dominus, ac Gubernator: Rursùs cùm hanc literam *Tien* in nostris Libris vsurpant, ei attribuunt venerationem, timorem, seu respectum, & cultum, seu seruitium. *Kim Tien, Guei Tien, Su Tien*: Tres istæ obsequij clausulæ: Cœlum colere; Cœlum timere: Cœlo seruire: Ex antiquorum Librorum sensu euidentissimè indicant eius Dominatum, & Prouidentiam; quæ cæruleo huic, & materiali, quod oculis conspicimus, terraqueæ spheræ tegumento, conuenire vtique non possunt. Hoc quod asserimus, id ipsum iure iurando coram Deo, & Sanctitate Vestra contestamur.

P
Per *Tien*, & *Xam Ti* intelligitur Cœli Dominus, & Gubernator.

Q
Per voces *Chu cai* significatur Dominus, & Gubernator.

Secundò. Asserimus callere nos optimè, nostrum Confusium purum hominem fuisse, natum in vna Regionis huius nostræ Prouincia, *Xan tum* dicta, sub Imperio *Cheu*. Ea autem de causa, quòd ipse perspicuè intellexerit, & penetrauerit Regum nostrorum antiquorum, & sapientum doctrinam; Seque veri Doctoris, & Magistri prototypum, & exemplar exhibuerit; posteri eum, vt supremum Sinicæ nostræ gentis Præceptorem, venerati sunt semper: Reges omnes, Principes, Doctores, ac Populi, Librorum ipsius studia ad vnum omnes coluêre, ab eoque addiscere se profitentur;

R
Optimè sciunt Confusium purum hominem fuisse, eumque solùm, vt Magistrum Sinicæ gentis venerantur.

S
Doctrina Confusij.

fitentur, Cœlum reuereri; proximos amare; familiam dirigere; & Regna gubernare; atque ideò Veris, Autumnique temporibus, oblationes ei faciunt. Solùm autem Mandarinorum, Doctorum, ac Literatorum id officij est; Plebeijs verò Viris, ac Mulieribus omnibus, eius aulam, in qua soli ipsi oblationes fiunt, nulla quidem ingrediendi potestas, aut facultas. Neque omnino in dictis oblationibus, & cæremonijs præstandis petitio vlla immiscetur, aut felicitatis, aut perspicacitatis. Sic iuramus, & contestamur, vt suprà.

T
Solis Literatis licet ingredi aulam Confusij.

V
Nihil petitur à Cõfusio.

Tertiò. Quoad Parentes, & Proauos: Mortalium omnes ab ipsis suum esse, & naturam excipiunt: Sicut arbores à radice, aquarum riuuli ex fonte originem trahunt, ita quidem terrarum omnium Reges, Principes, Doctores, ac Populi à suis Parentibus proueniunt. Hac igitur de causa Veris, Autumnique tempestatibus nos filij, ac nepotes, ipsorum minimè immemores, tamquam si adhuc illi ipsi superstites essent, esculentorum oblationes exhibemus: Nullo verò pacto eorum spiritus ad oblationum odorem excipiendum, descendere, aut venire credimus; Neque in ea, quam pro ipsorum imaginibus supponimus, & exponimus, tabella, *Pai guei* dicta, eorum spiritus assistere, aut residere putamus vllo modo, vel asserimus. Sic contestamur, & iuramus coram Deo, & Sanctitate Vestra &c. Anno 41. *Cam Hi* Luna 9. Die 15. Ad vnum omnes scriptum hoc superiùs signamus, & offerimus.

X
Parentes defuncti solùm coluntur ex filiali affectu, & memoria, quasi si adhuc viuerent.

Y
Non creduntur progenitorum spiritus venire, vel frui oblatis.

Z
Non putant vllo modo, in tabellis *Pai guei* dictis residere defunctorum spiritus.

AA
Denuo confirmant iuramentum suum.

Sun Michael è Regio Collegio *Han Lin yuen* summus literariorum examinum præses.

Hiu Sebastianus proximè promouendus ad Curiæ Mandarinatum.

Hiu Franciscus proximè promouendus ad Curiæ Mandarinatum.

Vang Franciscus proximè promouendus in Assessorem Gubernatoris Vrbis.

Tao Stephanus proximè promouendus in Secundarium Vrbis Literatorum Præfectum.

Hiu Augustinus proximè promouendus in Primarium Vrbis Literatorum Præfectum.

Fung Ignatius proximè promouendus in Secundarium Vrbis Literatorum Præfectum.

Kien Seng, seu Honorarij Baccalaurei.

Hiu Dominicus. *Hiu* Ignatius. *Chang* Petrus. *Ly* Paulus. *Sun* Ioannes. *Hiu* Ignatius. *Chuang* Marcus. *Ly* Thomas. *Tao* Simon. *Chuang* Petrus.

Seng

Seng yuen, seu Baccalaurei.

Hiu Bernardus. *Hiu* Ludouicus. *Fung* Antonius. *Fung* Franciscus. *Ho* Iulius. *Ly* Antonius. *Vu* Petrus. *Chuang* Ignatius. *Tn* Ignatius. *Chang* Ambrosius. *Quei* Ignatius. *Chang* Andreas. *Chin* Hyacinthus. *Chang* Nicolaus. *Fang* Petrus. *Vu* Michael.

Versio hæc fortè minùs concinna, aut compta videri poterit; id autem omnino necessarium fuit, vt stylo, & Sinicæ literæ quomodolibet inhæreret.

Versio hæc facta à Reuerendissimo P. Antonio Pusateri, Vicario Apostolico Prouinciæ *Xan si*, est conformis sensui textus Sinici, subscripti à Doctioribus Christianis Vrbis *Sum Kiam*, & Oppidi *Kia tim*.

Alexander Ciceri Episcopus Nankinensis.

Manifestatio Communis petitionis iuramentalis Vrbis Su cheu *Prouinciæ Nankim.*

BB
Iurant coram Dei conspectu.

Magnæ Venustatis Regni (siue istius Imperij Sinici) Prouinciæ Nankim, Vrbis *Su cheu* remoti Christiani *Liu* Franciscus, & reliqui, nominibus subscriptis, audent ante Altare Dei iuramento asserere.

CC
Confusius in China non colitur, vt Idolum, sed vt Magister.

Primùm. Confusium in Regno Medij (siue in China) non coli tanquam idolum *Foe*, siue *Pu Sà*, siue nequam spiritum, coli verò tanquam Magistrum, in retributionem beneficij institutionis, ab eo propalatæ, nec ab eodem quidquam sperari.

DD
Nihil speratur à Confusio.

EE
Progenitores defuncti ab omnibus honorantur in signum grati animi, ob beneficia generationis, & educationis, & ne eorum obliuiscantur.

Secundùm. Rationem obseruantiæ in oblationibus progenitorum non posse aboleri, vtpòte omnibus communem, & à magno vsque ad minimum obseruatam: Posteri enim omnes in signum, & manifestationem animi beneuoli, & grati, gratulantur eis generationis Corporis, educationis, & sustentationis beneficium. Et quia timere est, post longum temporis, & annorum spatium posteros non recordari eorum nominum, & ætatis, idcirco proponunt, & erigunt tabellam cum inscriptione, vt tempore opportuno oblationes fiant, ad eximium obseruantiæ monumentum, quin aliquid petatur, aut speretur.

FF
Nihil petitur, aut speratur à defunctis

GG
Per voces *Tien*, & *Xam Ti* intelligitur Cœli Dominus, & vsus harum vocum maximè seruit ad multorum conuersionem.

Tertiùm. Quod in Libris Classicis antiquis Sinensibus dicitur, *Tien* Cœlum, dicitur *Xam Ti* Supremus Imperator, voces esto diuersæ ab illa, qua in Sancta Lege dicitur *Tien chù*, Cœli Dominus; intentum tamen, siue sensum genuinum, eundem esse, absq; vlla differentia: Interim in exhortando gentiles, vt discursu rationis testificetur Deus,

sæpè

ſæpè inducuntur vſu illarum vocum, quibus non poſſunt non acquieſcere, quia omnibus notum, per illas nominari Creatorem Dominum, quin habeant aliam explicationis rationem mixtam.

Lit. grad. *Liu* Franciſcus; Lit. grad. *Chu* Ioannes; Deput. ad Trib. *Vam* Thomas. *Lo* Cyrillus. *Tao* Petrus. *Kin* Matthæus. *Chu* Vincentius. *Sun* Thadæus. *Vam* Matthæus. *Hu* Thomas. *Tu* Alexius. *Hiu* Petrus. *Cu* Thadæus. *Li* Valentius. *Li* Damianus. *Vam* Franciſcus. *Xin* Andreas. *Liu* Franciſcus. *Vam* Matthæus. *Vam* Ioſeph. *Vam* Ioannes. *Lo* Ignatius. *Vam* Ioakim. *Vam* Thomas. *Vam* Ignatius. *Xin* Leo. *Chin* Ignatius. *Ciu* Marcus. *In* Gregorius. *Cu* Coſmas. *Vam* Valerius. *Cù* Leo. Hæc traductio eſt conformis ſenſui textus Sinici.

Alexander Ciceri Epiſcopus Nankinenſis.

Iuramentum Chriſtianorum Ciuitatis Xam hai *Vrbi* Sum Kiam *ſubiectæ in Prouincia Nankinenſi.*

Tartaro-Sinici Imperij Literati Chriſtiani *Ngai* Ludouicus, cæterique degentes in hac Ciuitate *Xam hai* Prouinciæ Nankinenſis, Vrbi *Sum Kiam* ſubiecta, cum iuramento teſtamur, ac proclamamus coram Sanctitate Veſtra, omnibuſque Tribunalibus, quibus impendet cura promouendi rem Chriſtianam. Quoniam his proximis diebus accepimus literas Pekinenſium Literatorum Chriſtianorum, in quibus nos admonebant, quomodo in Prouincia *FoKien* prohibitum erat Sinenſibus Chriſtianis vti his vocibus *Kim Tien*, ideſt, adoro Cœlum, vtentibus nomine *Cœlum* pro compellatione Diuini Numinis; venerari Confuſium,ac colere Proauos noſtros defunctos:Proindeq; affirmabant,poſtulatum à Sanctitate Veſtra,vt dignaretur extendere dictam prohibitionem ad omnes Prouincias. Attamen Ludouicus, cæterique, cum ſimus omnes Chriſtiani, & ſeruemus Diuina mandata, certè ſcimus, hæc in nullo contradicere Sanctæ Legis doctrinæ; neque in hoc habemus voluntatem ſiniſtrè defendendi aliquid occultum; quoniam hæc omnia ab initio Imperij Sinenſis obſeruata ſunt abſque vlla vnquam mutatione, ac ſi nunc repente velimus ea mutare, timemus, ne ſtupore maximo omnes afficiantur, ventique, ac vndæ perſecutionum ſtatim inſurgant contra Sanctam Legem: Et idololatriæ Cultores nos vndique oppugnabunt, ita, vt Lex Diuina nulla vnquam frui poſſit tranquillitate. Hac de cauſa, quoniam coram

HH
Dant iuratum teſtimoniũ coram Sanctiſs. Domino Noſtro, & Romanis Tribunalibus.

II
Ex literis Chriſtianorũ PeKinenſium intelligunt, prohibitionem horum rituum, & litterarum *KingTien* factam in Prouincia *Fokien*

KK
Ex certa ſcientia teſtantur, & nolunt violare diuina mãdata, vt aliquid occultum male defendant.

LL
Ob grauia pericula, quæ ex prohibitione talium rituum Diuinæ Legi imminent in China,Sanctiſs. Domino Noſtro iurata teſtimonia offerunt.

Deo cum iuramento testati sumus, etiam submissè offerimus Sanctitati Vestræ hæc sequentia vera, & solida testimonia.

MM
Per voces *Tien*, *Xang Ti*, & similes significatur apud Sinas Cæli Dominus, quem Christiani *Tien Chu* appellant

Primò. Sinenses Litterati colentes omnium rerum Dominum, vel eum appellant *Tien*, idest, Cœlum; vel *Xam Ti*, idest Supremum Imperatorem; vel *Chin Cai*, idest, verum, rectum, ac perfectissimum Gubernatorem. Quoniam antiquitus Lex Diuina non est ingressa Imperium Sinense, ideo hominum compellationes sunt hoc modo diuersæ; licet tamen inter se non cohæreant in exteriori sono, sensus tamen idem est, omnes enim indicant Cœli Dominum: vti inter fideles, quidam nominantes Cœli Dominum, eum appellant rerum omnium Radicem, ac Principium [1]; alij Supremum Parentem, alij Magnum Dominum [2], ac Gubernatorem, in quo voces quidem sunt diuersæ, sed sensus idem est. Neque Christiani Sinenses adorant hoc cæruleum, & materiale Cœlum, quod oculis conspicitur, neque habent aliquam rationem, vt errare possint propter hanc duplicem significationem nominis Cœlum. Et hæc omnia coram Deo, & Sanctitate Vestra cum iuramento affirmamus.

NN
Per voces *Ken yuen*, & *Chu cai*: significatur Deus. Nec Christiani materiale Cœlum adorant, nec habent ratione errandi ex vsu talium vocum.

1 Sinic exemp habet *[Ken] yuen*.
2 In Si co exe plari e *Chu cai*

OO
Confusius colitur, vt Magister.

Secundò, Confusius natus est Sæculo dicto Vere, & Autumno, idest, sub Imperio *Cheu*; & quoniam ipse in meliorem formam redegit, ac exposuit sex celebres illos antiquorum Libros, doctrinales dictos (idest Canonicos Sinenses, in quibus hæc omnia puncta controuersa continentur) addens documenta in futura Sæcula, quibus meruit haberi Magistrorum exemplar: Hac de causa omnes posteri Litterati, huius Imperij indigenæ, eum venerati sunt, vt ei gratias referant propter doctrinæ beneficium, nihil tamen ab eo vnquam petentes: Quemadmodum cæterarum artium, etiam mechanicarum, professores suis præbent Magistris reuerentiam; nec minùs Christiani Episcopis, ac Sacerdotibus propter doctrinæ præstantiam, ac beneficium omnes exhibent magnam æstimationem, & reuerentiam, quin id facientes ab eis aliquid petant: Quæ omnia cum iuramento coram Deo, & Sanctitate Vestra affirmamus.

PP
Nihil petitur à Cōfusio.

QQ
Parentes honorantur ex filiali affectu, & tabellę illis eriguntur ad conseruandam eorum memoriam.

Tertiò. Quoad Proauos nostros defunctos. Hoc pro comperto habemus, quod dum viuunt, debeatur eis amor, & reuerentia; Post verò eorum mortem, etiam conueniens est, eorum recordari; hac de causa erigitur tabella *pai guei* dicta: Timemus enim, ne propter diuturnitatem eorum obliuiscamur: Quod si acciderit, nullus filijs, ac nepotibus

potibus superfuerit locus, ex quo eorum nomina exquirant; quare supra prædictam tabellam scribitur eorum natiuitatis, & mortis annus, mensis, & dies, necnon eorum nomina, officia, ac gradus, si quos habuerunt. Quæ ea intentione fiunt, vt hæc omnia faciliùs innotescant posteris, vel, si velint, ea facilè scrutentur. Omnibus annis cum reuerentia eis esculenta offerimus, quemadmodum, dum superstites erant, eos reuerenter alebamus: Quæ quidem non transcendunt obedientiæ, & reuerentiæ, parentibus debitæ terminos. Neque ab eis petimus aliquam felicitatem, vel speramus leuamen alicuius tribulationis, nec expectamus eorum animas, vel aliquem alium spiritum earum loco descendere, ac residere in ipsa tabella ad excipiendum oblationes, vel oblationum odorem. Quæ omnia cum iuramento coram Deo, & Sanctitate Vestra affirmamus.

RR
Inscriptio, quæ fit in tabellis progenitorum.

SS
Nihil à progenitoribus defunctis petitur, aut speratur.

TT
Non creduntur spiritus progenitorum descendere ad tabellas, vel frui oblatis.

Cum ab hinc 120. annis Lì Mateu (idest P. Matthæus Riccius) ingrederetur Imperium Sinense, perspicuè intellexit libros, & cæremonias Sinenses, ac de his cum Viris doctissimis disputans, eas summa cum diligentia examinauit, non audens cæcè discernere, sed semel, atque iterum de eisdem disputans, vt cognosceret, quæ essent admittendæ, & quæ reijciendæ: qua de causa Supremus Dominus etiam ei auxilium præstitit, vt longè, latèque propagaret Diuinam Legem, libros ediderit eruditissimos, quales antiquitas nunquam vidit, & multa animarum millia ad veram fidem conuerterit; & ideo huc vsque omnes eius non immemores, eum veneramur: ergo prædictus Pater etiam iudicauit, hæc omnia non contradicere puritati Sanctæ Legis, quia ea permisit, & non prohibuit: quare Ludouicus, cæterique simul cum iuramento testantes, deprecamur proprium Patrem Spiritualem, vt faciat hoc idem Instrumentum offerri Sanctissimo, ac Supremo Ecclesiæ Pastori, qui propter merita benignissimi Iesu Redemptoris Nostri dignetur propitio vultu perpendere in his omnibus rectam intentionem, quam Sinenses in his Cæremonijs habemus. Quod si hæc omnia non prohibeantur, Diuina Lex magnam consequetur propagationem. Imperatoris *Kam Hi* anno 41. Luna 9. die. Non subscribitur dies iuxta morem Sinicum.

VV
P. Matthæus Riccius audita doctissimorũ virorum Sententia summâ diligentiâ hos Ritus examinauit, vt bonos à malis secerneret sunt insuper, & ipse, & eius libri in sũma æstimatione apud Sinas.

XX.
Petunt vt hoc illorũ Iuramentum offeratur Smo D.N. cuius benignitatem implorant.

Submissè offerunt.

Ngai Ludouicus *Kien Sem* Honorarius Bacchalaureus

Puon Melchior	Cum Sem	Bacchalaureus emeritus
Vâm Michael	Armorũ Prefectus	
Siû Candidus	Kiù gin	Licentiatus
Kiu Iosephus	Sem yuen	Bacchalaurei.
Vam Iulius	Sem yuen	Bacchalaurei.
Siu Stephanus	Sem yuen	Bacchalaurei.
Siu Basilius	Sem yuen	Bacchalaurei.
Ngai Petrus	Sem yuen	Bacchalaurei.
Siu Antonius	Sem yuen	Bacchalaurei.
Siu Franciscus	Sem yuen	Bacchalaurei.
Vam Ignatius	Sem yuen	Bacchalaurei.
Ngai Paulus	Sem yuen	Bacchalaurei.

YY. Reliqui Christiani maximo numero vnanimiter idem iurati testantur.

Et cæteri, qui maximo quidem numero, & vno corde cum iuramento testantur.

Traduxit P. Emmanuel Mendes Societatis Iesu, superior Residentiæ Ciuitatis *Xam hai* 11. Decembris 1702.

Testor hanc traductionem latinam Iuramenti facti, & subscripti à doctioribus Christianis Ciuitatis *Xam hay*, esse conformem sensui textus Sinici.

Alexander Ciceri Episcopus Nankinensis.

TESTIMONIVM,

Num. 4. Testimonia Gentilium ex eadē Prouincia NanKinensi.

Viri Litterati *Ou Tem*
Prouinciæ KiangNan Vrbis *Sucheu* Ciuitatis
Chang Xo Ou Tem

Locô ✠ sigilli.

Quæritur Sinici Imperij quis sit sensus in colendo Cumfusio, & in offerendo Maioribus?

A Confusij in Imperium Sinicũ merita.

Vir in Sinico Imperio summè eximius *Chi Xim*, egregiusque dicitur Cumfusius; Superiorum Principum *Tao*, *Xun*, *yu*, *Tam*, *Ven*, *Ou*, *Cheou cum* doctrinam complexus est, inferioribus verò posteris per omnes ætates nascituris in exhaustam doctrinam aperuit. Cùm ille scriberet libros *chun Cieu*, iam hæreses exsurrexerant, hominum recta institutio extincta, præcisaque erat, Magisteatus turbarum amantes, filij rebelles, atque prædones. Vbique superbia, vbique audacia; Non multum erat discrimen à brutis animalibus. Hoc tempore, quo sæculum excoli necesse erat, *Xam Ti* Supremus Dominus hominum, hæresibus infectorum, & bruto-

brutorum adinstar luto velut infixorum, mala miseratus, produxit Cumfusium, vt veritatem in lucem proferret, idque ad rectitudinem inducendam, inde excultum sæculum, sciuit quid esset pietas, iustitia, virtusque; In quo sita essent officia Principum, Magistratuum, parentum, filiorum, coniugum, fratrum, amicorum. Confusij proinde merita valde magna sunt, eius virtus permulta est; ab ipso nationis exordio ad nostram vsque ætatem nullus ita floruit, vt Cumfusius. Nunc verò reuoluenda sunt antiqua carmina, studendum est Cumfusij libris, vt aperto litterarum examine aliquis ad Doctoris gradum promoueatur; vt Confusij verbis, dictisque honor habeatur; ex illis depromitur Thema ad peritiæ periculum faciendum. Excolere, ac reformare se ipsum, ordinare, & componere domum, gubernare, ac instituere Regnum, pacare, & æquè formare Imperium, Cumfusij doctrina est Litteratis addiscenda. Plebeij autem homines illi quoque inniti debent, nec decidere. Idcirco in Curia, & extra Curiam, vbique erecta sunt doctrinæ palatia. Quolibet anno Vere, & Autumno fiunt illi oblationes. Atque hoc modo honoratur, coliturque Vir ille, dignus quem homines suspiciant, admirentur, sequantur, atquè imitentur. Non tamen offertur Cumfusio, vt solet fieri in templis prauorum spirituum, nec fælicitas, aut mali depulsio petitur.

B
Doctrina Confusij.

C
Confusius colitur, vt Magister.

D
Cófusius nõ colitur vt prauus spiritus.

E
Nihil à Confusio petitur.

Deuentum est ad decessores maiores. A parentibus corpus nostrum productum est. Cogitandum est de maioribus, etiamsi iam spectabiles non sint, nec hæc res remedium habeat. Ita illos animo voluere, id conuenit cum ratione à Cælo ingenita, filiorum nempe amor non obliteratur erigitur v.g. tabula lignea (*pai guei*) ad offerendum. Nempe spectanda est hæc tabella eodem modo, ac spectarentur parentes si adhuc viuerent. Ab Imperatore, Regibus, Principibus ad plebeios vsque homines; omnes oportet excitare in se, & conseruare diutissimè hunc sensum obseruantiæ, honoris, gratitudinisq; erga parentes velut sui originem. Liber *Ci y* dictus ait: abstinentiæ tempore cogitant filij parentum risum, verba, consilia, gaudia, gustus; vt imitentur, exprimantque illos, veluti adhuc superessent. Quomodo possent ita obliuisci illorum? quomodo possent non recordari? additur deinde, Imperatorem construere posse septem Parentalia mortuorum ædificia (miao) regulos quinque, Magnates tria, Mandarinum magnum duo, alios minoris

F
Tabellæ parẽtibus ponuntur, & honor illis exhibetur, ex filiali affectu ad conseruandam illorum memoriam.

G
Pro dignitate, & gradu, quẽ habuerunt parentes viui, cultus erga mortuos est diuersus.

ris Ordinis vnum dumtaxat.Ita cuilibet pro dignitatis gradu determinatur quid in ea re liceat. Omnia, vt non violetur id, quod debetur origini, radicique. Ita Cumfusius, vt vir valde eximius, ab vniuerso Imperio honoratur. Maiores verò à qualibet familia, vt familiæ radices, & Domini. Sic oblationes illæ nihil habent, quod rationem offendant, nihil habent, quod Cælo aduersentur. Ita ego paucis explicui Cumfusij cultum, & Auorum oblationes, quemadmodum oporteat hæc esse.

Testimonium hoc authoris nomine, & sigillo authenticum, conforme est originali Sinico. Ita testor
I. B. Regis è Soc. Iesu.

Ego infrascriptus ViceProuincialis Soc. Iesu Vice-Prouinciæ Sinensis testor, hoc exemplar originale tum sinicum, tum Latinum esse legitimum. In cuius fidem sigillum Officij mei hîc apposui. Pekini 13. Octobris 1702.

Loco ✝ sigilli.

Antonius Thomas.

Ego Episcopus Macaensis testor, hanc esse veram, & propriam copiam originalis Macai 20. Ianuarij an. 1703.
Ioannes de Cazal Episcopus Macaonensis &c.
Loco ✝ sigilli.

Ego Notarius Episcopalis fidem facio hanc supra testificationem esse propriam Illustrissimi D. Ioannis de Cazal Episcopi Macaensis, in cuius fidem hîc subscribo. Macai 22. Ianuarij an. 1703.

B. à Cunha.

TESTIMONIVM

Vnius Litterati *Vam Cham Xi*
Explicatio vocum *Kim Tien*

Prouinciæ *Kiang Nan* Vrbis *Su Cheu* Ciuitatis *Tai Chang* Litteratus *Vang Chang Xi*.
Loco ✝ sigilli.

Supremus Dominus produxit Cœlum, Terram, Spiritus, Homines, rerumque omnes species, & perpetuò omnia seruat, atquè

atque protegit, quin ad hæc omnia tempore egeat. Præterea quilibet homo accepit infusam ab eo animam, ea pollentem vi, vt discernere valeat bonum à malo, verum à falso, & prout vult agere, aut cessare. Hæc omnia certè sunt eximia Supremi Domini beneficia. Itaque Imperator hominum Dominus, huius Supremi Domini eximiæ beneficentiæ imprimis sciens, memorque duas has voces *Kim Tien* tabellæ inscripsit, vt doceret, omnium terrarum homines, seu Magistratus, seu plebeios, colendum Cælum, minimè verò illud Cælum, aut Cæruleum, aut figuratum, aut materiale *Ki*, aut *li*, aut *tai Kie*. Numquid ideò liber Canonicus *Xi Kim* ait: Supremus Dominus sese quasi demittit cum summa claritate, inspecturus quatuor Orbis plagas, populorumque actiones iudicaturus. Idem liber adhuc nonne ait: Supremus Dominus accedit tibi, Cor ne diuidatur. Quomodo igitur Imperator dicens hæc verba *Cælum Cole*: *Kim Tien* non significauit Cœli Dominum *Tien chu* esse colendum, & quis nam potest esse in hoc dubitationis Locus? Cœli ille Dominus est Summus omnium Parens, Summus *Dominus, ac Rector, radix, atque, Origo Cœli,* terræ, Spirituum, hominum, rerumq; omnium. Si non supponitur esse Cœli Dominus, quî rerum naturæ omnes possunt produci, perfici; Sæculum existere, resque quælibet proprium locum obtinere? Europæi Doctores tot stadia dimensi, totque ventos, atque procellas perpessi, clarè explicuerunt, atque ostenderunt, esse hoc in Mundo Cœli Dominum, superiora, & inferiora, Spiritus, & homines gubernantem; præcipientem fidelitatem erga Principes, obedientiam erga parentes. Quibus instructionibus aures multorum quasi obsurdescentes aperuerunt. Atque hoc Supremi Domini beneficium est. Quemadmodum Imperatoris beneficium est, Europæos Doctores hîc esse, sine quo venire non possent.

H
Supremus Dominus *XangTi*, produxit omnia, & semper conseruat, infudit homini animam intelligentem, & liberam.

I
Per *Tien* Cœlum nõ intelligitur materiale *Li*, vel Ki, vel *Tai Kie*.

K
Per *Tien* Cœlum absq; dubio intelligitur *TienChu* Cœli Dominus.

[I]n finico [p]onuntur [v]oces *Chu* [c]aj, & *Ken* [y]uen.

L
Per voces *Chu cai*, & *Ken yuen* indicatur rerum omnium Author, & Dominus

Hoc testimonium authoris nomine authenticum versum est à me iuxta originale Sinicum.

I. B. Regis S. I.

Ego infrascriptus Vice-Prouincialis Societatis Iesu Vice-Prouinciæ Sinensis testor, hoc exemplar originale tum Sinicum, tum Latinæ versionis esse legitimum, in cuius fidem hic Officij mei sigillum apposui. Pekini 22. Octobris 1702.

Loco ✝ sigilli.

Antonius Thomas.

Ego Episcopus Macaensis testor, hanc esse veram, et propriam copiam originalis, in cuius fidem sigillum meum hìc appono, et subscribo. Maçai 20. Ianuarij an. 1703.

Ego Notarius Episcopalis fidem facio, hanc supra testificationem esse propriam Illustrissimi *D.* Ioannis de Cazal Episcopi Macaensis. In cuius fidem hîc subscribo. Macai 22. Ianuarij an. 1703.

B. à Cunha.

Loco ✝ sigilli.

Io. de Cazal Episcopus Macaonensis etc.

LIBELLVS SVPPLEX

SVMMO PONTIFICI

Num. 5. Testimonia ex Prouincia *Kiam Si* Christianorum.

A' Christianis Sinis Vrbis *Nan-Tcham* quæ est Prouinciæ *Kiam si* Metropolis

anno 1702.

A Præstant Iuratum testimonium, & rogant, vt illud in Linguam Europęã versum Sanctissimo D. N. offeratur.

Nos, *ou* Iacobus, *li* Ludouicus, *siu* Franciscus, Tcheou Iosephus, alijq; minimi Christianorum Vrbis *Nan Tcham*, quæ est Prouinciæ *Kiam si*, in Imperio Sinico Metropolis, Supplicem Libellum offerimus: Propterea, quòd Institutionis, acceptæque Doctrinæ beneficium obliuisci non possumus; aliundèque necesse est, præbere nos memores, & gratos erga Authores stirpis, qui & genuerunt, & tantâ curâ nos aluere; hìnc est, quòd nos astringere solemni iuramento non dubitamus, rogamusque, & obtestamur, vt hoc nostrum Iuramentum, Europæâ linguâ redditum, offeratur Summo Pontifici, quo intelligere perspicuè possit Imperij Sinici veros sensus; atque adeo Seculoruum omnium animabus Succurrere.

B Ab ingressu Sanctæ Legis in Chinam semper erant ex Missionarijs magni nominis, & eruditionis viri, qui Sanctæ Legis Doctrinam verbo & scripto, vbique promulgârunt.

Iamdiu est, ex quo Christiana Religio Sinam ingressa est: Dudum longè, latèque propagata, plurimos semper habuit Magni Nominis, Summæ Authoritatis, ac eruditionis Viros; qui rite perceptis fidei Sanctæ Dogmatibus, maximè reconditis, eadem explicuerunt, ac Scriptis illustrârunt suis; sic, vt rudes etiam, ac tardioris ingenij submittere sese, atque amplecti veritatem, ac fouere didicerint: vtrique, docti videlicet, & indocti, quamuis Christiani, colere Cœlum, parentibus, & Magistris oblatio-

C Hactenus non fuit, qui hos ritus vel

tiones offerre non destiterunt: nec fuerat hactenus, qui propterea aut de ipsorum fide secùs sentire, aut eos insimulare, & in Crimen vocare visus esset; Nunc verò accipimus esse, qui dicant: cùm Sinæ Cœlum colunt, ab ijs hoc flauocœruleum, & sensus expers, quod intuemur, adorari Cœlum: Cùm oblationes fiunt Confucio, Parentibusque mortuis, ideo fieri, vt aliquid ab ipsis obtineant: Quibus verbis rectæ rationi nihil contrarium magis, nihil ad perturbandas hominum mentes magìs idoneum, adeòque mirum esse non debet, si, dum hæc audiremus, summa fuerimus admiratione perculsi, neque iam abstinere possimus, quin veram istarum rerum rationem explicemus. Et verò hæc nobis à quibusdam affinguntur non alia de Causa, quàm quod Sinicorum Rituum germanum finem nullatenus intelligant, & aliunde suo iudicio tenaciùs, quàm par esset, addicti, quod semel cogitauerunt, omnino ita esse sibi persuadeant.

superstitionis arguere vel prohibere visus sit.

D
Ritus Sinici non recte intelliguntur ab eorum accusatoribus.

Magnum sanè, discrimen est inter Europæas linguas, sinicumque Sermonem; Styli pariter, sicut & literarum magna vtrimque differentia. Ita nos, dum Imperatorem appellamus, non modo *Supremum Dominum*, *Augustum Supremum*, *Supremum Regem* dicimus; Sed & aliquando *pi hia*, seu *infra eius Throni gradus*; aut *Tchao ting*, *Supremam eius Palatij aulam* nominamus: quo manifestum fit, cur pariter, *Cham ti*, seu *Supremum Imperatorem* aliquando Cœli nomine nuncupemus; eadem est enim sermonis proprietas; atque cum Principem nostrum *Tchao Ting*, seù *Supremæ Palatij Aulæ* nomine nuncupamus. Porrò *Cham ti* cùm à nobis appellatur, ipsum Deum, seu *Tien Tchu* Cœli Dominum appellari, minimè dubium est.

E.
Supremus Dominus appellatur quandoque *Tien* Cœlum, sicut Imperator solet appellari *Chao Ting* Aula Imperialis.

F
Per voces *Xang Ti*, & *Tien* intelligitur *Tien Chu* Deus.

Antiquis temporibus, priusquam Confucius nasceretur, malæ doctrinæ homines bene multi inualuere, qui errorum suorum virus, per Sinicum Orbem disseminarunt, populosque deceperunt; his restitit Confucius, confutauit errores, Officiorum leges, rationemque constituit, quid pietas esset, quid iustitia Sinas edocuit, & sana doctrina, Sapientibusque monitis posteriorum ætatum homines sic erudijt, vt & dispellere tenebras ignorantiæ, & à brutis sese possent animantibus secernere: Nos memores traditæ doctrinæ propter tantum beneficium honoramus ipsum, eidemque oblationes facimus, quod omnino rationi consentaneum est: Siquidem manifestè patet, nos, dum Confucium colimus, solummodo ea, quæ, dum viue-

G
Doctrina Confusij.

H
Confusiùs colitur ob ea, quæ viuus Sinis contulit beneficia.

I
Nôn honoratur Confusiùs, quasi post mortē habeat potestatem, aut autoritatem aliquam.

ueret, in nos contulit beneficia, & quas exercuit, celebrare virtutes; non verò quasi post mortem, aut potestatem, aut autoritatem habeat, ipsi honorem exhibere.

Ad Auos Parentesque quod attinet; Sanè à Deo solo animam accipimus, sed corpus à Deo per Patrem, Malemque producitur. Iam verò sicut habeo parentes meos, sic, & illi suos habuere: atque ita gradu veluti facto ad Authores stirpis, Auos videlicet, peruenitur. Dum ipsis oblationes facimus, idem est, aesi Parentum loco, ipsorummet Parentum Patrem, & Matrem veneraremur, quæ est obedientiæ filialis præcipua pars. Inter decem Præcepta Dei, quartum sic habet, Honora Patrem, & Matrem, & illis obsequere. Hæc nos non modo Parentibus viuis, sed & post eorum mortem constat exequi oportere. Patre, & Matre viuis, obedientiæ filialis partes omnes verè adimplere necesse est; ergone Defunctis illis, ille ipse, quo ipsos honorabamus, quo ijs obsequebamur, animus statim euanescet? minimè sanè; quoniam colere eos vt vitæ, & educationis authores nostræ, ijsque oblationes facere, res est omnino rationi consona. Nam ex dictis manifestè deducitur, per honores illos, quos exhibemus Auis, & per oblationes, quas facimus, nihil aliud à nobis intendi, quàm vt pro accepta Vita, & educatione nos gratos, & memores erga ipsos præbeamus; nullatenus autem, vt agnoscamus *ijs* inesse vim, aut potestatem aliquam, qua nos protegant, nobisque opitulentur. Nunc verò, si Confucium abijceremus, neque ipsi exhiberemus honores consuetos, non modò invrbani, & omnis æquitatis expertes haberemur, sed & minimè vitare possemus reprehensionem hominum, qui nos optimi Magistri discipulos ingratos inclamarent; eo nomine summo nos odio prosequerentur, quin, & execrarentur, nec vllum ampliùs nobiscum vellent habere commercium. Quis verò tantum probrum sustinere queat? Pariter, si Auorum cultum proijcimus, nec illos consuetis oblationibus honoramus, censebimur violare virtutes, veræ obedientiæ inimici existimabimur, nullus erit in Orbe Sinico, quin nos contumelijs, & probris afficiat: Quodnam est, inquient, nouum istud genus hominum, qui Parentibus rebelles sunt, quos præoculis habuere, Patrem nesciunt, Matrem ignorant, auos, atauosque contemnunt? Quis eos credat nosse Corporis expertem, nulla figura circumscriptum verum rerum omnium Moderatorem, & Dominum? Demum si, cùm appellabimus Deum; Solo nomine

K
Parentes Defuncti solùm honorantur ex filiali affectu, & gratitudine.

L
Non agnoscitur in parentibus defunctis vlla potestas.

M
Mala ex prohibitione Rituum Sinensium.

ne *Tien Tchu* nobis vti licet; Si voces *Tien*, & *Cham ti* penitus excluduntur, ergo iam antiqui Sinarum libri, nulli nobis vſui eſſe poſſunt; cùm in ijs immutare quidquam minimè nobis integrum ſit: atqui nunc temporis, cùm etiam num Infideles adhortamur, & ad rectam reuocare viam contendimus, nullo fere felicius argumento impugnamus eos, quàm cùm ex antiquis libris textus adducimus: tunc illi dant manus, & dictis fidem adhibent: at ſi ſemel definiretur, vocibus *Tien*, & *Cham ti*, non eundem ineſſe ſignificatum, quem habent duæ literæ *Tien Tchu*, quis non videt, eo ipſo ſuſpectam fore doctrinam noſtram, noſque Aduerſarijs noſtris tum calumniandi nos, tum confutandi anſam eſſe præbituros.

N

Si voces *Tien*, & *Xang Ti* ad appellandum Deum penitus excludantur, libri Sinici iam nullo Vſui eſſe poterunt.

O

Gentiles ex vſu vocum *Tien*, & *Xang Ti* facilius inducuntur ad agnoſcendum Deum.

Igitur his omnibus rite perpenſis, nos, *Ou* Iacobus, & alij nouiſſimi Chriſtianorum, circa honores Confucio, & Parentibus exhibitos, atque appellationes *Tien* Cœli, & *Cham Ti*, *Supremi Imperatoris*, iudicauimus iuramentum emitti oportere, & illud quidem emittimus coram Deo, rogamuſque, & obteſtamur Patrem, cui noſtrarum animarum cura commiſſa eſt, traducere in Europæam linguam iuramentum hoc noſtrum, vt offeratur Summo Pontifici, quo veros Sinarum ſenſus poſſit percipere, & omnium fidelium ſaluti proſpicere. Iuramentum ſequitur hoc modo.

P

Repetunt Iuramẽtum ſuum, & rogant, vt ab ipſorũ Miſſionario vertatur in Linguam Europæam, & offeratur Sanctiſſimo D. N.

I. Iuramentum. Confucius apud Sinas habetur vt Magiſter, qui docuit homines virtutis viam, nullatenus inter Idola, aut malos Spiritus numeratur. Cum Sinæ eum colunt, eique oblationes faciunt, hunc habent finem, vt pro traditæ doctrinæ, & inſtitutionis beneficio ipſi gratias agant, at nulla ratione volunt, Confucio in eſſe vim, aut poteſtatem: minimeque rogant, vt ipſis ingenium, aut præfecturas, aut auxilium, & tutamen impertiat.

Q

Confufius non colitur vt Idolum aut malus ſpiritus, ſed vt Magiſter.

R

Nulla ineſt Confufio vis aut poteſtas, & nihil ab eo petitur.

II. Iuramentum. Parentes, & Aui ſunt humanæ Vitæ principium, ac Origo: illis obſequi, eos colere, eorumque meminiſſe, omnino eſt neceſſarium Officium: propterea nepotes, & filij cum metuant, ne ſuccedentibus annis poſt longa tempora, Parentum, Auorumque nomina obliuione deleantur, Tabellas erigunt, quibus illa nomina ſunt inſcripta, vt faciliore opera ſingulis annis, ſtatis temporibus honorent eos, & ipſis oblationem faciant: Qua in re id vnum intendunt, vt erga Stirpis Auctores gratum animum manifeſtent, eoſque repræſentent ſibi non ſecus, ac ſi eſſent ſuperſtites: At nullatenus exiſtimant, Auorum Animas in illis Tabellis reſidere, aut

S

Progenitores defuncti honorantur & tabellæ illis eriguntur ex filiali affectu, & ad conſeruandam eorum memoriam.

T

Non creduntur animæ Defunctorũ eſſe in tebellis, vel habere poteſtatem aliquam.

aut habere potestatem aliquam, aut si quis eas precetur, preces exaudire posse, & respondere.

V
Per *Tien*, & *Xãg Ti* intellegitur Deus.

III. Iuramentum. Appellationes *Tien*, & *Cham Ti*, quæ apud Sinas vsurpantur, sunt per antiquos libros ad nos vsque transmissæ: Earum autem legitimus sensus is est: Supra cœlum existere summè Pium, summè Misericordem, Omnipotentem, Omniscium, qui bona præmijs afficit, mala punit, *verum Moderatorem, & Dominum*; nec vllatenus eiusmodi nominibus colitur flauo Cæruleum, & materia, ac figura constans Cœlum, quod intuemur.

In Sinico originali ponitur *Chu cai*.

X
Per *Chu Cai* significatur moderator, & Dominus.

Y
Falso Iuramento secundum Dei præceptum infringere neutiquam audent.

Z
Mala, & pericula, quæ possent sequi ex prohibitione talium rituum.

In hoc triplici cultu, de quo supra, non alius est verus Sinarum sensus, quàmquem explicuimus: Neque vero ij sumus, qui falso Iuramento secundum Dei Præceptum audeamus infringere. Si ergo obliuisceremur antiquum Magistrum, nec eum coleremus, vereremur, ne vrbanitatis expertes, ac Iustitiæ censeremur; quo dedecore nihil probrosius: Si Parentes, & Auos abijceremus, nec ipsis faceremus oblationes consuetas, metueremus, ne virtutibus inferremus bellum, ipsamque violaremus obedientiam; quod supplicio dignum foret. Demum si, cùm appellatur *Tien Cælum, & Chamti* Supremus Imperator, aliud intelligeretur, quam cùm dicitur *Tien Tchu* Cœli Dominus; prauæ Sectæ nomen, ac malæ doctrinæ suspicionem vitare non possemus. Quo fieret, vt non modò Infideles non possent errores agnoscere, & ad viam veritatis reduci, sed nec ipsi Christiani à perpetuis terroribus, summìsque anxietatibus vindicari. Quo quid posset vnquam Sinensium animabus excogitari funestius? heu! Sanctæ legis salus, aut ruina, in hoc cardine vertuntur: Quo circa nos *Ou* Iacobus, & alij, summo mœrore confecti, ac profusis lacrymis supplicem hunc libellum offerimus. *Cam hi* anno 41. 9. Luna, secundo die.

Nomina &c.

1. *Ou* Iacobus priùs in Vrbe *Nan fum bien* Litteratorum Præfectus.
2. *Li* Ludouicus ex Vrbe *Ta yu bien* Ciuitatis *Nangan fou* Baccalaureus.
3. *Siu* Franciscus.
9. *Li* Andreas.
4. *Tcheou* Iosephus.
13. *Tan* Thomas.
5. *Siu* Philippus.
10. *Teou* Petrus.
6. *Tchang* Ignatius.

14. *Siu*

14. *Siu* Iosephus.
7. *Tchie* Paulus.
15. *Siu* Thomas.
8. *Kao* Maximus.
11. *Yu* Hyacinthus.
12. *Pi* Matthæus.

Hoc scriptum Sinicum subsignatum fuit nobis præsentibus à Christianis, quorum hîc nomina leguntur. Ità testamur *Nanchang Fu* in Vrbe Metropoli Prouinciæ Kiang si die 25. Octobris 1702.

Ioannes Franciscus Foucquet.
Stephanus Guillelmus Le Couteulx.
Petrus Vincentius de Tartre.
Ioannes Noelas.
Petrus de Gouille.

Omnes è Societate Iesu Sacerdotes.

Loc. ✠ Sigilli.

Versio Iuratæ petitionis Christianorum in Vrbe *Canchеu*.

Ex Regni Sinarum Prouincia *Kiamsi* Vrbe *Canchеu* diuinæ legis peccatores captiui Petrus *vù*, Ioseph *Lie*, Ioachim *Lieu*, & alij sic referunt. Singulari, quo afficimur, Dei beneficio à quadraginta, & ampliùs annis dignamur habere Sacerdotes, qui promulgant diuinam legem, nos peccatores captiui quàm maximè gaudemus. Attamen sunt aliqui Europæi Magistri dubitantes de Ritibus, quibus honoramus Confusium, & Auos. Superioribus annis propriæ Vrbis nostræ Gubernatores statim, ac receperunt declarationem Imperatoris super hæc, obtulerunt eam Patri Missionario Carolo Amiani, omnibus maximè laudantibus, & extollentibus Sacerdotes in Aula PeKinensi, eò quòd tam bene penetrarent, & intelligerent Regni Sinarum veros, & optimos ritus. Hoc non obstante, inter Europæos Magistros nostros adhuc sunt in his locis, qui dubitant, & volunt prohibitione coercere. Nos prædicti maximè tristamur, quia à teneris annis studentes libris nondum animaduertimus, in prædictis Ritibus esse intentionem amouendi infelicitatem, & petendi felicitatem, aut aliud quid simile. Metropolis nostræ P. Magistro Frãcisco Noel festinanter redeunte in Occidentem, tunc non præparauimus libellum supplicem: Nunc Nobiles, & litterati congregati, & inter se consultantes, petunt à propriæ Ecclesiæ Sacerdote, vt sibi ipsis liceat Iuramento af-

fir-

AA
Vltra quadraginta annos iam habent Sacerdotes qui illis S. Legem promulgant.

BB
Imperatoris circa hos ritus declaratio per Gubernatores publicata, & sũmè approbata fuit.

CC
A teneris annis studentes libris Sinicis, nondum animaduerterunt, in his ritibus esse intentionem petendi aliquid.

DD
Nobiles, & litterati, simul congregati, petunt à suo Missionario licentiam deponendi iuratũ Testimonium, & sperant illud esse transmittendum ad SS. D. N.

firmare, & simul sperant Iuramentum, seu iuratum Testimonium transmittendum Romam ad Summum Potificem, vt de his examinet, & definiat.

EE In honorando Cōfusio adhibentur ritus, qui solent adhiberi erga Magistros, ille ab Idolis Bonziorum maximè differt, nec habetur intentio aliquid sperandi, vel obtinendi à Confusio.

Primò Iuramento affirmamus, ritus honorandi Confusium ex sua prima institutione, & Origine esse in gratiarum actionem ob traditam doctrinam. Confusium ab Idolis Sectæ *foe*, *& LaoKium*, siue Bonziorum, quàm maximè differre, ideò in eo honorando adhibentur ritus, qui adhiberi solent erga Magistros, nec habemus intentionem sperandi, aut obtinendi &c.

FF Honorantur parētes, & habentur Tabellæ cum eorum nomine ad conseruandam eorum memoriam, quasi adhuc existerent. Non dicuntur eorũ animæ residere in Tabellis, nec est intentio aliquid ab ijs petendi.

Secundò Iuramus, Ritus honorandi defunctos parentes esse, quia post longum tempus non patimur obliuisci eorum amoris, & beneficiorum, quæ recepimus, propter hoc erigimus tabellas cum eorum nomine, veluti si adhuc existerent; nec dicimus animas supra residere, nec habemus intentionem petendi felicitatem &c.

GG Defuncti non veniunt ad Tabellas, nec fruuntur oblatis.

Præterea iurati affirmamus; In China, quando exhibentur honores defunctis Auis, non est, quòd dicatur in prædictis tabellis esse animas aduenientes, vt recipiant odores, aut vt bibant vinum, & comedant carnem, sed tantùm, quia non erigere istas tabellas, eo ipso est obliuisci beneficiorum, adeoque non expedire prohibitione impedire.

HH Per voces *Tien*, *Chu cai*, *& Xang Ti* intelligitur verus Dominus, quem Christiani appellant *Tien Chu*.

Præterea Iurati dicimus, hanc vocem *Tien*, vel *Cœlum*, habere duplicem significationem, materialis, & immaterialis. Quoties dicitur *Chu Cai*, vel *Creator Xamti* Supremus Dominus, & similiter &c. idem esse, ac dicere rerum omnium verum Dominum, quem Christiani appellant *Tien Chu*, idest Cœli Dominum.

Imperatoris anno 41. noni mensis lunaris die secunda, siue 22. Octobris anni 1702.

Petrus *Vu* electus ad Mandarinatum in litteris.
Ioseph *Liè* deputatus ad Mandarinatum in armis.
Ioachim *Lieu*)
Augustinus *Quo*) Baccalaurei.
Petrus *Quo*)
Ioannes *Sie* litterarum Candidatus.
Franciscus *Ven*) Electi, vt singulis mensibus exponant
Petrus *Sie*) populo decreta Imperatoris.
Eustachius *Chum* Primarius Christianorum Catechista.
Laureutius *Li* Catechista Secundarius.

Figuræ verò quæ post nomen scriptæ sunt, sunt loco Sigilli more Sinico.

Ego infrascriptus Societatis Iesu Missionarius in hac Vrbe *Cancheu*, & alijs locis extra Vrbem iuratus Testis affirmo,

istius

istius Vrbis, & adiacentium locorum Christifideles decreuisse, mittere Testimonium iuratum ad Summum Pontificem, prout de facto scripserunt, & iurarunt, exclusis priùs alijs, qui forte non erant capaces ferendi iudicium in hac materia: Adeòque eorum petitionem juratam interpretatus sum, vt ipsi petierant, recusata adhuc alia petitione longiori, eò quòd non sit satis otij interpretari, antequam naues soluant.

P. Carolus Amianus Soc. Iesu.

Ego Episcopus Macaensis infrascriptus testor, esse veram, & propriam hanc affirmationem P. Caroli Amiani Societatis Iesu, in cuius fidem Sigillum meum hîc apposui.

Macai 20. Ianuar. an. 1703.

Ioannes de Cazal Episcopus Macaonensis &c.

Loc. ✠ Sigilli.

Ego Notarius Episcopalis Testor, & fidem facio, supradictam testificationem Illustrissimi Domini Ioannis de Cazal Episcopi Macaensis esse veram, in cuius fidem hîc subscribo. Macai 22. Ianuar. 1703.

B. a Cunha.

TESTIMONIVM.

Viri docti *Ho' Pen' to* ex Oppido *Tum sin Hien* sub Ciuitate *Ki-gan-fou* Prouinciæ *Kiamsi*.

Cœli, Terræ, trium Regionum, decem plagarum, omnium entium intellectualium Dominus, profectò idem est, ac verus Dominus, qui condidit Cœlum, Terram, hominem, res omnes. [Sinico *Chucai*]

II Voces *Chu cai* significant verum Dominum.

Qui seruiunt mortuis maioribus, illisque erigunt tabellas, nihil aliud intendunt, quàm seruare ipsorum nomina, non obliuisci originis suæ, & obedientiam, honoremque testari. Quomodo igitur illis Tabellis insidebunt? inde est, quod nihil planè speretur, nihilque petatur.

KK Honor parentibus defunctis fit, & Tabellæ illis erigūtur ad conseruandam memoriam originis suæ.

LL Non creduntur parentes mortui præsentes in Tabellis, & nihil ab illis speratur, nihil petitur.

Prouinciæ *Kiang si* Vrbis *KieNgan* Ciuitatis *Tungsin Ho* Benedictus scripsit.

Pro ✝ Sigillo.

Hoc Testimonium ex nomine, & Sigillo Authoris authenticum ex Sinico latinum fideliter feci.

Ita Testor. I. B. Regis Soc. Iesu.

Ego infrascriptus Vice-Prouincialis Societatis Iesu Vice-Prouinciæ Sinensis testor, hoc exemplar originale, tum Sinicum, tum latinæ versionis esse legitimum, in cuius fidem

dem Sigillum mei Officij hic apposui. PeKini secunda Octobris 1702.

Loc. ✝ Sigilli.

Antonius Thomas.

Ego Episcopus Macaensis testor, hanc esse veram, & propriam Copiam Originalis in cuius fidem sigillum meum hic appono, & subscribo. Macai 20. Ianuarij ann. 1703.

Loc. ✝ sigilli.

Io: de Cazal Episcopus Macaonensis &c.

Ego Notarius Episcopalis fidem facio, hanc suprà testificationem esse propriam Illustrissimi Dñi Ioannis de Cazal Episcopi Macaensis, in cuius fidem hîc subscribo. Macai 20. Ianuar. 1703. B. à Cunha.

Num. 6.
Testimonia ex Prouincia Huquang.

Testimonium iuratum
à quinque Doctoribus Prouinciæ *Huquang*.

A
Tien, Xang Ti, & similes appellationes idem apud Sinas significant, quod Christiani appellãt *Tien chu Cœli Dominum*.

Primo quod Sinensis Imperij libri Classici, & vsitatæ loquendi formulæ appellant *Tien Cœlum*; *Hoang Tien Augustum Cœlum*; *Xang Ti Supremus Imperator*; *Lao Tien ye antiquus Cœlestis Dominus*, & similibus nominibus, vel litteris, cum eo, quod Dei Lex appellat duabus litteris *Tien chu Cœli Dominus*, eandem significationem habet, neque diuersus est sensus; & hinc *King Tien*, *venerari Cœlum*; *Kingxang Ti*, *venerari Supremũ Imperatorẽ*: *King Lao Tien ye*, *venerari antiquum Cœlestem Dominum*; omnia pariter sunt venerari vnum maximum *Dominum*, *& Gubernatorem*. In Sinico est *Chu cai*. Et hęc iuxta nostrum proprium sensum vniuersalis, & communis explicatio est talis.

B
Chu cai significat Cœli Dominum, & Gubernatorem ex vniuersali, & communi explicatione.

C
Confusius, & progenitores solùm honorantur, quasi si viuerent, ex grato animo erga parentes, & Magistrum. Nihil ab ijs petitur, nec speratur, nec creduntur adesse, aut venire ad tabellas.

Secundo Ritus, quo in Imperio Sinico coluntur Parentes defuncti, & Confusius nullas habet deprecationes, vel inuocationes; insuper non creditur, defunctorum animas esse in illis tabellis, vel venire ad adiuuandum, & auxiliandum: nihil est aliud, quàm seruire mortuis, ac si seruiretur viuis, seruire defunctis, quasi si adhuc superstites essent, implendo ita obedientiæ, & reuerentiæ filialis perfectionem, & gratias agendo Magistro pro instructione, & doctrina: hoc est, & nihil aliud.

D
Hæc omnia verissima esse iurati testãtur.

In Imperio *Ta Zing* (moderno Tartaro Sinico) Prouinciæ *Huquang* minimi Christiani *Li Paulus*, & reliqui, audemus subscribere nostra nomina, & stantes coram Deo iurare, ea, quæ hîc superiùs scripta sunt de ritibus venerandi

randi Confusium, venerandi parentes defunctos, & de *King Tien*, seu colendi Cœlum, omnia esse verissima, & certissima, omnia congrua communi doctrinæ, & vniuersali sensui. Et si fortè quædam alia falsa, vel vana dicantur, illa in China sunt Hæreses (seu differentes doctrinæ à Sinica) nec conueniunt cum vniuersali Sinarum sensu.

E
Alia falsa, vel vana, quæ dicuntur, in China sunt hæreses, nec conueniunt cum vniuersali Sinarum sensu

Kang Hi (moderni Imperatoris) 41. anno, octauo mense, decimo octauo die.

Li Paulus	*Cin su*, seu Doctor primi Ordinis, Oriundus ex Prouincia *Kiangsi*, doctoratus laureâ donatus anno *Kia sio* (1694.) nunc Gubernator Ciuitatis *Heng Xan* subiectę Vrbi *Heng Cheu*.
Lieu Petrus	Oriundus ex Ciuitate *Siang Tan* subiecta Vrbi *Chang Xa*, postea eligendus in assessorem Gubernatoris Vrbis secundi Ordinis.
Ceng Emmanuel	Oriundus ex Ciuitate *Siang Tan* Baccalaureus primus primi Ordinis.
Chang Stephanus	Ex Vrbe *Siang Tang* Baccalaureus primus secundi Ordinis.
Quo Iosephus	Ex Vrbe *Siang Tang* Baccalaureus primus tertij Ordinis, *vel tertius primi Ordinis*.

TESTIMONIVM.

Viri docti *Ten Xam Fy*, Sancto nomine *ya-co-pe* (Iacobi) ex oppido *yum-Sin-Hien* sub Ciuitate *Ki gan fou* ex litteratis Ciuitatis *Cham xa fou*.

Regni Sinici homines, à puero litteris dediti, colunt quidem Confusium; at vt Magistrum, non verò, vt Collatorem opis. Confusius ipse iubet homines vereri Cœli mandatum, ideo ait: *natura est Cœli mandatum.* Scit vtique, existere Cœli aliquem *Dominum, ac rectorem*; noscitque illum. Scit vtique, rationalis animæ naturam esse quid ab illo Domino productum. Ideòque id Studiosè petit, vt homines rectè intelligant hanc suam vocem, ad Orbis vniuersi formationem, moresque sufficientem. Ob eam causam Confusius colitur; quonam verò pacto fœlicitas ab illo peteretur? quemadmodum in oblatione, maioribus de-

In Sinico est *Chu cai*.

F
Sinæ à puero litteris dediti colunt Confusium, vt Magistrum, non vt collatorem opis.

G
Chu cai significat Dominum, & rectorem.

H
Confusius colitur ob suam doctrinam quam dedit Impe-

dem Sigillum mei Officij hìc appoſui. PeKini ſecunda Octobris 1702.

Loc. ✝ Sigilli.
Antonius Thomas.

Ego Epiſcopus Macaenſis teſtor, hanc eſſe veram, & propriam Copiam Originalis in cuius fidem ſigillum meum hìc appono, & ſubſcribo. Macai 20. Ianuarij ann. 1703.
Loc. ✝ ſigilli.
Io: de Cazal Epiſcopus Macaonenſis &c.

Ego Notarius Epiſcopalis fidem facio, hanc ſuprà teſtificationem eſſe propriam Illuſtriſſimi Dñi Ioannis de Cazal Epiſcopi Macaenſis, in cuius fidem hìc ſubſcribo. Macai 20. Ianuar. 1703. B. à Cunha.

Num. 6.
Teſtimonia ex Prouincia Huquang.

Teſtimonium iuratum
à quinque Doctoribus Prouinciæ *Huquang*.

A

Tien, Xang Ti, & ſimiles appellationes idem apud Sinas ſignificant, quod Chriſtiani appellãt *Tien chu Cœli Dominum*.

Primo quod Sinenſis Imperij libri Claſſici, & vſitatæ loquendi formulæ appellant *Tien Cœlum*; *Hoang Tien Auguſtum Cœlum*; Xang *Ti Supremus Imperator*; *Lao Tien ye antiquus Cœleſtis Dominus*, & ſimilibus nominibus, vel litteris, cum eo, quod Dei Lex appellat duabus litteris *Tien chu Cœli Dominus*, eandem ſignificationem habet, neque diuerſus eſt ſenſus; & hinc *King Tien, venerari Cœlum*; *Kingxang Ti, venerari Supremũ Imperatorẽ*: *King Lao Tien ye, venerari antiquum Cœleſtem Dominum*; omnia pariter ſunt venerari vnum maximum *Dominum, & Gubernatorem*. Et hęc iuxta noſtrum proprium ſenſum vniuerſalis, & communis explicatio eſt talis.

In Sinico eſt *Chu cai*.

B

Chu cai ſignificat Cœli Dominum, & Gubernatorem ex vniuerſali. & communi explicatione

C

Confuſius, & progenitores ſolùm honorantur, quaſi ſi viuerent, ex grato animo erga parentes, & Magiſtrum. Nihil ab ijs petitur, nec ſperatur, nec creduntur adeſſe, aut venire ad tabellas.

Secundo Ritus, quo in Imperio Sinico coluntur Parentes defuncti, & Confuſius nullas habet deprecationes, vel inuocationes; inſuper non creditur, defunctorum animas eſſe in illis tabellis, vel venire ad adiuuandum, & auxiliandum: nihil eſt aliud, quàm ſeruire mortuis, ac ſi ſeruiretur viuis, ſeruire defunctis, quaſi ſi adhuc ſuperſtites eſſent, implendo ita obedientiæ, & reuerentiæ filialis perfectionem, & gratias agendo Magiſtro pro inſtructione, & doctrina: hoc eſt, & nihil aliud.

D

Hæc omnia veriſſima eſſe iurati teſtãtur.

In Imperio *Ta Zing* (moderno Tartaro Sinico) Prouinciæ *Huquang* minimi Chriſtiani *Li Paulus*, & reliqui, audemus ſubſcribere noſtra nomina, & ſtantes coram Deo iurare, ea, quæ hìc ſuperiùs ſcripta ſunt de ritibus vene-

randi

randi Confusium, venerandi parentes defunctos, & de *King Tien*, seu colendi Cœlum, omnia esse verissima, & certissima, omnia congrua communi doctrinæ, & vniuersali sensui. Et si fortè quædam alia falsa, vel vana dicantur, illa in China sunt Hæreses (seu differentes doctrinæ à Sinica) nec conueniunt cum vniuersali Sinarum sensu.

E
Alia falsa, vel vana, quæ dicuntur, in China sunt hæreses, nec conueniunt cum vniuersali Sinarum sensu

Kang Hi (moderni Imperatoris) 41. anno, octauo mense, decimo octauo die.

Li Paulus	*Cin su*, seu Doctor primi Ordinis, Oriundus ex Prouincia *Kiangsi*, doctoratus laureâ donatus anno *Kia sio* (1694.) nunc Gubernator Ciuitatis *Heng Xan* subiectę Vrbi *Heng Cheu*.
Lieu Petrus	Oriundus ex Ciuitate *Siang Tan* subiecta Vrbi *Chang Xa*, postea eligendus in assessorem Gubernatoris Vrbis secundi Ordinis.
Ceng Emmanuel	Oriundus ex Ciuitate *Siang Tan* Baccalaureus primus primi Ordinis.
Chang Stephanus	Ex Vrbe *Siang Tang* Baccalaureus primus secundi Ordinis.
Quo Iosephus	Ex Vrbe *Siang Tang* Baccalaureus primus tertij Ordinis, *vel tertius primi Ordinis*.

TESTIMONIVM.

Viri docti *Ten Xam Fy*, Sancto nomine *ya-co-pe* (Iacobi) ex oppido *yum-Sin-Hien* sub Ciuitate *Ki gan fou* ex litteratis Ciuitatis *Cham xa fou*.

Regni Sinici homines, à puero litteris dediti, colunt quidem Confusium; at vt Magistrum, non verò, vt Collatorem opis. Confusius ipse iubet homines vereri Cœli mandatum, ideo ait: *natura est Cœli mandatum.* Scit vtique, existere Cœli aliquem *Dominum, ac rectorem*; noscitque illum. Scit vtique, rationalis animæ naturam esse quid ab illo Dominc productum. Ideòque id Studiosè petit, vt homines rectè intelligant hanc suam vocem, ad Orbis vniuersi formationem, moresque sufficientem. Ob eam causam Confusius colitur; quonam verò pacto fœlicitas ab illo peteretur? quemadmodum in oblatione, maioribus de-

In Sinico est *Chu cai*.

F
Sinæ à puero litteris dediti colunt Cófusium, vt Magistrum, non vt collatorem opis.

G
Chu cai significat Dominum, & rectorem.

H
Confusius colitur ob suam doctrinam quam dedit Impe-

rio Sinico, & nihil ab illo petitur.

I

In honorandis parentibus defunctis spectatur obedientis filij sensus, non vero felicitatem petentis.

K

Non æstimatur, quod parentes possint nepotibus demittere felicitates.

L

Imperator sacrificans Cœlo colit Cœli Imperatorē, non verò cœruleū Cœlum.

defunctis exhiberi solita, spectatur obedientis filij sensus, non verò fœlicitatem petentis. Nos verò Christiani maioribus quoque nostris offerimus: Nam etiamsi sciamus, decem mandatorum tria priora referri ad Cœli, rerumque omnium Dominum, & septem posteriora mandata referri ad hoc, *diliges proximum sicut te ipsum*; nihilominus scimus, priorem in proximi dilectione locum tenere amorem Patris, ac Matris. Non debemus ergo illorum vnquam obliuisci, non verò existimare, maiores defunctos posse demittere ad nos fœlicitatem vllam. Quod autem pertinet ad Sacrificium Cœlo offeri solitum. Imperatoris est illud offerre, nullus seu ex litteratis, seu ex populo id audeat. Imperator certè colit Cœli Imperatorem, non verò cæruleum, ac visibile Cœlum. Ita ausus sum respondere ad quæsita.

Prouinciæ *Kiangsi* Vrbis *Kiengan* Ciuitatis *Tungsin* ex Litteratis Vrbis *Chang Xa*, *yen Xangsy*, Sancto nomine Iacobus signauit ✠ pro sigillo.

Hoc testimonium Authoris nomine, & sigillo authenticum, est Sinico originali conforme. Ita testor, qui verti.

I. Baptista Regis Soc. Iesu.

Ego infrascriptus Vice-Prouincialis Soc. Iesu Vice Prouinciæ Sinensis, testor, hoc exemplar originale tum Sinicum, tum Latinæ versionis esse legitimum. In cuius fidem sigillum mei Officij hic apposui, Pekini 2. Octobris 1702.

Loc. † sigilli.

Antonius Thomas.

Ego Episcopus Macaensis testor, hanc esse veram copiam. Macai 20. Ianuarij ann. 1703.

Loc. † Sigilli.

Ioannes de Cazal Episcopus Macaonensis &c.

Ego Notarius Episcopalis fidem facio testificationem supra esse veram. Macai 22. Ianuarij ann. 1703.

B. à Cunha.

TESTIMONIVM.

Viri docti *Cem Paulj ex Siam tan*.

M

Chu cai significat Deum.

Quicumque ingreditur Religionem, scit *verum Dominum* Cœ-

In Sinico est *Chu cai*.

Cœli, terræ, trium Regionum, decem plagarum, omniumque entium intellectualium eumdem esse, ac Dominum Conditorem Cœli, terræ, hominis, rerumque omnium. Qui verò non sunt ingressi Religionem, suntque nostris studijs dediti, & veritatis exploratores, idem quoque sciunt. Si verò studijs nostris vacantes veritatem non rectè explorant, aut libris non vacant, id nesciunt. In erigendis tabellis maioribus id quæritur, vt nomina illorum seruentur, & obliuio originis non subeat. Cumfusius, ideo ait seruire mortuis perinde, ac viuerent, seruire illis, qui abierunt perinde, ac adessent. Quomodo ab illis peteretur auxilium?

✠ pro sigillo

N Studijs Sinicis dediti, & veritatis exploratores cognoscunt verum omniũ rerum Dominum.

O Tabellę parentibus defunctis eriguntur, ne obliuio subeat originis, & nominis parentum.

P Nihil petitur à defunctis.

Ciuitatis *Siang Tan Ceng* Paulus composuit.

✝ pro sigillo.

Hoc testimonium Authoris nomine, sigillo, & cifra authenticum, è Sinico fideliter verti.

I.Baptista Regis è Soc.Iesu.

Ego infrascriptus Vice-Prouincialis Soc. Iesu V. Prouinciæ Sinensis testor, hoc exemplar originale tum Sinicum, tum latinum, esse legitimum in cuius fidem sigillumOfficij mei hîc apposui. Pekini 13.Octobris 1702.

Loc. ✝ sigilli.

Antonius Thomas.

Ego Episcopus Macaensis testor, hanc esse veram, & propriam copiam Originalis, in cuius fidem hîc subscribo, & appono sigillum meum. Macai 20.Ianuarij an. 1703.

Loc. ✠ sigilli.

Io: de Cazal Episcopus Macaonensis &c.

Ego Notarius Episcopalis fidem facio, hanc supra testificationem esse propriam Illustrissimi Dñi Io:de Cazal Episcopi Macaensis, in cuius fidem hîc subscribo. Macai 22.Ian. ann.1703.

B. à Cunha.

TESTIMONIVM.

Viri docti *Leou y na cio* (Ignatij) ex *Xe citu* sub Oppido *Siam-tan-Hien*.

Europæi nonnulli Doctores, qui animaduerterunt, nostri Regni homines passim erigere, & inscribere tabellæ cuidam hos

Q Per Cœli, terræ, & rerum omnium Dominum intelligitur à Sinensibus verus Dominus.

hos decem Characteres: Cœli, Terræ, trium Regionum, decem plagarum, omniumque intelligentiarum verus Dominus, & hanc tabellam venerari etiam oblationibus; iam petunt, quid illa tabella sibi velit? Paucis verbis respondebo: Inscriptæ hæ quatuor primæ voces, *Cœli*, *Terræ*, *trium regionum* complectuntur latitudinem, seu rerum amplitudinem. Voces verò quatuor *decem plagarum*, *omnium intelligentiarum* referuntur ad multitudinem, numerumque. Omnes verò pertinent ad cultum veri Domini, quem duæ superstites litteræ *Chin Cai* exprimunt. At is nonne est *Dominus*, *& gubernator* rerum conditarum, cœli, terræ, spirituum, hominum? Petunt etiam, quis sit sensus oblationum erga mortuos parentes, & erectas ijsdem tabellas? Posteri cùm iam parentum vultum videre nequeant, ideo erigunt illis tabellas, inscribuntque ipsorum nomen, ne obliuiscantur; existimantes, parentes suos esse erga filios id, quod fons est respectu aquæ, & radix respectu arboris. Non verò his tabellis insidere animas Defunctorum; nec volunt vllam petere ab eis felicitatem, nec implorare auxilium. In quatuor temporum oblationibus, dum intuentur parentum inscriptum nomen, ita cogitando afficiuntur, vt illos sibi præsentes videre videantur; nec ideo aliud volunt, quàm filialem obedientiam erga illos in lucem producere.

In Sinico est *Chu cai*.

R

Chu cai significat Dominum, ac gubernatorum.

S

Tabellæ parentum defunctorum erigũtur ex filialj affectu ad conseruandam eorum memoriam.

T

Non creduntur animæ defunctorum præsentes in tabellis.

V

Nihil volunt petere à defunctis.

Ex *Xe-Ci-tu*-Oppido subiecto Ciuitati *Siang Tan*, *Leou* Ignatius.

✠ pro Sigillo.

Hoc testimonium authoris nomine, & sigillo authenticum, è Sinico fideliter interpretatus sum.

Io:Baptista Regis è Soc.Iesu.

Ego infrascriptus Vice-Prouincialis Soc. Iesu Vice-Prouinciæ Sinensis testor, hoc originale exemplar tum Sinicum, tum latinæ versionis, esse legitimum. In cuius fidem officij mei sigillum hîc apposui. PeKini secunda Octobris 1702.

Antonius Thomas.

Loc. ✝ Sigilli.

Ego Episcopus Macaensis testor hanc esse veram, & propriam copiam Originalis, in cuius fidem appono hîc sigillum meum

meum, & ſubſcribo. Macai 20. Ianuar. anni 1703.
Loc. † Sigilli.
Ioannes de Cazal Epiſcopus Macaonenſis &c.

Ego Notarius Epiſcopalis fidem facio, hanc ſupra teſtificationem eſſe propriam Illuſtriſſimi D. Epiſcopi Macaenſis Domini Ioannis de Cazal, in cuius fidem hîc ſubſcribo. Macai 22. Ianuarij an. 1703. B. à Cunha.

TESTIMONIVM.

Vnius Licentiati Chriſtiani *Cem Pen to* Benedicti.

X
Ritus controuerſi nihil habent contra S. Legem.

Ad quæſita de ritibus pertinentibus ad cultum Cœli, Confucij, ac Progenitorum defunctorum, reſpondeo; quamuis Sinæ ſummopere ab alijs differant loco, moribus, tamen quoad ſenſum dictorum rituum, nihil differre à Sancta Chriſti lege. Atque aſſero, cùm Cœlum colunt, eos non Cœlum materiale, ſed ipſum Cœli *Rectorem*, *ac Dominum* reuereri: huncque Cœli nomine appellare, veluti à præcipuo Mundi, in quo reſidet, loco, ſeu palatio, imò, & hanc appellationem eſſe analogicè eandem, cum his, quibus appellant aut ſuum Imperatorem *Pi hia*, nempe à gradibus throni Regij; aut Miniſtros Imperij *Co hia*, nempe à Regio Tribunali, in quo adſtant.

n Sinicô ſt *Chu ai*.

Y
Chu cai ſignificat Rectoré, ac Dominum, & nomine *cœli* appellatur cœli dominus, ſicut per gradus Throni regij appellatur Imperator.

Quoad Confucium, quem pro Magiſtro venerantur, quem & Imperator donauit hoc ſuperbo titulo *Van xi Su-piao*, hoc eſt omnium generationum exemplar, & Magiſter, dico hunc his nominibus decorari, coliq; eò tantùm, quòd propoſitus ſit omnibus Litteratis tanquam exemplar, cuius doctrinæ, & exempla omnes excitent ad virtutem: neque tamen in eius cultu quicquam ab eo fælicitatis peti, vel ſperari.

Z
Confuſius honoratur, vt *M*agiſter.

AA
A Confuſio nihil petitur aut ſperatur.

De progenitoribus demum addo, eos coli tantùm veluti ſtirpis originem, ac radicem, neque exiſtimari, illorum animas reſidere in Tabella lignea, & habere aliquam poteſtatem, filios, & Nepotes protegendi, ijſue in vlla re opitulandi. Idque ego infraſcriptus teſtor *Ceng* Benedictus Licentiatus ex Vrbe *Siam tam bien* Prouinciæ *hu-quam*.

BB
Parentes defuncti ſolum honorantur, vt ſtirpis origio, nec creduntur præſentes in Tabellis, nec vllam habere poteſtatem.

Ego infraſcriptus teſtor, hoc Teſtimonium ex originali Sinico rite verſum, ac fideliter traductum eſſe. Ioachimus Bouvet Sacerdos è Societate Ieſu.

Ego infraſcriptus Vice-Prouincialis Soc. Ieſu Vice-Prouin-

ciæ Sinensis testor, hoc exemplar originale tum Sinicum, tum latinæ versionis, esse legitimum; in cuius fidem, officij mei sigillum hîc apposui. Pekini 22. Octobris 1702.

Loc. ✝ Sigilli.

Antonius Thomas.

Ego Episcopus Macaensis testor, hanc esse veram, & propriam copiam originalis, in cuius fidem Sigillum meum hîc appono, & subscribo. Macai 20. Ianuarij an. 1703.

Loco ✝ Sigilli.

Ioannes de Cazal Episcopus Macaonensis &c.

Ego Notarius Episcopalis fidem facio hanc supra testificationem esse propriam Illustrissimi Domini Ioannis de Cazal Episcopi Macaensis, in cuius fidem hîc subscribo. Macai 22. Ianuarij an. 1703.

B. à Cunha.

TESTIMONIVM.

Vnius Litterati Christiani *Zeng Kin To* ex Vrbe *Siang Tan*.

CC Confusius honoratur ob suam doctrinam, qua illustrauit Chinam.

Ad ea, de quibus dignatus es me interrogare, scilicet quis esset sensus, ac finis rituum, quibus in nostro Regno coluntur Confusius, ac maiores defuncti, & fit Cœlo oblatio, sic respondeo. In nostro Regno colitur Confusius; Cùm enim rite libros Carminum, fastorum Imperialium, rituum, & Musicæ explicauerit, ideo sua doctrinâ omnem posteritatem illustrauit. Coluntur maiores defuncti, quia sicut fons aquæ, & radix arboris, ita illi considerantur esse nostri corporis principium, hinc post mortem non possumus illorum obliuisci. Fit Cœlo oblatio, quia sicut nullus est homo, siue rudis, siue sapiens, qui suam progenerationem non habeat à suis maioribus, ita etiam nullus est, qui primam originem non habeat à Cœlo: Idcirco solus Imperator sacrificat Cœlo, volens correspondere Cœli affectui, nec immemor esse suæ originis, seu Principij: reliqui inferiores reuerentur Cœlum, seruiunt Cœlo, obediunt Cœlo, imò, & clamant ad Cœlum, confitentur Cœlo, nec reperies, qui non iudicet, summam esse Cœli Maiestatem, qua nulla detur superior. Omnes libri antiqui Carminum, & fastorum per nomen *Xang Ti*, seu supremi Domini ostendunt, supra omnes Cœlos existere *Ti* (seu Dominum, ac Rectorem) hoc est, haberi in Cœlo Dominum. Dum subinde illum vocant *Tien*, seu Cœlum, *Xang Ti*, seu supremum

DD Maiores defuncti honorantur ad conseruandam originis memoriam ex filiali affectu.

EE Dum dicitur coli cœlum, per cœlum intelligitur Domi-

mum Dominum, id faciunt eo, quod ille in excelso habitet, & nos infimos audiat; solummodo Cœlum est quid maximum, & in vno hoc verbo *Cælum* etiam Dominus eius continetur: sicut nunc populi non audent apertè vocare Imperatorem, sed tropicè indigitant per locum, in quo degit, appellantes eum *aula Imperialis*, ita omnino de compellatione Cœli. Duo priores ritus (de cultu Progenitorum, & Confusij) vniuersim sunt id, vnde reuerentia expletur, animus tranquillatur, & rectæ rationi obsecundatur, nec vlla omnino est intentio aliquid petendi, aut sperandi auxilij. Atque hæc est nostri Regni Doctrina; sic paucis verbis non dubitaui respondere.

nus, qui est in cœlo.

FF
Per cœlum intelligitur dominus cœli, sicut per aulam Imperialem intelligitur Imperator.

GG
A progenitoribus defunctis, aut Confusio nihil petitur, aut speratur, & hæc est doctrina Regni Sinici.

Ciuitatis *Siang Tan Ceng Kin To* cum reuerentia hæc rescripsi. Loc. ✝ Sigilli.

TESTIMONIVM.

Litterati *Cem Cao.* Sancto nomine Emanuelis in *Siam tan* Licentiati. ✝ pro Sigillo.

Ad quæsita de ritibus, quibus Sinæ colunt Cœlum, Confucium, ac Progenitores, respondendum censui adductis rationibus, propter quas sic sentiendum putem.

Ac primò de cultu Cœli sic aio. Cœli colendi institutum, cępit primò à tempore Imperatoris X*un*, perductumque est ad suam perfectionem sub familia Imperatorum, cui nomen *Cheu.* Constat porro ex libris Classicis antiqui Chronici, & odarum nomine, *Xu Kim*, *& Xi Kim* notis, hunc Cœli cultum ad X*am Ti*, seu Imperatorem, ac Dominum supremum dirigi. Nempe in Cęlo sursum existit supremus Imperator, qui omnibus dominatur, omnia gubernat. Neque cum Sacrificijs Cœlum colitur, hæc ad Cœlum materiale vllo pacto referri existimandum. Pariter, cùm dicuntur omnia à Cęlo esse genita, hominis intelligentiam esse Cęli donum, atque adeo Cęlum esse colendum, hunc cultum ne censeas ad Cęlum materiale, sed ad ipsum *Xamti* pertinere; quod intellige non de Imperatoribus tantùm, sed etiam de cæteris. Sic enim *Mem Cu* (Confucij discipulus) *Ipsi etiam improbi Si ieiunent, aliaque id genus expiatoria opera obeant, possunt accedere ad Cultum Maiestatis XamTi.* Cæterùm cùm posteris sæculis minùs frequens factus sit vsus appellationis X*am ti*, Cæli è contra frequentissimus, id maioris venerationis gratia factum puta, signum quippe est venerationis, ac reuerentiæ, supremam

HH
Per *Tien* cœlum intelligitur supremus cœli Gubernator:

II
Cùm Sacrificijs cœlum colitur, nullatenus hæc ad cœlum materiale referuntur.

Maiestatem non *Xam ti* proprio nomine, sed methaphorico Celi nempe tantùm appellare.

KK
Confusius solùm honoratur ob suam doctriuam, & virtutem.

Deinde verò de ritibus, quibus prosequuntur Confucij cultum, dico eos his præcipuè fundamentis niti, quod nempe hic Vir præclarus longè antecesserit posteros doctrinâ, ac virtute, vnde ab vno è suis discipulis *Cu cum* sanctitatis, seu sapientiæ non vulgaris elogio fuit cohonestatus. Is etiamsi non celebrauerit per se Sacrificia ad *Xam ti* cultum destinata, vtpote solius Imperatoris propria; tamen ipsius exhortationes, ac documenta de reuerentia Celo debita, de sollicitudine, ac metu, ne suprema Maiestas offendatur, ac de cæteris virtutibus, fecerunt, vt spectetur tanquam, qui Cœli cultum maximè promouit. Hinc mei Patritij, quotiescumque canunt fidibus, nemo est, qui miris laudibus non efferat eius tum doctrinam, tum virtutem.

LL
Nihil à Confusi o petitur.

Neque tamen, quæ in eius honorem eriguntur aulæ, Imagines, tabellæ, eò eriguntur, vt ab eo petantur diuitiæ, aut alia eiusmodi bona, cùm ipse Confucius docuerit, Cœlum esse bonorum omnium originem, vitæ, ac mortis solum auctorem, & seuerissimè animaduerterit in eos, quicumque petunt fælicitatem contra rectæ rationis præscriptum.

MM
Parentes defuncti solùm honorantur ex filiali affectu, nec ab illis quidquam petitur, nec credũtur præsentes in tabellis.

Denique de Progenitorum cultu idem Confucius valde fusè, ac singillatim egit, vbi ait v. g. eos coli, veluti adhuc in viuis essent, veluti in ipsa tabella residerent, veluti adstarent à dextris, aut à sinistris; Quæ cum ita sint, tempore verno, autumnalique refricatâ memoriâ progenitorum, quis inter Nepotes, aut filios possit à solitis affectus, & gratitudinis demonstrationibus abstinere. Cùm verò in tabellis scripta ipsorum nomina asseruant, eo fine tantùm id faciunt, ne annorum diuturnitate eorum memoria sibi excidat, non verò, vt ab illis petant opem, & patrocinium pro filijs, ac nepotibus: Cùm enim vel ipsi illitterati iactent, progenitorum suorum animas esse in Cœlo, rogentque, vt illæ cœlestem fælicitatem obtineant, qui fieri potest, vt litterati homines è contra existiment, progenitorum animas præsentes in his tabellis adesse. Hæc sunt, quæ super dictis ritibus dicenda censui, testorque subscripto nomine, me ita sentire: *Cem Cao* Emanuel Licentiatus ex Ciuitate *Siam tan* Prouinciæ *Hu-quam*.

✠ pro Sigillo.

Testor hoc testimonium fideliter traductum esse ex originali Sinico. Ioachimus Bouuet Sacerdos è Societate Iesu.

Ego

Ego infrascriptus Vice-Prouincialis Soc. Iesu Vice-Prouinciæ Sinensis testor, hoc exemplar originale tum Sinicum, tum Latinæ versionis, esse legitimum. In cuius fidem hîc officij mei sigillum apposui. Pekini 22. Octobris 1702.

Loc. ✝ sigilli. Antonius Thomas.

Ego Episcopus Macaensis testor, hanc esse veram, & propriam copiam originalis; In cuius fidem sigillum meum hîc appono, & subscribo. Macai 20. Ianuar. an. 1703.

Loc. ✠ sigilli. Ioannes de Cazal Episc. Macaonensis &c.

Ego Notarius Episcopalis fidem facio, hanc suprà testificationem esse propriam Illustriss. D. Ioannis de Cazal Episcopi Macaensis, in cuius fidem hîc subscribo. Macai 22. Ianuarij 1703.

B. à Cunha.

TESTIMONIVM.

Viri docti *Tan cum chin*, Sancto Baptiml nomine *y - na - tio* (Ignatij) in Oppido *yam Hien* Baccalaurei. ✠ pro sigillo.

Ego à puero examinaui veterum & recentiorum dicta. Ex tot hominum dissertationibus apparet, non esse, qui non ingemiscat, exoptansque non dicat, veteris *Cheu cum* ritus, seu consuetudines, verè esse ritus, & consuetudines. Iam verò interrogor de tribus articulis, an illi scilicet cum magna veterum doctrina conueniant? Certè honor, qui habetur Confusio, non fit vt petatur ab eo auxilium. Scitur nempe, Confusium coluisse *Cheu-Cum* in ritibus, quemadmodum posteri coluere in ritibus Confusium. Ritus sanè illi non habent aliam causam. Quod autem spectat cultum, oblationesque erga maiores, quibus rebus obedientiæ ratio continetur, non hæc pertinent aliò, quàm ad exercendum animi suæ originis memoris, gratique sensum; nullo modo verò ad opem implorandam. Ab antiquo tempore ad nostram vsque ætatem filij obedientes vere autumnòque solent verrere, ac mundare tumulum! quem enim verò tumulum? non certè indifferentis hominis tumulum, sed parentis; eo nimirum consilio, vt filij nepotesque illum ignorare non possint; non alia est in hoc mens, sed ita est, vt assero. Quia verò Cœli, terræque cultus, ac ritus multam habent doctrinam, non audeat quis illos despicere. Is verò, qui illis sacrificat, procul dubio scit, existere aliquem Cœli, terræque *Dominum, ac Gubernatorem*, quem timeat, ac reuereatur; non secùs, ac qui inuisit hospitem, haud dubiè

NN
A puero examinauit veterum, & recentiorum dicta.

OO
A Confusio nihil petitur.

PP
Progenitores defuncti solùm honorantur ex filiali obseruantia.

QQ
Non fit honor defunctis ad eorum opē implorandam.

RR
Per voces *Tien*, & *Chu caj* intelligitur verè supremus aliquis Dominus.

In Sinico est *Chu caj*.

biè ſcit eſſe, ac exiſtere aliquem Dominum, honeſtumque virum, cui ſuos animi ſenſus exploratos eſſe velit. Neque verò ſatis eſt, ſi idem nouerit locum habitationis, hoſpitiumque exiſtere. Non poteſt ſiquidem haberi verum de rebus iudicium, fideſque, niſi adſit ſolida, ſinceraque inquiſitio. Huc facit veterum Sapientum vox hæc: Ieiunium, abſtinentiam, ſeceſſumque ſeruandum, mundandum, ac componendum corpus eſſe, priuſquam quis poſſit ſacrificare Supremo Domino. Quod certè pro indubitato habendum eſt. Ita rectè intentus reſpondi †

Hoc teſtimonium authoris nomine, & ſigillo authenticum eſt conforme Sinico originali, ita teſtor qui verti.

I. Baptiſta Regis Soc. Ieſu.

Ego infraſcriptus Vice-Prouincialis Soc. Ieſu Vice-Prouinciæ Sinenſis teſtor, hoc exemplar originale tum Sinicum, tum Latinum, eſſe legitimum. In cuius fidem officij mei ſigillum hîc appoſui Pekini 13. Octob. 1702.

Loc. † Sigilli.

Antonius Thomas.

Ego Epiſcopus Macaenſis teſtor, hanc eſſe veram, & propriam copiam originalis; in cuius fidem hîc ſubſcribo, & appono ſigillum meum. Macai 20. Ianuar. 1703.

Loc. † ſigilli. Ioannes de Cazal Epiſcopus Macaonenſis &c.

Ego Notarius Epiſcopalis fidem facio de certitudine teſtificationis ſuprapoſitæ. Macai 22. Ianuar. an. 1703.

B. à Cunha.

TESTIMONIVM AVTHENTICVM.

Quatuor Litteratorum Chriſtianorum ex *Siam tan*.

SS Multæ graſſantur in Imperio Sinico diabolicæ artes.

Ex quo gemina Bonziorum Secta, nominibus *Fee, & Tao* nota, cæperunt toto hoc noſtro Sinarum Imperio latè graſſari, viſæ ſunt quàm multæ, & multiplices diabolicæ artes, quibus Dæmon quotidie rudiori plebi illudit. E contra ex quo Diuina lex cæpit apud nos publicari, atque homines inducere ad ſeruiendum vero Cœli Domino, obſeruatum ſemper eſt, peſſimas illas dæmonum artes fruſtra eſſe adhibitas aduerſus Dei Cultores. Cuius quidem ſelecta quædam, nobiſque bene nota exempla libet hic in medium proferre.

TT Artes diabolicæ sūt nefficaces contra Neophytos.

Primum erit de puſtulis, ſeu morbo infantum pene omnium proprio. Ante centum, & ampliùs annos inter

Montes territorij Vrbis *Hem - cheu fu* à Dæmone quodam pictæ ſunt trium mulierum Imagines, expoſitæque hominum cultui ſub nomine Spiritus *Xin Niam*, additâ ſpe obtinendæ curationis puſtularum morbi, ſi ope ſagorum, eam artem callentium, peteretur. Ex eo contigit, vt qui adorarent imaginem illius Spiritus triplicis, & rogarent Bonzios dictos *tao ſſu*, vt recitarent formulam quamdam ad id deſtinatam; itaut ipſi met manè, & veſpere coram dicta imagine ſolitos cultus religioſi ritus peragerent; polliciti ſe poſt morbum curatum concinnaturos Nauigium, & Currum papyraceum formâ Regiâ, vnà cum cæteris inſignibus pompæ regiæ proprijs, & cum illo regio apparatu ſtrepentibus tubis, ac tympanis proceſſuros, vſque ad riui, ſeu lacus proximi ripam, deferentes, ac venerantes dictam imaginem, ibique illa omnia in eius honorem crematuros. Docuit longa experientia, eorum, qui hunc ritum obſeruarent, neminem, aut ferè neminem non conualuiſſe à puſtulis; Eorum verò, qui hanc cæremoniam riderent, aut fidem negarent, ex decem vix vnum conualere potuiſſe. Hinc factum eſt, vt in tota Regione Meridionali vltra flumen, quæ ſubiacet ſeptem Vrbibus, omnes familiæ huic ſuperſtitioni omnino adhærerent, præter Christianas familias, quæ ab ea prorſus abhorrentes, & ſolum veri Dei auxilium implorantes, illud ita conſtanter expertæ ſunt, vt è centum dicto morbo afflictis, centum Diuina ope adſpirante ſalui fierent.

VV
Implorato Dei auxilio Neophyti cōualeſcunt à venenatis puſtulis.

Secundum Exemplum eſto de quodam Spiritu, ſeu Dæmone, dicto *Xan Siao*, qui ſolet diuexare eorum ædes, quas accedit, ſiue lapidum, pulueris, & arenæ proiectione, ſiue tranſuectione ſuppellectilis domeſticæ, quam vulgò abſcondit. Plerumque porro accidit, vt qui colunt hunc Spiritum, vt ſe liberent ab hac moleſtia, non id ſolùm obtineant; verùm etiam, vt ablata ab alijs ædibus aurum, argentum, annonam, fur in ſui gratiam factus, ille Cacodæmon in ſuis ſæpius congerat. E contra varijs alijs inſuper moleſtijs affligit eos, qui eius poteſtatem non reuerentur, modò incendendo ipſorum domos; modò mactando morbo peſtifero, quæ domi alunt, animalia; modò replendo ipſorum atria centenis, ac mille Serpentibus, modò miſcendo ipſorum eſcam, & potum ſordibus; alia denique eiuſmodi multa comminiſcendo. Vbi verò contingit, vt quis ab hoc Dæmone ſic malè habitus, cogitet de Diuina lege ſuſcipienda, & vt peccatorum pœnitens eorum ſordibus Sacra baptiſmi lymphâ eluatur, illico malignus Spiritus recedit, nun-

XX
Liberantur Neophyti inuocato Dei nomine à dæmonis infeſtationibus.

nunquam in posterum rediturus. Testes huius rei profero familias duas Christianas ex mea Patria, seu Territorio meæ Vrbi subiecto, quæ eiusmodi molestijs vexatæ, vbi amplexæ sunt Sanctam Fidem, ab ijs prorsus liberatæ sunt. Vnius familiæ caput apud gentiles notum est sub nomine *Chin u pin*, apud Christianos verò sub hyacinthi nomine: Alterius familiæ caput sancto nomine Ignatius, profano verò vocatur *Chin sin ju*.

En tertium Exemplum. Est genus quoddam dęmonij, vbique notum, tum vulgari nomine, quo illud appellant, nempe *V-bien*; tum sexcentis, quibus nocere solet, artibus, maximè hominibus Prouinciæ Nankinensis: omnium eius artium pessima hæc est. Cùm in aliqua familia est puella speciosæ præ vulgo pulchritudinis, Dæmon ita ligat illius animi facultates omnes, vt videatur mortuæ similis. Vbi ex perrecta est, interrogantibus respondet, sibi somnianti Spiritum *V-bien* apparuisse, sibique desponsatum: eius porro Ædes Palatij Regij instar, suppellectilem, conuiuia, cæteraque omnia Regum more parata adesse, quoties voluptati indulgere volunt.

YY
Immundus dæmon per susceptionem Baptismi fugatur.

At cùm contingit, eiusmodi familiam fieri Christianam, & baptizari, statim cessant illæ illusiones diabolicæ. Huius rei testis est quidam Christianus è mea Patria; qui ex quo suscepit Sanctam legem, rite coluit Supremum Dominum: Eius cognomen est *yam*.

Quartum Exemplum addo de altero spiritu, seu dæmone, nomine *Chen Sien*, qui exaratis quibusdam characteribus respondere solet consulentibus se, siue de præteritis, siue de futuris rebus. Eiusmodi responsa inter turbare, aut impedire solent Christiani, si adsint, inuocentque vel taciti, vel signo Sanctum Christi Iesu nomen, eiusque, aut Sanctissimę Matris opem contra diabolicas artes implorent. Cuius rei non alium, quàm me ipsum testem proferre opus est. Olim ego eram addictissimus huic arti peruersæ, quam sedulò didiceram, cui quadam die dum vacarem valde attentus, vnus è meis fratribus tunc Christianus, dictus Carolus, accito suo filiolo *Kiam*, Christiano nomine *Georgio*, baptizato ab vno mense tantùm, clàm iusserat, vt, si adhiberem eius ministerium pro substentanda tabella, in qua exarari solebant diabolici characteres, ipse tum temporis signaret se signo Sanctæ Crucis. Quod cum fecisset me inscio, illico stylus, exarandis litteris destinatus, immotus stetit; Cuius rei causam ego tunc ignorans, institi per aliquot horas addere diuersas inuocando dæmonem, tum scri-

ZZ
Incantationes Magicæ per signum S. Crucis impediuntur.

pto,

pto, tum voce formulas, quæ omnes frustra fuerunt: neque toto illo tempore quicquam aliud consequi potui, quàm vt exararentur circiter millies hi duo characteres . . *Tien çù*; hoc est characteres Terrestres, seu Mundi huius; ea re commotus ad iracundiam, pessimas illas artes cæpi iterum atque iterum maiori cum applicatione repetere, tandem dæmon non valens diutiùs latere, & ampliùs resistere virtuti signi Sanctæ Crucis, quo puer interim illum vrgere non desistebat; manifestè se ipsum prodidit, scribendo maiori forma has duas litteras . . *quei çù*, hoc est *diabolici characteres* (ita absoluendo priorem duarum litterarum præcedentium *Tien*, vt ex ea confecta sit littera integra *quei*, quæ ipsum manifestauit) tunc enim cæpi intelligere sensum priorum litterarum *Tien çù* toties iteratarum, clarè cognoscens eas non à Cœlo, aut Cœli Domino, sed à maligno, & fallaci huius mundi principe Diabolo profectas. cùm Deus optimus eâ viâ me adduxerit ad Sacrum baptismum; Eius rei testem me profitendum censui.

Aliæ præterea sunt, nec paucæ fraudes diabolicæ, quibus multi homines, eiusmodi rebus addicti decipiunt plurimos, indeque se sustentant. His si qui fidem habere nolint, diuersa ab ijs mala patiuntur. Inter has fraudes reputandus est mos ille superstitiosus, quo plerique inuitant in suas ædes pro mortuorum exequijs Bonzios tam Sectæ *Foe*, quàm Sectæ, *Tao*: quos qui non aduocant, sæpe sic vexantur sacrificulorum diris machinationibus, vt etiamsi recondant defunctorum Cadauera in arcis, & feretris ex lignis solidissimis exactè compactis, ne minimâ rimulâ relictâ: ex ijs tamen profluat humor fætidissimus tantâ copiâ, vt aulas, & loca, vbi exponuntur, inundent, & graui odore sic inficiant, vt nemo id ferre queat.

Memini, & alterius fraudis, exequiarum propriæ. Est hic quoddam Vespillonum genus, quorum qui operam non adhibent ad efferendos suos defunctos, arte quadam diabolica, dicta *Cien So chi fa*, sic ab illis petuntur; vt inter efferendum funus, chordæ, quibus è baiulorum humeris pendet feretrum, rumpantur, modò ex hac, modo ex illa parte, & ita cæremoniam funebrem interturbant.

Siquidem nos Christiani omnes non aduocamus horum Vespillonum, ac Bonziorum Ministerium in sepeliendis, & inhumandis mortuis, ab ijs pro inimicis habemur: illi verò haud dubiè vindictæ gratia totam artis suæ vim adhibent

bent, vt nobis noceant; neque tamen hactenus auditum est, eos potuisse Christianis nocere.

Inutilitas porro, seu inefficacia artium illarum diabolicarum, de quibus supra, tribui non potest virtuti vlli humanæ, sed tantummodo fidei, qua Christiani credentes confidunt in vnica ope vnius, ac Omnipotentis Dei. Iam verò, cùm certum sit Peccatorum preces à Deo non exaudiri, eorum maximè, qui primum, at præcipuum Sanctæ legis mandatum violare solent: si verum est, nos homines Christianos, Patrum Societatis Iesu ministerio baptizatos, dum ritibus patrijs colimus Confucium, ac defunctos, precibus illos, aut alijs superstitiosis ritibus prosequi, manifestè violamus primum Sacræ legis mandatum, quod quis æquus, ac prudens de nobis adduci poterit, vt credat, cùm audiet nos huc vsque tantam expertos contra diabolicas artes Diuini Numinis protectionem? Hinc colligi potest, nostros colendi Confucium, & progenitores ritus nullam habere admixtam superstitionem; atque illos Patres, à quibus Sanctam doctrinam edocti sumus, rite exploratos habere nostros ritus, ac de illis verè omnino scripsisse. Quod vt magis constet, illud hoc meo testimonio confirmandum duxi. Ego infrascriptus *Lieu Xeu lin* Benedictus, ex primo Baccalaureorum ordine Scholæ Vrbis *Siam tan hien*.

AAA
Non colitur Confusius precibus, vel alijs superstitionibus.

BBB
Missionarij Patres Societatis rite exploratos habent ritus Sinicos, & verè de illis scripserunt.

Eidem testimonio subscripta iacent tria aliorum litteratorum testimonia gradu *Kien sem* insignitorum ex eadem Vrbe *Siam tan*, nempe

Carolus *lieu Xeu y*
Petrus *lieu Pin*
Alexius *li Piao çum*

Ego infrascriptus testor, hanc versionem esse conformem cum originali Sinico. I. Bouuet S.I.

Ego infrascriptus Vice-Prouincialis Societatis Iesu Vice-Prouinciæ Sinensis testor, hoc exemplar originale tum Sinicum, tum Latinæ versionis, esse legitimum, in cuius fidem sigillum mei Officij hîc apposui. Pekini 2. Octobris 1702.
Loc. ✝ sigilli. Antonius Thomas.

Ego Episcopus Macaensis testor, hanc esse veram copiam originalis, in cuius fidem hîc appono sigillum meum, & subscribo Macai 20. Iannuarij an. 1703.
Ioannes de Cazal Episcopus Maconensis.
Loc. ✝ sigilli.

Ego Notarius Episcopalis fidem facio, hanc supra testificationem

nem esse propriam Illustrissimi Domini Episcopi Macaensis Domini Ioannis de Cazal, in cuius fidem hic subscribo. Macai 22. Ianuarij an. 1703:

B. à Cunha.

Viginti Litteratorum Sinarum commune, & authenticum responsum circa Cœli, Cumfusij, ac maiorum cultum.

Num. 7. Testimonia gentilium.

Ex Prouincia *Hou quam* Pekinum missum.

Iuxta librorum Classicorum, & monumentorum aliorum seriem, postquam mundus esse cæpit, & ex quo à Sinico Imperio sterilitas, atque eluuio depulsæ sunt, tunc non interrupto generationum filo, semper Imperatores, Reges, Magistratus, Virique Sapientes omnino eximij è medio emersêre. Illi instituêre ritus, illosque in libros retulêre, qui proinde in Imperio primas tenent. Id genus fuêre Principes *Foby*, *Xin-num*, *Hoam Ti*, Yao, *Xun*, *Tam*, Vu. Id genus quoque fuêre Magnates *yu*, *Tçie*, *Sie*, *Cao - yao*, *Peye*, *y yn*, *Ven vam*, *Cheoukum*, qui homines auxilio fuerunt ad doctrinam exornandam, & illius ætatis Imperium ad florentem statum adducendum. Illo certè tempore solùm sciebatur colendum Cœlum, obseruandos parentes, excolendam esse virtutibus propriam personam. Nondum auditum tunc erat de illis hominibus, mulieribusque, malis artibus deditis, quæ à malis Spiritibus aliquid peterent. Ita in libro canonico *Xu Kim* sacrificare *Tien*, *Cælo*, idem est ac Sacrificare Supremo Domino *Xam ti*. Item *Xam ti* Supremum Dominum aduenire, non habere secundum, nec parem, idem est ac colendum Cælum. Ita liber Canonicus *Xi Kim*, cùm ait Supremus Dominus demittit se cum summa claritate, introspecturus quatuor Mundi plagas, vult, vt populus intelligat esse Cælum, quod omnia introspiciat, nec possit errare. Propterea Imperator bis singulis annis Cælo sacrificat, quod nempe existat supra *vnus Dominus*, *ac Gubernator* summè iustus, summequè intelligens. Hinc existit illa communis vox populi, Cælum digito demonstrantis, & aientis: hoc est verè iustum; hoc habet naturam rerum memorem, nec tamen præcipitem; qua voce significat existere aliquem iustum, ac scientem; non verò illud solum Cælum, quod absolutâ vnius diei reuolutione, iterum reuoluitur. Illum verò pauci appellant *Xam Ti* Supremum Imperatorem,

mul-

A Antiquis temporibus in China solùm sciebatur colendum esse Cœlum, obseruandos parentes, & excolendam virtutibus propriam personam.

B Sacrificare Cœlo idem est, ac sacrificare Supremo Domino.

In Sinico est *Chu caj*.

C Cœlum omnia introspicit, nec potest errare.

D Voces *Chu caj* indicant Dominum, & Gubernatorem sūme intelligentem.

E
SupremusDominus maioris reuerentiæ causa vocatur *Tien* Cœlum.

multi appellant *Tien* Cælum; quod verè fit maioris reuerentiæ causâ erga Supremum Dominum *Xam Ti*. v.g. ita: aduenit aliquis Doctor ex Europa; habet, ille Regni, proprij nomen, cognomen, propriumque nomen, nihilominus honoris causâ appellatur à nobis nomine generali, & honorifico (ad verbum apellamus *Sy-yam Sien-sem*). Si alijs nominibus vteremur, agrestes homines haberemur. Non secùs est, quando aliquis, dum aliquò it, scribit litteras alicui, hunc honorificè apellat *Co Hia*. Ego subpedibus &c., seque infra deprimit, sin minùs, stolidus prorsus est. Iam verò nostri Imperij volumina classica non semper adhibent has voces *Supremus Dominus Xam Ti*, sed aiunt Cælum honorandum *Kim Tien*, vt inde intelligatur, honorandum esse Supremum Dominum *Kim XamTi*. Nonne ob eam rationem libri classici sæpe vtuntur appellatione Supremi Domini *Xam Ti*, nos ideo cogitamus solam vocem *Tien* aptiorem esse ad honorem erga Cæli Dominum exhibendum, quàm has duas *Tien chu*, quas vestra illustris religio vsurpat. Quemadmodum solemus Imperatorem appellare *Chao-tim*, aut *Pi Hia* (idest) Supremam Palatij aulam, aut infra eius Throni gradus. Palatij aula certè est Imperatoris aula. Throni gradus profectò sunt Imperatoris Throni gradus. Quòd tamen, & Supremam palatij aulam, & Throni gradus subeat, obtineatque Imperator, his nominibus vtuntur ad maximam venerationem, atque obseruantiam. Si quis verò Imperatorem nomine proprio vocet (ad verbum si illum vocat *Kam Hi*), ille grauiter in illum peccat. Iam quod vestra nobilis Religio appellet *Tien chu* Cęli Dominum, inde profluxit illa appellatio, ex clara nimirùm notitia, quam habet de Cęli Domino suprà existente. At nonne idem est, ac si quis sciens Imperatorem esse in Palatio, illum non aulæ, sed proprio nomine designaret illum *Kam Hi* appellaret *X*? In nostro hoc Regno id moris est, vt si quis Litteratus alteri infestus sit, se ad illius ædes conferat, illumque ad se proprio nomine vocet. Qui agendi modus non est honorantis alium. Nonne simile quid timendum est in hac appellatione *Tien chu* à vestra nobili Religione vsurpata? Cumfusius certè ait. *Sapiens reueretur Cęli mandatum, ac voluntatem, Stolidus cum nesciat esse Cęli mandatum, ac voluntatem, non reueretur*. Liber quoque Canonicus *Xi Kim* ait: re verere Cæli Majestatem. Sinicum itaque Imperium, dum ait: *Kim Tien* honora Cęlum, non aliud intelligit.

F
Per litteras *King Tien* intelligitur, honorandum esse Supremũ Dominũ.

G
Per *Tien* Cœlum idem intelligitur, quod Christiani intelligunt per *Tien Chu*.

H
Supremus Dominus reuerentię ergò appellatur *Tien* Cęlum, sicut Imperator reuerentiæ causa appellatur *Chao Ting aula regia*.

I
Sinicum Imperiũ, dũ audit *King Tien* non aliud intelligit, quam honorare Cęli Dominum.

K
Parentes defuncti solùm honorantur

Quod autem pertinet ad præteritos, defunctosque Reges, Parentes, Magistros, Fratres, quibus parentari solet;

Cum-

Cumfusius ait: seruiendum mortuis, quasi existentibus. Liber quoque *Lun yu* dicit: offerebat illis perinde, ac si aderant. Idcirco debemus præferre verum animum imitandi, & obseruandi parentes, vtpote corporis nostri originem. Ex illis siquidem quinque partes corporis centumquè ossa (omniaque ossa) sumpta sunt. Qui ideo scit, suum sanguinem è parentum venis ad se transfluxisse, is profectò parentes, dum viuunt, debet alere; dum moriuntur, sepelire. Insuperque cuiusuis anni duodecima luna illis offerre. Quod certè non fit, quia parentes auent edere, sed quia Nepos debet erga eos eas animi sui vires insumere, quas erga illos, dum viuerent, olim insumebat. Idem quoque non fit ad auxilium à parentibus petendum. Præterea erigitur lignea tabella; In illa mortui nomina inscribuntur; Illa domi reconditur. Quæ tabella si non adsit, iam nulla est res, in qua Parentes suos honorare filius possit; & si nomina tabella hæc non habeat, post longam annorum seriem non poterunt posteri cognoscere, quos progenitores habuerint. Iam audiuimus, Vestri Regni Reges, Magnates, magnique nominis homines habere insculptas, pictasque imagines ad posterorum memoriam; Si id fit alienis hominibus, quid ni proprijs parentibus? quod si vos suspicamini, parentum nostrorum animas tabellis hisce nostris ligneis insidere, quid ni de animabus vestrorum Regum, Magnorumque Virorum, picturas hasce vestras obsidentibus, non suspicamini? nihil certè tale nos de vestris picturis suspicamur, quid esset quod vestrum Regnum de nostris tabellis suspicaretur? audiuimus etiam, nobilem hanc vestram religionem præcipere suis obseruantiam suos erga parentes. At si illis obediendum est dum viuunt, illis profectò etiam obediendum est postquam vixerunt.

ex filiali affectu ob beneficium generationis, quasi si adhuc viuerent.

L

Non fit oblatio parentibus, quia illi volũt edere oblata.

M

Non fit oblatio ad petendum auxiliũ à parentibus.

N

Tabellæ, in quibus parentum nomina scribuntur, fiunt ad conseruandam eorũ memoriam, & vt in illis honorẽtur parentes.

O

Fit comparatio cũ picturis, quæ in Europa habentur.

P

Animæ defunctorũ non creduntur insidere his ligneis tabellis.

Deuenimus ad Confusium. Ille est, qui transmisit ad nos veterum sapientum doctrinam, nec tamen assequi potuit, vt eamdem alij viam incederent. Nec vulgaris hominis ornatum cum primorum Magistratuum veste vnquã commutauit. (ad verbum; tota vita sua semper induit vestem è tela) Ille concinnauit librum canonicum *Xi Kim*. Ille clarè præscripsit ritus, ac regiminis leges, quibus hominum cor corroboretur. Ille illustrauit explicatum, à *Cheu Kum* librum canonicum *Ye-Kim*, ibique Cęli vniuersam rationem clarè exposuit; Digessit librum canonicum *Chun-Cieu*, illoque terruit Magistratus turbulentos, & expilatores. Paucis, quæ verba, factaque edidit, non minùs hic illustria sunt, quàm Sol, Lunaque in splendido

Q

Gesta, & doctrina Confusij.

Cęlo. Nec tamen ille vnquam se multi æstimauit, nec pro magno viro haberi se voluit. Cùm agit de Magistratuum officio, ait, ne dicas aliquid, vnde alij conqueri possint, neque facias aliquid, vnde alij dolere possint; In hoc sitæ sunt veri Magistratus opes. Dicit insuper, ne contra Cęlum obmurmures, ne despicias vllum hominum. Qui enim in inferiori positus est gradu, superiorem attingere potest. Ait quoque: Mors, & vita, honores, & opes pendent à Cęlo. Ille iubet homines doctrinam discere, aitque esse in res ipsas penetrandum, ea ratione perueniri ad summam rerum cognitionem. Inde fixam haberi de rebus sententiam; ex hac extare cordis rectitudinem; hinc verò enasci propriæ cuiusque personæ reformationem; priuatæ cuiusque domus ordinem; Regni cuiuslibet bonum regimen, totiusque Orbis, seu Imperij tranquillitatem. Ideo per omnes ætates Imperatorum, Regumque Magister habitus est Cumfusius. Qui illum colunt, celebrant illius doctrinam, æstimant virtutem, nihil verò ab illo petunt. Audiuimus & nos, in vestris Regnis vixisse olim Litteratos, quos posteri venerantur. Cogitamųs nos illorum virtutem, & doctrinam, venerationi esse, nec ab illis præmia, pœnasque expectari. Quid igitur de Sinico Imperio Confusium colente suspicamini? Cumfusio nihil est cum *Secta Fœ*, & id genus Spiritibus. *Fœ* ait: si homo bonus, credula Mulier inuocet meum nomen, *Si petat claram intelligentiam, obtinebit claram intelligentiam; Si petat filios, filios quoque obtinebit. Vani nimirum hominis verba vana.* Cumfusius è contra semper edocens homines ait: *Quisquis peccauit in Cęlum, non habet alium, quem inuocet.* Præterea in nostro Regno, etiam si sint, qui rogent *Fœ*, seruiantque id genus Spiritibus, nunquam tamen Cumfusij auxilium imploratum est. Fortè, quandoquidem vestrum Regnum, à nostro valde dissitum, & verba, Stylusque cum nostro non conueniunt; hinc est, quod de nostris rebus audiendo errastis, & falsò suspicati estis. Generatim loquendo, Sinicum hoc nostrum Imperium est scientiæ, rectæque institutionis Regnum, cui Australes partes comparari nullo modo possunt. Dolendum certè, quod Secta *Fœ* omnia permisceat, at illa Nauibus ad nos peruenit ex Occidentali Regno dicto *Tien cho*, non verò in Sinico Imperio nata est.

R Confusius colitur ob suam doctrinam, & virtutem, & nihil ab eo petitur.

S Honoratur Confusius, sicut in Europa honorantur aliqui antiqui Philosophi, & nec prœmia, nec pœna ab illo expectantur.

T Confusius nihil habet commune cū secta *Fœ*, & id genus spiritibus.

V Nunquam Confusij auxilium imploratum est.

X Errarunt, & falsò suspicati sunt de rebus Sinicis Europęi.

Y Secta *Fœ* non est nata in Imperio Sinico.

Nunc verò Doctor Europæus exquirit à nobis rituum nostrorum sensum, equidem timemus, ne festinata explicatione, ac responsione contra illum peccare, illique molesti esse videamur; quod tamen in hac Prouincia *Hou-*

quam

quam scriptum, ac responsum, continet veram doctrinam, verasque res, Verba Cumfusij in medio scripto ad fidem faciendam inserta omnino conueniunt cum hominum sensu. Ita plerique omnes ratiocinantur, nec dubium vllum est.

Z Scriptum hoc verâ Sinarum doctrinam continet, & ita plerique omnes sine dubio ratiocinantur.

Loco sigilli sit in hac versione. ✠

Dñus *Cem Xi Cum* ex oppido *Siam Tan* licentiatus (*Kiu gin*) proximè euehendus ad præfecturam oppidi (Hien ✠

Dñs *Cham Can* ex oppido *Siam Tan* licentiatus proximè euehendus ad præfecturam oppidi ✠

Dñs *Cham-ven-Pim* ex oppido *Siam Tan* licentiatus, proximè euehendus ad præfecturam oppidi ✠

Dñs *Lung-Ki-Tien* in prouincia *Houquam*, sub Ciuitate *Cham Xa Fu* ex oppido *Yeu Hien* Licentiatus, nunc in Ciuitate *Han-yam fu* studiorum, *Hio quon*, seu præfectus, baccalaureorum ✠

Dñs *Su-ta-yum* in prouincia *Hou-quam*, sub Ciuitate *Hoam Cheou fu*, ex oppido *Hoam po Hien* baccalaureatum supergressus, nunc in eadem prouincia sub Ciuitate *Cham Xa fu* in oppido *Siam tan* studiorum præfectus ✠

Vtriusque nudũ est nomen sine sigillo.

Dñs *Cem-to* in Ciuitate *Cham-Xa fou* primi ordinis Baccalaureus)

Dñs *Cheou-y* ex oppido *Siam tan* baccalaureus, proximè ad superiorem gradum euehendus)

Dñs *Cham Can* ex oppido *Siam tan* baccalaureus ✠

Dñs *Cham-fuen* ex oppido *Siam tan* baccalaureus ✠

Dñs *Cham-yuen* ex oppido *Siam-tan* baccalaureus ✠

Dñs *Cham-Xi-Hiun* in prouincia *Hou-quam* sub Ciuitate *Kim Cheou fu* ex oppido *Hiam lim Hien* licentiatus, nunc in eadem prouincia sub metropoli *Vu Cham fu* in oppido *Kia yu Hien* studiorum Præfectus primus ✠

Dñs *Ngeou-yam-To* in prouincia *Hou-quam*, sub Ciuitate *Han-yam-fu* ex oppido *Han-Chouen-Hien* baccalaureatum supergressus, nunc in eadem prouincia sub metropoli *Vu Cham fu* in oppido *Kia-yu-Hien* studiorum præfectus alter ✠

Dñs *Lung-Ki-Tien* in prouincia *Hu-quang* in Vrbe *Chang Xa* licentiatus, primus litterarum præfectus in Ciuitate *Han yang* ✠

Dñs *Ye-Xi-Iung* in prouincia *Hou-quam*, sub Ciuitate *Hoam Cheou-fu* in oppido *Hoam-ngan Hien* baccalaureatum supergressus, nunc in Ciuitate *Han-yam fu* stustiorum præfectus ✠

Dñs *V-fum* ex oppido *Kia-yu-Hien* baccalaureus ✠

Dñs *Chao-chou-chi* ex oppido *Kia-yu Hien* baccalaureus ✠
Dñs *Tem-Chao-Sien* ex oppido *Kiayu Hien* baccalaureus ✠
Dñs *Tu Cum Hien* ex oppido *Kia yu* baccalaureus ✠
Dñs *Ou-Tim Siam* ex oppido *Kia-yu-Hien* baccalaureus ✠
Dñs *Ou-Tim-yam* ex oppido *Kia-yu* baccalaureus ✠

Cum Doctor *Tam* (P.Bajard)rescire voluerit sensum rituum, quibus Sinicum imperium colit Cumfusium, & parentat suis maioribus, ego (infra bis scriptus) ista exaraui summatim, & quædam Confusij verba inter serui *Cem-tao-Cum* sub metropoli *Vu-cham fu* ex oppido *Kiam-Hia-Hien* ✠

Iterum . *Cem tao Cum* sub metropoli *Vu cham fu* in oppido *Kiam-Hia-Hien* ✠

Ego infrascriptus testor, me responsum hoc ex originali Sinico vertisse, textusque sensum latinè expreßisse. I. Bap. Regis Soc. Iesu Sacerdos ann. 1702. Aug. 24. PeKini .

Ego infrascriptus ViceProuincialis Soc. Iesu ViceProuinciæ Sinensis testor, hoc exemplar originale tum sinicum , tum latinæ versionis esse legitimum ; in cuius fidem Officij mei sigillum hîc apposui. PeKini 2. Octobris 1702.

Loc. ✝ sigilli .

Antonius Thomas .

Ego Episcopus Macaensis testor , hanc esse propriam copiam originalis , in cuius fidem sigillum meum hîc apposui ; Macai 20. Ianuarij 1703.

Loc. ✝ sigilli .

Ioannes de Cazal Episcopus Macaonensis .

Ego Notarius Episcopalis fidem facio , hanc supra testificationem esse propriam Illustrissimi Domini Ioannis deCazal Episcopi Macaensis , in cuius fidem hîc subscribo . Macai 22. Ianuar. an. 1703.

B. a Cunha .

Testimonium vnius Litterati ex *Siang Tan* Ciuitate .

AA Qui cœlum colunt, colunt eum , qui est rerũ omnium principium .

BB Confusius honoratur , vt hominum Magister .

Qui Cælum colunt , colunt eum, à quo Cælum, Terra, & res omnes suum habuerunt principium ; Colere Confusium, est revereri eum vt hominum Magistrum ; colere maiores defunctos, est reuereri eos, ex quibus filij, ac nepotes orti sunt .

funt. Sed in vnoquoque iſtorum cultuum habetur differentia. In cultu Cæli habetur gratiarum actio, habetur poſtulatio, ſeu oratio, in cultu autem Magiſtri, ſeu Magiſtrorum, & Maiorum, non habetur oratio, nec petitio: in veſtro libello intimè conuenitis cum rituum ſinenſium ſenſu. Quin etiam in ipſo Cæli cultu in noſtro Imperio multò rariùs eſt intentio deprecandi *Xang Ti*, ſeu Supremum Dominum. Nunc habetis Regium decretum, Regis verba omni particulari affectu carent: oportet illa cum reuerentia ſuſcipere, ac obſeruare, nec poteſt eſſe dubitationi, aut diſputationi locus.

Prouinciæ *Huquang* Ciuitatis *Siang Tan* *Lieu Xeu ye* ſic ſentit.

Teſtimonium quatuor Litteratorum Ciuitatis *Siang Tan*.

Noſtrum Imperium, à tempore Imperatoris *Fo Hi* vſque nunc per quatuor annorum millia, & ampliùs, ſemper nouit colere Cælum, reuereri Magiſtros, amare Maiores; Si quis fortè Cælum contemnat, Magiſtros ſpernat, Maioribus ſit inobediens, habentur Regni leges ad eum puniendum, nec vicini talem tolerant: idcirco in ſingulis domibus habentur tabellæ, quibus hæ litteræ inſcriptæ ſunt, Cælum, Terra, Rex, Parentes, Magiſtri: id quod appellatur Cælum & terra, idem eſt, ac *Xang Tj* Supremus Dominus. Item dum alij ponunt, Cæli, Terræ, trium regionum, decem plagarum, omnium entium intellectualium verus Dominus, idem dicit, quod dicit hæc littera *Tien* Cælum. Magiſtri verò coluntur ad implendum Officium diſcipulorum, & maiores amantur, vt ſatisfiat ſyncero filiorum, & nepotum affectui. In his nihil petitur, nihil etiam ſperatur. In veſtro libello rectè aſſecuti eſtis veritatem conſuetudinum Sinici Imperij.

Prouinciæ *Huquang* Ciuitatis *Siang Tan*.

Lieu Xo.)
Hj Cung) Sic ſentiunt.
Ven I)
Cheu yung)

CC
Maiores defuncti honorantur, quia ex ijs filij, ac nepotes ſunt orti.

DD
In cultu cœli habetur deprecatio, in cultu Magiſtri, & maiorum non habetur.

EE
Libellus ſupplex Patrum PeKinenſium intimè conuenit cum rituum ſinenſium ſenſu.

FF
Iam etiam habetur regium decretum.

GG
Verba decreti regij non relinquunt dubitationi, aut diſputationi locum.

HH
Qui cœlum contemnit, Magiſtros ſpernit, & maioribus eſt inobediens regni legibus puniendus eſt.

II
Quod appellatur apud Sinas *cælum, & terra*, idem eſt ac *Xang Ti* ſupremus Imperator.

KK
Magiſtri honorantur, vt impleatur officium diſcipulorum, & maiores amantur ex affectu filiali.

LL
Nihil petitur, nihil ſperatur in his ritibus.

MM
Libellus ſupplex Patrum PeKinenſium verè exponit conſuetudines ſinici Imperij.

Tertium Teſtimonium duorum Litteratorum Ciuitatis *Siang Tan*.

NN

Ritus externi aſſumuntur ad prodendum interiorem affectum.

OO

Parentes defuncti honorantur ex affectu filiali.

PP

Confuſius colitur vt Magiſter ob bonam doctrinam, quam tradidit.

QQ

Non curatur an Confuſius cognoſcat affectum honorantis.

RR

Nec ad Confuſium fit deprecatio.

SS

Nō creduntur animæ Cōfuſij, & progenitorum reſidere in tabellis.

TT

Variæ reuerentiæ, quę fiunt defunctis, fiunt etiam viuis.

VV

Rituum horū ſenſus per ſe patet, nec eget vlteriori diſcuſſione.

Nemo eſt, qui affectu careat: hic affectus eſt intus, foris non ſpectatur; idcirco aſſumuntur externi ritus ad eum prodendum. Maiores, ac parentes ſunt noſtri corporis & vitæ generatiuum principium, ſi poſt illorum mortem ſtatim relinquantur, & oblitterentur, tali certè modo erimus omni affectu vacui, & poſteri quomodo poterunt dici homines affectum habentes? Confuſius etiam tantummodo colitur, quia ipſe libros compoſuit, doctrinam tradidit, hominesque docuit, reuereri Cælum, debitum humanæ conditionis ordinem adimplere, honeſtatem cordis conſeruare, hominis partes rectè implere, ideoque eſt noſter Magiſter; hinc etiam cordis affectus eſt, qui non poteſt eius obliuiſci. Atque hoc eſt, quod dicitur, explere noſtrum animum, non curando, vtrum ipſe eum cognoſcat nec ne; nec vlla omnino eſt deprecatio, aut poſtulatio, vt demittantur bona, vel mala auertantur, ſicut fit, dum colitur rerum conditor Dominus, qui præmiat bonos, & malos caſtigat: Nec creditur anima Confuſij, ac maiorum defunctorum in tabella illa lignea reſidere. Si fors ſuſpiceris, fieri deprecationes, ac petitiones, ex eo, quod fiant illi cultus, reuerentiæ, & inclinationes; nonne & omnes amici, ac fratres, dum ſe mutuò inuiſunt, cum animi demiſſione inuicem faciunt inclinationes, reuerentias, & genuflexiones; an fortè & illos rogant, vt ſibi demittant bona, & auertant mala? Iſta non eſt neceſſe profundiùs diſcutere, cùm per ſe pateant, eorum ordo eſt clariſſimus, Quia tamen mores, & Conſuetudines Sinenſium, & Europæorum non ſunt adeò inter ſe ſimiles, ideo hanc claram explicationem rurſum afferre non dubitauimus.

Prouinciæ *Huquang* Ciuitatis *Siang Tan*; *Lieu Xo*, & *Hu-co* ita ſentiunt.

Quartum Teſtimonium alterius Litterati ex Ciuitate *Siang Tan*.

XX

Poſt Imperatoris de his ritibus declarationem non ſupereſt dubitandi locus.

Iſta tria ſuperiora puncta ita accuratè ſunt explicata, vt nihil habeam, quod reſpondendo addam: & quod magìs eſt, noſtri Imperatoris perſpicacitas, ac intelligentia, ex qua ritus, ac leges emanant, eſt ſanè maxima: eius verba

paucis

paucis ista clarissimè explicant, & omni tempore reuerenter seruanda sunt, quid ergo vlteriùs dubitatur.

YY Verba Imperatoris clarissimè istos ritus explicant.

Prouinciæ *Huquang* Ciuitatis *Siang Tan*, *Xe Ping* ita sentit.

Quintum Testimonium duorum Litteratorum ex Ciuitate *Cha Lim* Prouinciæ *Huquang*.

Omnes rerum intelligentes, discurrentes de rebus, sumunt id, quod est vniuersale, non verò id, quod priuatum est, sumunt id, quod plurimis, non quod vix vllis cohæret. Illa tria puncta in vestro libello possunt dici esse vna plurimarum linguarum vox, quodque plus est, Imperatoris verba sunt tam clara, vt Sol, ac Stellæ; quid ampliùs requiritur?

ZZ In rerum expositione attendendum est ad id quod vniuersale est, & non ad id, quod vix vllis cohæret.

AAA Declaratio Imperatoria horum rituum est tam clara, vt nihil vlterius requiri possit.

Prouinciæ *Huquang* Vrbis *Cha Lim*, *Zeng Ting*, & *Ting Chang* ita sentiunt.

Sextum Testimonium vnius Litterati ex Ciuitate *Siang Tan* Prouinciæ *Huquang*.

Dum legitur: *Cæli lex dicitur natura*, per Cælum intelligitur hominum, & omnium rerum primum, ac supremum principium. Dum legitur: *Homines suam trahunt originem ab Auis*, intelligitur, Auos, & Parentes esse, à quibus nostrum corpus progenitum fuit: Dum legitur: *Directio viæ dicuntur rectè viuendi præcepta*, intelligitur vir sapiens, qui obsequitur Cælo, vt instruat homines. Idcirco qui non colit Cælum, qui non colit Patrem, & Matrem, nec colit Magistros, & natu maiores, neutiquam potest dici homo. Sed quamuis ritus inclinationum, & genuflexionum videantur esse ijdem, mens tamen, & animus est omnino diuersus. Dum colitur Cælum, habetur timoris, & tremoris animus; dum coluntur progenitores, vel Confusius, est solummodo mutuum inter homines amorem explendi intentio, & nihil aliud, nec aliud quidquam prætenditur, aut speratur.

BBB Per cœlum intelligitur hominum, & omnium rerum primum ac supremum principium.

CCC Diuersa est intentio in cultu cœli, & in honorandis defunctis.

DDD Dum honorantur progenitores, & Cõfusius, est solùm intentio, mutuum inter homines amorẽ explendi.

EEE Nihil petitur, aut speratur à Confusio, vel à Progenitoribus defunctis.

Prouinciæ *Huquang* Ciuitatis *Siang Tan*, *Tang yang yuen* ita sentit.

Septimum Testimonium vnius Litterati ex Ciuitate *Siang Tang* Prouinciæ *Huquang*.

In nostro Imperio ritus, quibus colitur Cælum, quibus item coluntur Magistri, & natu maiores, ac Progenitores nostri, multis ab hinc annorum millibus sunt instituti à sapientissimis Imperatoribus, & prudentissimis Regibus. Vniuerso in Mundo idem vbique est hominum animus, cumque animus sit idem, nec ratio potest esse mutabilis. Verùm quamuis in istis genuflexionum, & inclinationum ritibus non sit admodum magna diuersitas, animus tamen, quo exhibentur tales ritus, est omnino diuersus; *Colere Cælum*, non dicit istud cæruleum, aut visibile Cælum, sed dicit primam originem, rerum omnium effectricem, & vnde bona omnia, ac mala procedunt; de quo liber fastorum Imperialium *Xu King* ait: bene agentibus bene facit, malè agentibus pænas immittit; vnde animus, quo colitur, & reuerentia illi exhibetur, est ad petendum, vt bona demittat, & mala auertat. Quod verò ad Confusij, & maiorum defunctorum cultum attinet. Confusius Doctrinæ præcepta posteris tradidit, & dicitur Magistrorum exemplar; Progenitores defuncti sunt ij, ex quibus nostrum corpus viuens ortum habet; animus, quo illi coluntur, non est alius, nisi, vt demonstretur noster affectus, qui non potest illorum obliuisci, nec id fit, vt aliquid ab illis speretur.

FFF
Intentio in cultu cœli, & in honore, qui fit defunctis, est omnino diuersa.

GGG
Per cœlum colitur prima origo rerum omnium, quæ præmiat bonos, & castigat malos, & colitur, vt petantur ab illo bona, & auertantur mala.

HHH
Confusius solum colitur vt Magister.

III
Maiores defuncti honorantur, vt autores generationis ex grato animo.

KKK
Non coluntur Confusius, vel progenitores, vt aliquid ab ijs speretur.

Prouinciæ *Huquang* Ciuitatis *Siang Tan*, *Iang yn* ita sentit.

Octauum Testimonium vnius Litterati ex Prouincia *Nan King*.

Cælum, Terra, & res omnes habent vnum Supremum *Dominum, ac Rectorem*, & ideo iste colitur. Confusius docuit homines rite mores suos componere, vt seruiant Cælo, & ideo ipse colitur. Progenitores nostri sunt ij, ex quibus nos filij, & nepotes progeniti sumus, ideo quoadusque viuunt, illis obsequium exhibemus, postquam mortui sunt, oblationes illis facimus. Cælum colitur, vt gratiæ illi agan-

In Sinicô est *Chu çai*.

LLL
Per cœlum colitur vnus supremus Dominus, ac Rector.

MMM
Confusius honoratur vt Magister.

NNN
Progenitores honorantur vt authores generationis.

agantur pro suis beneficijs, & eius auxilium imploretur. Quando verò Confusius, aut Progenitores defuncti coluntur, nihil ab illis quæritur, aut petitur. Quandoque inueniuntur ignorantes, & rudes homines, qui dicant, cultum Magistrorum, & Auorum defunctorum esse eiusdem ordinis cum cultu Cæli; tales habent quidem humanum corpus, sed brutarum animantium Cor: quomodo illorum verba refutari merentur?

OOO Nihil petitur à Cõfusio, vel progenitoribus defunctis.

PPP Qui dicunt cultum Magistrorum, & Auorum defunctorum esse eiusdem ordinis cum cultu cœli, habent corpus humanum, sed brutarum animantium cor.

Prouinciæ *Kiang Nan*, seu *Nan King* ex Ciuitate *Hieu Ning*, subiecta Vrbi *Hoei Cheu Vang Hien Kie* ita sentit.

Nonum Testimonium vnius Litterati ex Prouincia *Huquang*.

In Sinico est *Chu çai*. Colere Cælum est colere nostrum *Dominum, ac Rectorem*, hic cultus continet in se orationes, & auxilij petitiones. Quod attinet ad cultum, qui fit Confusio, hic illi exhibetur, quia fuit hominum Magister, & exemplar; Reuereri Maiores defunctos, est non obliuisci eorum, ex quibus nostra corpora prodierunt, nec est intentio ab illis petendi, aut rogandi auxilij; Si qui ex rudibus hoc asserant, ea sunt mendacia, & vana verba, quæ à secta *Fœ* sparguntur ad decipiendam ignorantem plebem, eamque excæcandam; Viri sapientes, & rerum intelligentes neutiquam id asserunt.

QQQ Per cœlum colitur noster Dominus, & ab eo petitur auxilium.

RRR Confusius honoratur vt Magister.

SSS Progenitores defuncti honorantur vt authores stirpis.

TTT Si qui dicant, esse intentionem petendi aliquid à defunctis, sunt rudes homines, & dicunt verba mendacia.

Ex Ciuitate *Siang Tan* subiecta Vrbi *Chang Xa*, *Li Peu Cang* ita sentit.

Decimum Testimonium vnius Litterati ex Prouincia *Huquang*.

Hæc vox *Cælum* significat rerum omnium principium, idest eum, quem libri Classici, & antiqui vocant *Xang Ti* Supremum Dominum: Nos cum ipsum colimus, habemus eum rogandi, deprecandi, eique gratias agendi intentionem. Quod attinet ad cultum Confusij, ille est noster Magister, illum ergo colimus, quia est hominum Magister; & exemplar, nullum ab eo petitur auxilium. Colere verò maiores defunctos, est nolle obliuisci nostræ originis, nec dicimus, quod habeant potestatem adiuuandi suos filios, & nepotes. Atque hic est nostri Regni clarissi-

mus,

VVV Cæli supremus dominus, dum colitur, est intentio eum rogandi, & gratias agendi.

XXX Confusius honoratur vt Magister, & nihil ab eo petitur.

YYY Honorare defunctos maiores, est nolle obliuisci originis.

Nullam habent defuncti potestatem adiuuandi filios.

mus; & vniuersalis sensus, & verus, nihil de hoc potest dubitari.

Ciuitatis *Siang Tan*, *Lieu Chin yen* ita sentit.

A 4
Vniuersalis, & indubitatus sensus Regni Sinici.

Vndecimum Testimonium vnius Litterati ex Prouincia *Huquang*.

B 4
Honor erga defunctos maiores oritur ex filiali obseruantia.

C 4
Confusius colitur vt Magister.

D 4
In cultu Confusij, & progenitorum non est intentio petendi aliquid.

E 4
Sensus communis intelligentium.

Quicumque scit, deferendam esse Patri, & Matri obedientiam, & honorem, hoc ipso etiam scit, maiores defunctos esse colendos; quicumque scit, vel vult bene viuere, statim scholam ingressus, dum litteris, ac libris se applicat, scit reuereri Confusium: colere Confusium, est ei reuerentiam præstare, eò quòd sit hominum Magister. Reuereri Progenitores defunctos, est eos reuereri, quia sunt ij, ex quibus nostrum corpus prodijt: in vtroque nulla est orandi, vel petendi auxilium intentio. Sinæ rerum intelligentes eodem modo omnes hæc ita explicant.

Ciuitatis *Siang Tan*, *Ly yuen* ita sentit.

Duodecimum Testimonium vnius Litterati ex Prouincia *Huquang*.

F 4
Cœlo gratiæ aguntur, & ad illud fiunt deprecationes.

G 4
Progenitores defuncti honorantur ex filiali affectu, & memoria.

H 4
Confusius honoratur ob suam doctrinam, & virtutem.

I 4
Nihil speratur à Confusio, vel à progenitoribus defunctis.

Nulla sunt maiora beneficia ijs, quæ nos homines à Cælo accipimus, idcirco illud colimus, illi gratias agimus, illud oramus, & deprecamur. Quod attinet ad nostrum corpus, illud à nostris progenitoribus processit, hinc etiam illos colimus, & illis oblationes facimus, sed hoc nihil aliud est, quàm vt veram, & synceram filialem obedientiam, & memoriam conseruemus. Confusius est omnium sæculorum Magister, ac exemplar, eum colimus ob suam suam doctrinam, & virtutem, in vtroque tamen hoc cultu nihil aliud spectatur, vel speratur.

Ex Ciuitate *Chang Xa*, subiecta Vrbi *Chang Xa*, *Ming Tao*, sic cum reuerentia sentit.

Decimum tertium Testimonium vnius Litterati ex Prouincia *Huquang*.

K 4
Per cœlum colitur cœli Dominus, & Rector.

Dum homines colunt Cælum, non intelligitur istud Cæruleum, ac visibile Cælum, sed colunt Cæli *Dominum*, *ac* In Sinico est *Chu çai*,

Recto-

Rectorem. Quod nos homines producti ſimus, quod ſuſtentemur, quod protegamur, omnia ſunt Domini Cæli *Tien chu* beneficia, idcirco ei gratias agimus, & eum rogamus; & hoc omnino certum eſt. Quod verò attinet ad cultum, & honorem, quem maioribus defunctis præſtamus, ille tantummodo fit ad recolendam noſtram originem; & nihil præterea. Confuſium verò colimus, quia eſt omnium ſæculorum Magiſter, & exemplar: præterea nullum eſt omnino verbum, quo rogetur, vt vel auertat mala, vel immittat bona.

Cœli Domino *Tien Chu* gratiæ aguntur, & fiunt deprecationes.

M 4
Parentes defuncti ſolùm honorantur ex filiali memoria, & Confuſius ſolùm vt Magiſter.

N 4
Nihil petitur à Cõfuſio, vel progenitoribus defunctis.

Ex Oppido *Chang Xa* ſubiecto Vrbi *Chang Xa*, *Chin Iu Mui* ita ſentit.

Decimum quartum Teſtimonium viginti ſeptem Litteratorum.

Quod attinet ad cultum, quem maioribus defunctis exhibemus, nos tantum ſcimus id, quod dicitur: ſeruire mortuis, ſicut ſeruitur viuis, ſeruire non iam exiſtentibus, ſicut ſeruitur adhuc exiſtentibus, & nihil aliud, nulla autem inſuper eſt intentio orandi, aut auxilium aliquod petendi. Si verò diſcurramus de ijs, tum quæ dicit, tum quæ agit praua, & falſa ſecta *Fæ*, *&* *Pu Sa* (ſunt ſectæ Idololatrarum in China) eę paſſim ſibi ipſis contradicunt, & quotidie contra ſe ipſas pugnant, nec vllatenus ſibi ipſis cohærere poſſunt, nec cohærentia teſtimonia habere, & ea quæ dicunt, non ſunt vllius auctoritatis, ac ponderis.

O 4
Defuncti ſolùm honorantur, vt ſeruiatur mortuis, ſicut viuis.

P 4
Non eſt intentio aliquid petendi à mortuis.

Q 4
Sectæ Idololatricæ in China paſſim ſibi contradicunt.

R 4
Quæ ſectæ Idololatricæ aſſerunt, nullius ſunt authoritatis in China.

Vang Ching Pang ex oppido *Han Chuen* ſubiecto vrbi *Han yang* Prouinciæ *Huquang* ita ſentit.

Xang Lu ex oppido *Mien yang*, ſubiecto vrbi *Ngan Lo* ita ſentit.

Meng Ke Chi ex oppido *Kim Ling* ita ſentit.

Cheu Chung ex eodem oppido ita ſentit.

Te Po Xi ex oppido *Han yang* ſubiecto vrbi *Han yang* ita ſentit.

Sun guei Chung ex eodem oppido ita ſentit.

Cheu Quo ex eodem oppido ita ſentit.

Siu Pie Chung ex eodem oppido ita ſentit.

Ceng Quam yng ex eodem oppido ita ſentit.

Chang Kin Lin ex eodem oppido ita ſentit.

Kin Chi Hung ex oppido *Kiang Hia* ſubiecto vrbi *vu Chang* ita ſentit.

Chang

Chang Meng Chien ex eodem oppido ita ſentit.

Vang ym ngan ex oppido *yun mung*, ſubiecto vrbi *Te Ngan* ita ſentit.

Van Pie fu ex oppido *ym Ching* eiuſdem vrbis ita ſentit.

Ciang Cung Xun ex pago *Sien To* oppidi *Mien yang* ſubiecti vrbi *Ngan Lo* ita ſentit.

Chin Xing Hien ex oppido *Tung ngan*, ſubiecto vrbi *yung Cheu* ita ſentit.

Cai ta Fang ex vrbe *ngan Lo* ita ſentit.

Ceu Peu ex vrbe *yen ping* Prouinciæ *Fo Kien* ita ſentit.

Lieu yung ex oppido *Chang Pu*, ſubiecto vrbi *Chang Cheu*, Prouinciæ *Fo Kien* ita ſentit.

Kao yeu Kung ex oppido *Fo Ning* ſubiecto vrbi *Fo Cheu* ita ſentit.

Cen Pao ven ex oppido *Xun Chang*, ſubiecto vrbi *yen ping* ita ſentit.

Kia Tien Xeu ex oppido *Xu Ching* ſubiecto vrbi *Lieu Cheu* Prouinciæ *Kiang Nan*, ſeu *Nan King* ita ſentit.

Siu van Xen ex oppido *Ho Fi* ita ſentit.

Mao cu Fang ex oppido *Tan Tu* ſubiecto vrbi *Chin Kiang* ita ſentit.

Xe Leu ex oppido *Kiang Ning* ſubiecto vrbi *Kiang Ning* (ideſt *Nan Kino*) ita ſentit.

Xe cy Liu ex eodem oppido ita ſentit.

Ting lh yung ex oppido *Tung ngan* ſubiecto vrbi *yung Cheu* ita ſentit.

Teſtimonium quinque Virorum Litteratorum *Pam-Kiu-Gin*, *Vam-yeu-nan*, *Li-cham-Ium*, *Pam-ſiuen-yuen*, *Su tim-Cao* Baccalaureorum.

S 4
In Confuſio coluntur dotes, quibus Cæli vice illuminauit veram doctrinam, nihil ab eo petitur.

T 4
Progenitores defuncti honorantur vt origo ſtirpis, ex filiali affectu, nihil ab illis petitur.

Quæritur quid cauſæ ſit in honore erga Confuſium, à Sinico hoc noſtro Regno deferri ſolito, in Sacrificijs Cæli, & Terræ, in oblationibus, mortuis adhibitis? ego nomine proprio *Gin*, alijque (infrà ſuſcripti) cenſemus, coli in Confuſio dotes, quibus Cæli-vice illuſtrauit veram doctrinam. Procùl abeſt, vt ab illo per adulationem petatur vlla fælicitas. Huc facit locus ille ex libro *Xi Kim*, ſeu Carminum, excerptus: in excelſum Montem attolluntur oculi, poſteaque cæptum iter inceditur. In oblationibus maiorum defunctorum ſpectatur recolendæ æternùm originis ſenſus: Non verò rogantur illi, vt in poſteros fælicitatem demittant, & velut effundant. Liber Carminum, odarumque *Xi Kim* ait: *ſeu de die negotia agitet, ſeu noctu quieſcat,*

quiescat, nihil agat filius, quod in parentum dedecus cedere possit. Ait idem liber præterea, *miserere, miserere parentum, à quibus productus es, & qui tot labores tuâ causâ pertulerunt.* Quonam igitur pacto possumus non esse illorum memores? Si verò erigimus ipsis tabellam ligneam, id facimus, vt hæc nobis velut præsentes illos exhibeat, neque cogitamus, maiorum animas huic tabellæ inesse. Quod pertinet ad ritum Sacrificandi Cælo, ideo fit, quòd Cæli nomine veniat *Dominus, Rector, radix, origo* omnium rerum, non verò Cælum aliquod habens figuram, cui nimirum Sacrificium illud offeratur. Liber *Xi Kim* ait: Supremum Cælum est sine sono, & sine odore, si verò sine sono, sinèque odore est, multo magis non est illud Cælum, quod videtur, Cæruleumque est. Taliter cogitare de Supremo Domino non ne est manifestè errare?

V 4 Tabellæ defunctis eriguntur ad repræsentados illos neq; creduntur illorum animæ inesse tabellis.

X 4 Per cælum colitur rerum omnium origo, & dominus, non verò materiale Cælum.

In Sinico est *Kenyuen Chuçai.*

Pang Kiu gin, vang yeu nan, Ly Chang yun, Pang siuen yuen, su Ting cao Baccalaurei.

Hoc testimonium quinque Doctorum nomine authenticum fideliter verti.

I. Bap. Regis Soc. Iesu.

Ego infrascriptus Vice-Prouincialis Societatis Iesu Vice-Prouinciæ Sinensis testor, hoc exemplar originale esse legitimum; in cuius fidem officij mei sigillum hîc apposui, Pekini 13. Octobris 1702.

Loco † sigilli.

Antonius Thomas.

Testimonium Viri Litterati *Li-Leam*.

Quid cogitandum est de tribus hisce articulis, de Cumfusij cultu, de maiorum oblationibus, & de Cæli Sacrificijs? ego ita sentio. Colitur Confusius, quòd veterum libros expurgauerit, illustraritque, quòd doctrinam quasi extulerit, quòd induxerit homines ad seruiendum Cælo, ad reuerendum Cælum, & ad non peccandum in Cælum. Quòd docuerit pietatem, iustitiam, ac exactitudinem, fidelitatem erga Regem, obedientiam erga parentes, obseruantiam in Superiores, ac maiores. Absit vt ab illo intelligentiæ vis, aut Magistratus petatur, imò Cumfusius ait, qui peccauit in Cælum, non habet, quem inuocet. Quòd si quis Confusianæ doctrinæ studiosus auxilium eius imploraret, ille Confusianorum præceptorum, ac disciplinę violator haberetur, ac illi quasi terga verteret. Fiunt obla-

Y 4 Doctrina, ob quam honoratur Cõfusius.

Z 4 Nihil petitur à Confusio.

A 5 Implorare auxiliũ Confusij, esset contra Confusij doctrinam.

B5 Defuncti progenitores honorantur ex filiali affectu ad reddendas gratias ob beneficia generationis, & educationis.

oblationes demortuis maioribus ad gratum animum testandum ob generationis, educationis, sustentationisque dolores, atque sumptus. Cogitandum enim vnicuique est, se esse productum à Patre, & Matre, qui ab auis generati quoque erant. Huc facit illud dictum Philosophi, *Cem Zu*. Si vnusquisque accuratus, seu attentus sit, si totâ vita nunquam omittat officia erga maiores, populi totius virtus iterum corroborabitur, ac vigebit. Liber *chumyum* ait: ritus, qui exhibentur in parentali mortuorum aula, sunt illi, quibus fiunt oblationes antecessoribus. Nimirum cogitandum est, non debere homines obliuisci parentum, qui sunt veluti arborum radix, & riui fons, respectu genitorum corporum. Ob eam quoque causam tabella lignea erigitur, vt memoria maiorum seruetur. Parantur offerenda, & re ipsa offeruntur, vt obedientiæ sensus prodatur. Multum abest, vt cogitetur, animas tabellis hisce insistere, & vt seu fælicitas, seu auxilium petatur.

C5 Tabellæ eriguntur ad seruandam maiorem memoriam.

D5 Non creduntur animæ defunctorum in esse tabellis, nec ab illis petitur auxiliũ.

Ritus Cælo sacrificandi olim fuerunt instituti ad gratias agendas Supremo Domino, ob productionis, perfectionis, conseruationis, ac protectionis beneficia. Non verò ad colendum figuratum Cælum, terram, sed existentem in Cælo, terraque Dominum, summis honoribus dignum, omniumque intelligentiarum *Dominum*. Idcirco Cumfusius ait: ritus *KiaoXe* dictus est ille, quo seruitur Supremo Domino. In Sinico verò Imperio solus Imperator audet hæc sacrificia offerre, alijs verò Litteratis, aut plebeis ille honos non est permissus. Ideo Imperator *Chim tam* examinabat sese de sex articulis ad officia pertinentibus, atq; in certo loco (*Sang Lin* aulæ nomen) sese inspiciebat, petebatque postea à Supremo Domino, nempe illum vt Dominum reuerebatur, & rogando illum id probabat. Quonam verò pacto id potest intelligi de Cælo visibili? Ita ego scripsi verè, vt sensi.

E5 Per Cælum non colitur à Sinensibus materiale Cælum, sed ille, qui est in Cælo, & Terra supremus Dominus.

In Sinico est *Chuçai*

Ly Leang.

Hoc testimonium authoris nomine authenticum fideliter verti.

I. Bap. Regis, e Soc. Iesu.

Ego infrascriptus Vice-Prouincialis Societatis Iesu Vice-Prouinciæ Sinensis, testor hoc exemplar originale tum Sinicum, tum Latinum esse legitimum. In cuius fidem, officij mei sigillum hîc apposui.

Pekini 13. Octobris.

Loc. † sigilli.

Antonius Thomas.

Ego

Ego Episcopus Macaensis testor, hanc esse veram copiam originalis, in cuius fidem appono hîc sigillum meum, & subscribo. Macai 20. Ianuarij ann. 1703.

Loco ✝ sigilli.

Io. de Cazal Episcopus Macaonensis &c.

Ego Notarius Episcopalis fidem facio, hanc suprà testificationem esse propriam Illustrissimi D. Ioannis de Cazal Episcopi Macaensis, in cuius fidem hîc subscribo.
Macai 20. Ianuarij an. 1703.

B. à Cunha.

Explicatio Cæremoniarum in oblationibus.

Obsequentes interrogationi Magistri *Fang* (Patris Bayard) de oblationum, & reuerentiarum, quæ in Regno Sinensi Confusio fiunt, Ritibus, respondemus.

F 5 Quadraginta, & vnius litteratorum testimonium.

Quia Confusius est Magister omnium sæculorum, & quia honorarij Regis dignitatem habet, ideo in omnibus Regni Sinarum Vrbibus, tam primarijs, quàm secundarijs erectum est Gymnasium, & Imperator iubet, illius Terræ gubernatorem Vere, & Autumno binas oblationes peragere, iuxta ritus Solemniorum oblationum, ad demonstrandam veram gratitudinem, nec vlla fit inuocationis, vel deprecationis mentio. Quando reuerentiæ exhibentur Auis defunctis, fiunt eæ secundum id, quod in libro *Chum Iung* (à *Cu Su* Confusij Nepote composito) dicitur: *seruiendum mortuis, sicut seruiretur viuis, seruiendum defunctis, sicut seruiretur ijs, si etiam num superstites essent*. His duobus verbis determinari potest finis oblationum, & rituum, qui fiunt in China. Quidquid prætereà vndecunque reprobandum, vel vanum additur, prorsus non congruit cum Imperij Sinici magna doctrina, neque est Regni Sinensis Communis Sensus, hinc nullum fundamentum est illud explicandi, nullum fundamentum illud credendi.

G 5 Confusius honoratur, vt Magister.

H 5 Nullę Cōfusio fiunt deprecationes.

I 5 Progenitores defuncti honorautur, vt seruiatur mortuis, sicut seruiretur viuis.

K 5 Si quæ alia superadduntur his ritibus, non congruunt cum communi Imperij Sinici sensu.

Rituum in oblationibus Confusij forma.

L 5 Ritus in oblatione solenni Confusij, & eorum expositio.

Pridie occiduntur Sus, Capra, & cætera Animalia, oblationis Præses adest, & videt quæ à Canione occiduntur, & hic Ritus dicitur examinare animalia.

Ritus.

Quia examinat, vtrùm ea debeant adhiberi, vel non, sicut quando inuitatur nobilis aliquis hospes, oportet probare fercula, num exquisita sint, & munda, nec ne, si id non fiat, hoc ipso committitur defectus.

Expositio.

Die

Ritus. Die Oblationis, nec dum clara luce, illius loci Litterati conueniunt in Gymnasium, & qualem quiuis functionem habiturus sit, inter se partiuntur, & ex vtroque latere adstant.

Expositio. Idem est, ac quando Magistro adhuc viuenti discipuli adstant, euntes, & redeuntes, ex intentione illi seruiendi, illumque colendi.

Ritus. Ante tabellam Confusij disponuntur odores, Candelæ, Vinum, & fercula.

Expositio. In China, dum inuitatur hospes, idem etiam fit, cremantur odores, accenduntur Candelæ in testimonium reuerentiæ.

Ritus. Præses oblationis est Gubernator.

Expositio. In Metropoli est Præfectus ærarij Regij, in Vrbibus primi, & secundi Ordinis sunt illarum Vrbium Gubernatores.

Ritus. Primùm stant in inferiori parte graduum, & exhibent reuerentiam, quæ fit manibus, & capite in terram demissis.

Expositio. Confusius habet dignitatem Magistri, habet insuper dignitatem Regis, propterea fit illi reuerentia illa inclinato in terram capite in parte inferiori Aulæ, ad honorandam eius dignitatem, & nobilitatem.

Ritus. Postmodum ascenditur in Aulam ante tabellam Confusij, offertur Vinum, & fercula, offertur item pannus Sericus.

Expositio. Hîc apud nos in China, quando inuitatur præclarus aliquis hospes, semper Vinum, comestibilia, & reliqua debent illi proprijs manibus reuerenter offerri, in signum reuerentiæ.

Si aliquando effundatur Vinum in terram, etiam spectat ad Ritus excipiendi honoratiores hospites, quod verò pannus Sericus, vel defodiatur in terram, vel comburatur, ex ea intentione fit, vt ostendatur, alios ex reuerentia eo ampliùs non audere vti.

Ritus. Præses oblationis bibit vinum, & excipit carnem, quæ oblata erant. Postea quæ residua sunt ex carne porcina, caprina, vel alijs carnibus, diuiduntur inter omnes Litteratos, & Doctores.

Expositio. Hoc fit, sicut quando Imperator fercula, & potum residuum ex sua Mensa, omnia diuidit, & dat alijs ad munificentiæ ostentationem.

Postea sumuntur Porci, & Capræ capilli, & sanguis, & terræ infodiuntur.

Supradicti omnes Ritus in China cohærent cum Ritibus honorandi homines viuos. Nunc, quod spectat ad oblationes,

tiones, quæ fiunt iam defunctis, etiam secundùm hos Ritus fiunt: Scilicet nihil sunt aliud, quàm quòd, secundùm id, quod dicitur, illis fiant oblationes, quasi si adhuc superstites essent. Nullus alius finis habetur.

V Pie Ping Baccalaureus Ciuitatis *Hoang Ngan*, dependentis ex Vrbe *Hoang Cheu*.

Lu Cung Baccalaureus honorarius ex eadem Ciuitate.

Lu Hia eligendus in Assessorem Gubernatoris Vrbis secundi Ordinis ex eadem Ciuitate.

Vang Lien eligendus in Assessorem Gubernatoris Vrbis tertij Ordinis ex eadem Ciuitate.

Lu Chu Baccalaureus ex eadem Ciuitate.

Ou Kung fo Licentiatus ex eadem Ciuitate.

Lu çie eligendus in Assessorem Gubernatoris tertij Ordinis ex eadem Ciuitate.

Chang çeng Hi Baccalaureus emeritus ex eadem Ciuitate.

Lu Quon Baccalaureus ex eadem Ciuitate.

V Xi Kie eligendus in Assessorem Gubernatoris tertij Ordinis ex eadem Ciuitate.

Lu Chu Secundarius literarum Præfectus Ciuitatis *Siang Tang* ex eadem Ciuitate.

Tung Tuen Baccalaureus ex Ciuitate *Ma Ching* dependente ab Vrbe *Hoang Cheu*.

Keng Hing Tai eligendus in Assessorem Gubernatoris Vrbis tertij Ordinis ex Ciuitate *Hoang Ngan* dependente ab Vrbe *Hoang Cheu*.

Lu Ngai eligendus in Assessorem Gubernatoris Vrbis tertij Ordinis ex Ciuitate *Ma Ching* dependente ab Vrbe *Hoang Cheu*.

Ceng Kin Baccalaureus primus in prima serie ex Ciuitate *Ma Ching* dependente ab Vrbe *Hoang Cheu*.

Ceng Tao Kai Baccalaureus ex eadem Vrbe.

Tay Ping Que Baccalaureus primus in prima serie ex Vrbe *Yun Tang*.

Pung ven Hieu Baccalaureus ex Vrbe *Ma Ching*.

Hung Leang Baccalaureus ex eadem Ciuitate.

Tao ven çing Baccalaureus ex Ciuitate *Hoang Ngan* &c.

Pung Tien Han Baccalaureus ex Ciuitate *Ma Ching* &c.

Pung cy Tai Baccalaureus ex eadem Ciuitate.

Siu Kia Lin Baccalaureus ex Vrbe *Hoang Cheu*.

Pung Chi Fang Baccalaureus primus in prima serie ex Ciuitate *Hoang Ngan* &c.

Pung Yum Sieu Baccalaureus ex eadem Ciuitate.

Cham Ching Lun Baccalaureus ex eadem Ciuitate.

Pung Chi Hoa Baccalaureus ex eadem Ciuitate.
Tang Kiai Baccalaureus primus in prima ſerie ex Ciuitate *Siang Tan*.
Cem Heng Baccalaureus primus in ſecunda ſerie ex eadem Ciuitate.
Quang Su Hung Baccalaureus ex eadem Ciuitate.
Quang Su Siun Baccalaureus ex eadem Ciuitate.
Tang çing Fuen Baccalaureus ex eadem Ciuitate.
Tang çing Hiun Baccalaureus ex eadem Ciuitate.
Lieu Chao Te Baccalaureus ex Ciuitate *Yeu*.
Yn Kia Ping Baccalaureus primus in prima ſerie ex Ciuitate *Cha Ling*.
Yn Yuen Seng Baccalaureus primus in prima ſerie ex eadem Ciuitate.
Tan Pao Lien Baccalaureus ex eadem Vrbe.
Chin Xi To Baccalaureus primus in prima ſerie ex Ciuitate *Li Ling*.
Ceng çao Baccalaureus primus in prima ſerie ex Ciuitate *Siang Tan*.
Chang çan Licentiatus ex eadem Ciuitate.
Ceng To Baccalaureus primus in prima ſerie ex Ciuitate *Chang Xa*.

Sequentia P. Io: Simon Bayard Miſſionarius Sinenſis ſuâ manu addidit.

Hanc Rituum Sinicorum declarationem, à Litteratis Chriſtianis compoſitam approbarunt omnes gentiles, qui eam legerunt, & nominatim ij, quorum hîc nomina, Patria, & gradus ſcripta ſunt: Collegerunt verò eorum ſuffragia duo Chriſtiani *Emanuel Ceng* Baccalaureus *Chang Xa Fu, Siang Tan Hien*, *Quon Tien* oriundus, & Ioannes *Puon Vu Chang Fu* Ciuitatis Incola. Hæc autem gentilium Litteratorum ſuffragia ſunt num. 41. 27. primò ſcripta à *Ioanne Puon*: 14. verò poſteriùs ſcripta nomina ab *Emanuele Cemg* collecta fuerunt.

Teſtimonium iuratum Lin *Michaelis Chriſtiani Fokienſis*.

Num. 8.
Teſtimonium ex Prouincia *FoKien*.
A
A puero baptizatus, & ex Catholicis parentibus natus eſt.

Ego infraſcriptus *Lin* Michael ex Ciuitate *Fo Cim Hien* ſubiectâ Metropoli Prouinciæ *Fokien*, in qua antea moratus ſum; nunc *Po Xe*, ideſt Mandarinus è Tribunali Mathematices, à teneris baptizatus, & à parentibus ante quartam generationem Chriſtianis ortus, teſtor, ſcire me vnum Sacerdotem ex Ordine Sancti Dominici, cum improbaſſet, tanquam meram ſuperſtitionem, & hæreſim in Sancta Lege

Ritus,

Ritus, quibus Sinæ colunt Confusium, & Progenitores defunctos, idque contigisset in Ciuitate *Fo Ngan Hien* eiusdem Prouinciæ *Fokien*; hinc homines Litteratos ansam arripuisse pessimè loquendi de Religione Christiana, veluti de lege prohibente filiorum reuerentiam erga parentes, & Magistris debitam discipulorum obedientiam; hominumque cõditionem ad brutorum Ordinem redigentem; Christianorum animos è contra ex eo cæpisse plurimum refrigescere; infidelium verò Litteratorum, & quidem non paucorum, à Sancta Lege suscipienda deterritos: Quin & nonnullos Christianorum eo deuenisse, vt dicerent, Sectam Idololatricam, *Fæ* nomine notam, sic oppositam esse doctrinæ Librorum Classicorum, vt sit quoque Legi Christianæ omnino cõtraria: Atque adeò si qui nunc publicant Legem Christianam, Patrem Iulium Aleni imitati, cum Litteratorum Sinarum doctrinâ, quoad fieri potest, conuenirent, hanc legem tandem aliquando ab innumeris amplectendam; verùm cùm nunc illuc appellentes Missionarij Europæi habeant se diuerso modo ab antecessoribus suis, & diuersè ab ijs doceant in Templis, quasi nouam portam Sinis aperire velint, Missionarios fore causam ruinæ Religionis, ipsosque inter se veluti commissa manu decertantes, Sinis nihil nocentibus, eius cladem acceleraturos.

B
Qui prohibent cultum Confusij, & progenitorum, dicuntur prohibere debitã patentibus, & Magistris reuerentiam.

C
Prohibitio horum Rituũ impedit prædicationem Sanctæ Fidei.

D
Timenda ruina Missionis ex ipsis Missionarijs.

Testor insuper, me audiuisse de quodam Christiano in Litteratorum Oppidi *Fo Ngan Hien* censum adscripto, cùm Missionarius illius loci illi interdixisset Confusij cultum; eum suo Pastori obsequentem, omissâ diei condictæ reuerentiali cæremoniâ, à Mandarino conquiri, & apprehendi iussum, ad superius Tribunal, nisi oblato, vt fit, munere se redemisset, deferendum fuisse: Sed cùm postea idem Mandarinus vrgeret ad reparandam culpam, ac debitum Confusio honorem exhibendum, illum Christianum ad Templum perrexisse, quæsitum, quid facto opus esset, quo se ab illa molestia liberaret: Missionarium tunc ei permisisse quidem, vt quo iubebat Mandarinus, pergeret, dummodo in ipso actu cæremoniali sic voce profiteretur: Ego colo vnum Deum, non verò te (ò Confusi); neque in hoc quidquam falsi affingo.

E
Permissus fuit cultus Confusij cum protestatione.

Addo, Sinas suspicari, homines Europæos meditari aliquid contra Imperium, dicereque, cum Europæis præclarè omnino agi sub Tartarorum Dominio, barbaros à Sinis non discernentium, idque in causa esse, cur nunc dissimulent: Sinarum suspiciones foueri imprimis nouâ hac consuetudinum suarum mutatione: Quantò magis, si tollatur

F
Suspicantur Sinæ, Europæos machinari aliquid contra Imperium, & suspicio augetur ex prohibitione horum Rituum.

G
Missionarij auffe-rendo tabellam *King Tien* rei fient contemptę Maiesta-tis.

latur Regia tabella his litteris inscripta *Kim Tien*, Missionarij rei fient contemptæ Maiestatis, remque Christianam in summæ calamitatis discrimen adducent. Ego, inquam, parentum Christianorum quarta generatione ortus, supra relata certa esse, non sine summo dolore coram D. Maiestate testor, & quidem cum iuramento.

Loco ✠ sigilli.

Lin Michael.

Ego infrascriptus V.Prouincialis Societatis Iesu V. Prouinciç Sinensis testor, hoc exemplum originale esse legitimum, in cuius fidem Officij mei sigillum hîc apposui. Pekini 9. Octobris 1702.

Loco ✠ sigilli.

Antonius Thomas.

Iuratum hoc testimonium ex originali Sinico, huic agglutinato, ritè versum, ac fideliter traductum esse testor. Ioachimus Bouuet Sacerdos Societatis Iesu.

Ego Episcopus Macaensis testor, hanc esse veram, & propriam copiam originalis, in cuius fidem sigillum meum hic appono, & subscribo. Macai 20. Ianuarij 1703.

Loco ✠ sigilli.

Ioannes de Cazal Episcopus Macaonensis.

Ego Notarius Episcopalis fidem facio, hanc supra testificationem esse propriam Illustrissimi Domini Ioannis de Cazal Episcopi Macaensis, in cuius fidem hîc subscribo. Macai 22. Ianuarij anno 1703.

B. à Cunha.

Num. 9.
Testimonia ex Prouincia *Quamsi*, in quam fides à paucis annis inuecta est, & aperta Ecclesia fuit.

Testimonium vnius Christiani Litterati Leou-Chi-Pin. *Sancto nomine* Li-no (*Lini*)

A
In Confusio honoratur eius virtus, & doctrina.

B
Nihil petitur à Confusio.

Cultus Confusij, Cęli, terræque sacrificia, oblationes mortuorum, quem demum sensum habent? Ego sic statuo. Honoribus hisce honoratur Confusij virtus, doctrina commendatur, obseruantia erga Magistrum adhibetur. Nulla verò ratione intelligentiæ vis, aut Magistratus honores, reddituſque petuntur; ad hoc præstat afferre aliquod Confusij effatum, quod probationis non nihil facere possit. In reli-

relictis à se Libris ait Confusius: Magnorum Virorum scientia posita est in illustrando intellectu, seu animæ potentiâ. Explicatio verò ait: Intellectus, seu animæ potentiâ, quæ illustrari potest ab homine, ea ipsa est, quam homo à Cęlo accepit. Hanc Cęlum infudit valde puram, prauisque effectibus vacuam, valde intelligentem, minimeque obscuram; eam demum quæ possit omnes, veritates, atque doctrinas complecti, quæque infinitis negotijs sustinendis par sit. Liber *Xou Kim*, & *Xam* dictus, vbi loquitur de *Tai Kia* dicit: Attendebat ad Cęli claram legem. Explicatio verò addit: Illa clara lex est ea, quæ nobis à Cęlo indita est, indita porrò est ad virtutem nobis parandam, quæ duo loca eodem pertinent; potestque ex his perspici, hominum claram intelligentiam esse ab illa clara lege, quæ nobis ingenita est, seu quæ nobis pro natura est. In sinu porrò naturæ rationalis inest, inuoluiturque intelligendi potentia, atque virtus. Absit ergo, vt clara intelligentia ab vllo homine tanquam præmium, atque Officiorum merces tribuatur. Inde est hæc quotidiana omnium vox: Peritiam nonnullus habet, dicitur statim illa perspicacia à Cęlo producta est. Quod dictum est certè verissimum. Quis vnquam dixit, hominis huius perspicacia à Confusio producta est? Quin Confusius, dum viueret, peragrauit omnia Sinici Imperij Regna, nec tamen obtinere potuit, vt aliquem Regem inueniret, clarâ adeò intelligentiâ donatum, qui doctrinam, quam prædicabat ille, complecteretur. Totâ proinde vitâ plebeiorum hominum vestem nunquam deposuit, nempe, vt aiebat, honorum insignia, diuitiarumque opes pendent à Cęlo. Velle itaque petere à Confusio dignitatem, atque emolumenta, nihil aliud esset, quam Confusio inaniter adulari, operamque perdere. Id dumtaxat in cultu Confusij spectatur, summa ipsius rectitudo tum in verbis, tum in factis. Docuit v. g. Viris magnis penetrandum esse in res ipsas; Hoc pacto deueniri ad scientiæ apicem; inde fixum, solidumque haberi de rebus iudicium; Ex hoc existere cordis rectitudinem; Hinc verò enasci propriæ cuiusque personæ reformationem, priuatæ cuiusque domus ordinem, Regni cuiuslibet bonum regimen, totiusque adeò Imperij tranquillitatem. Hanc vniuersam doctrinam suo ille etiam exemplo perbellè vulgauit. Qui postea successerunt Principes, & Magistratus, Litterati, & rudes, atque plebei Confusium sibi sequendum proponunt, atque ob eam causam tanquam antiquus Magister colitur.

C
Doctrina Confusij.

Quod ſpectat ad ritum ſacrificandi Cælo, Terræ, Sinici Imperij Reges antiqui, & veteres Magiſtri omnes docuêre, ab hominibus honorandum, ac verendum vnum *Dominum, ac Rectorem* Supremum Cæli, Terræ, ſpirituum, hominum, rerumque omnium. Hunc autem appellarunt *Xam Ti*, ideſt Supremum Dominum, quemadmodum appellat liber *Xu Kim*, dum ait: *Xam Ti*, ideſt, Supremus Dominus accedit tibi; Cor non ſit diuiſum. Item Imperator *Chim Tam* dicebat: ego timeo Supremum Dominum *Xam Ti*, ideo non auſim non eſſe rectus. Confuſius quoque ait, ritus *Kiao Xe* dictus, ſeu, vt vulgò dicitur, Cælo, Terræque ſacrificandi ritus eſt ille ipſe ritus, quo ſeruitur Supremo Domino, ſeu *Xam Ti*. Hactenus auditum non non fuit, timendum, ſeruitioque demerendum Cælum, terramque, figurata, materialiaque. Quod itaque dicitur: Sacrificari Cælo, Terræ, hanc habet explicationem. V. g. in Vrbis *quoei lim fu* Tribunali haud dubiè eſt Dominus Gubernator, qui regit populum, & quem populus ſummè colit; nemo tamen audeat illum proprio nomine appellare, ſed titulo, eoque ſolo ab vrbis *quoei lim* nomine, vrbiſque *fu* dignitate, ordineque petito Dominus ille appellari ſolet: ad eum prorſus modum, quo ipſe Imperator ab aula Palatij Regij *Chao Tim* appellatur. Idcirco dicitur, ſacrificari Cælo, Terræ, nempe ſupremo Domino, ac ſupremâ poteſtate Cælum, & Terram gubernanti, in quo nominando, cùm non audeant vſurpare vocem *Xam Ti*, vtuntur his duabus litteris *Tien Ti*: hæc videlicet eſt nominandi ratio, ac praxis. Præterea liber claſſicus *Xi Kim* dictus ait: *Xam Ti*, ideſt Supremus Dominus eſt ſine voce, ſine odore. Vbi nam dicitur, Cælo viſibili, cæruleoque ſacrificari? viſibile illud, cæruleumque Cælum habetne intelligentiam, vt ſacrificia, oblationeſque acceptare poſſit? quonam pacto liber *Chum yum* ait. Cælum, Terra quàm magna ſunt; & tamen homines contra iraſcuntur, & obmurmurant. Contra quam enimverò rem, ait homines iraſci, atque obmurmurare? certè contra Cælum, Terram? an contra Cæli, Terræ ſubſtantias viſibiles, atque ſenſibiles? an potiùs contra vnum Supremum, qui ſciat protegere, atque adiuuare, eumdemque minimè viſibilem, ſed occultum, ſed ſummum *Rectorem, ac Dominum*, potentem occidere, ac viuificare, demittere fęlicitatem, & infęlicitatem. Ob hanc ergo cauſam Sinarum antiqui Principes abſtinentiam adamarunt, ſeu accur ati, ac attenti fuere. Virtutibus ſe ſe excoluerunt, timorem

D
Per Cælum colitur vnus ſupremus Dominus Cæli, Terræ, ſpirituum, Hominũ, rerumque omnium.

In Sinico eſt *Chu cai*.

E
Supremus Cæli Dominus ex reuerẽtia appellatur *Tien* Cęlum, ſicut gubernatores appellantur nomine Vrbis, & Imperator dicitur *Chao Ting*, ſeu aula Regia.

F
Per *Chu cai* indicatur ſupremus Dominus.

In Sinico eſt *Chu cai*.

morem maximum præſetulerunt, magnam adhibuere animi contentionem, vt cautè reuererentur. Inſtituerunt ritus, muſicamque compoſuerunt, vt ritè ſeruirent. Sacrificia obtulerunt, vt memorem animum, verumque gratitudinis ſenſum teſtarentur, ob productionis, nutritionis, conſeruationis, & protectionis beneficia.

Deuentum eſt ad maiores. Ex his ſiquidem, tanquam ex radice, corpus noſtrum exiſtit. Supremus Dominus omnia ad ſolius hominis bonum produxit, illiſque omnibus hominem donauit. Ipſius anima, quæ rationalis eſt, complectitur recogitandi, atque amandi duplicem potentiam. Nihil poteſt illa non recogitare, nihil poteſt illa non amare. Qui amat parentes, dubio procul debet illos colere, & poſtquam illi non iam ſunt ſpectabiles, colere originem, vnde ipſe profluxit. Inde eſt, quòd accipiuntur maiorum nomina, titulique, quòd notantur annus, & menſis mortis, atque natiuitatis, quòdque hæc omnia inſcribuntur tabellæ ligneæ, quæ mortuis iam ſepultis erigitur. Quatuor verò anni temporibus eiſdem fiunt oblationes, vt colendi illos non ſecùs, ac viuos animus prodatur, & vt poſteri originis propriæ non obliuiſcantur. Nullo verò modo auxilium illorum imploratur, aut illorum animas tabellis ligneis inſidere fingitur. Is eſt ſenſus præciſus. Sancta porrò lex, in quarto Diuino mandato præcipit colere parentes, & parentum maiores, auos ſcilicet, & prædeceſſores, qui non liceret recordari illorum? eumque animum diutiſſimè conſeruare? Ipſe etiam audiui, in cæteris Regnis nullum eſſe, in quo hæc litterarum, ac virtutis beneficia à maioribus poſteri non acceperint. Illorum hominum ad memoriam excudi vultus, haberique Imagines? Nos itaque maiorum titulos tabellæ erectæ inſcribentes, quanam ratione continuò in ſuſpicionem vocamur? Ita verè ſcripſi, vt ſentio.

G
Parentes defuncti honorantur ex filiali affectu, vt origo generationis.

H
Tabellis inſcribuntur nomina parentum, tituli, annus, & menſis mortis, ac natiuitatis.

I
Tabella Defunctis erigitur, & illis oblationes fiunt, ne poſteri originis ſuæ obliuiſcantur.

K
Non imploratur auxilium parentũ, nec eorum animæ tabellis ligneis inſidere finguntur.

L
Tabellę comparantur cum pictis Imaginibus parentum, quæ ſolent haberi in alijs Regnis.

Ex parte meridionali Prouinciæ *Huquang*, ex oppido *Heng Yang*, *Leu Chi Pin* Sancto nomine *Linus*.

Hoc Teſtimonium Authoris nomine, & ſigillo authenticum fideliter ſum interpretatus è Sinico originali.

I. Bap. Regis è Soc. Ieſu.

Ego infraſcriptus Vice-Prouincialis Soc. Ieſu V. Prouinciæ Sinenſis teſtor, hoc exemplar originale tum Sinicum, tum lati-

latinum, esse legitimum; In cuius fidem sigillum apposui Pekini 13. Oct. 1702.

Antonius Thomas.

Loco ✠ sigilli.

Ego Episcopus Macaensis infrascriptus testor, hanc esse veram, & propriam copiam originalis, in cuius fidem hîc sigillum meum apposui. Macai 20. Ianuar. ann. 1703.

Loco ✠ sigilli.

Ego Notarius Episcopalis fidem facio, hanc suprà testificationem esse propriam Illustrissimi Domini Ioannis de Cazal, in cuius fidem hîc subscribo. Macai 22. Ianuar. ann. 1703.

B. à Cunha.

Num. 10. Testimonia ex alijs Prouincijs.

Testimonium duorum Litteratorum Christianorum *Chu Mateo*, & *Quam Paolo*.

A Confusius honoratur, vt Magister.
B Non petitur à Confusio auxilium.
C In cultu progenitorum intenditur filialis obedientia, minimè autem opis imploratio.
D Per Cælum colitur supremus Dominus, qui insensibilis est.

Nostrum hoc Sinicum Imperium colit Cumfusium. Nempe ille docuit homines reuereri Cæli mandatum, iussitque illos seruire Supremo Domino; ideo necesse est, conuenitque, nos illum colere vti antiquum Magistrum; Non verò petere ab illo aut præclarum ingenium, aut auxilium, præsidiumque. Insuper in oblatione Maioribus adhibitâ non aliud intenditur, quàm filialis obedientiæ animus; Minimè autem opis imploratio. Denique quod spectat ad ritum sacrificandi Cælo; Ille ab antiquo profectus est, spectatque supremum Dominum sine voce, odoreque, seu insensibilem. Olim non coluere Cælum cæruleum.

Chu Matthæus Hoang Paulus.

✠ pro cyfra. Sinicè *ya*.

Hoc Testimonium Authorum nomine, & Sinica cyfrâ authenticum fideliter verti.

I. Bap. Regis Soc. Iesu.

Ego infrascriptus Vice-Prouincialis Soc. Iesu Vice-Prouinciæ Sinensis, testor, hoc originale exemplar tum Sinicum, tum Latinæ versionis esse legitimum; In cuius fidem officij mei sigillum hîc apposui. Pekini 3. Octobris 1702.

Loco ✠ sigilli.

Antonius Thomas.

Ego Episcopus Macaensis testor, hanc esse veram, & propriam copiam Originalis, in cuius fidem hîc sigillum meum appono, & subscribo. Macai 20. Iannar. ann. 1703.

Loco ✠ sigilli.

Ioannes de Cazal Episcopus Macaonensis &c.

Ego Notarius Episcopalis fidem facio, hanc suprà testificationem esse propriam Illustrissimi Domini Ioannis de Cazal Episcopi Macaensis; In cuius fidem hîc subscribo. Macai 22. Ianuarij ann. 1703.

B. à Cunha.

TESTIMONIVM

Viri Litterati Christiani nomine *Cai Sà-lo-to.*

Verus Dominus certè est ille Dominus, qui produxit Cælum, Terram, Hominem, resque omnes. Inter illos, qui Sanctam Legem non ingressi sunt, duplex est hominum genus. Sunt veritatis sectatores, illique sciunt Cælum, Terram, Hominem, resque omnes esse à vero Domino productas. Sunt & homines non intelligentes; Isti ignorant vnde hæc omnia profecta sint. Quæ verò mortuis decessoribus eriguntur tabellæ, huc pertinent, vt obedientiæ, honorisque animus in lucem proferatur, & suæ originis, radicisque memoria seruetur. Absit vt existimetur, dicaturque, mortuorum animas tabellis hisce insidere. Quin & inter Ethnicos, qui veritatem explorant, suntque intelligentes, sciunt tabellam esse quid vacuum, reique inane; Non verò animas sustentare.

E
Veritatis sectatores sciunt res omnes esse à vero Domino productas.

F
Tabellæ progenitoribus defunctis eriguntur, vt ostendatur gratus erga maiores animus, & eorum memoria conseruetur.

G
Etiā gentiles sciunt animas Defunctorū non esse in Tabellis

Cai Sa-lo-to scripsit.

Hoc testimonium authoris nomine authenticum fideliter verti.

I. Bap. Regis Soc. Iesu.

Ego infrascriptus Vice-Prouincialis Soc. Iesu Vice-Prouinciæ Sinensis testor hoc exemplar originale tum Sinicum, tum Latinæ versionis esse legitimum; in cuius fidem officij mei sigillum hîc apposui. Pekini 3. Octobris 1702.

Loco ✠ sigilli.

Antonius Thomas.

Ego Episcopus Macaensis testor, hanc esse veram, & propriam

priam copiam Originalis, in cuius fidem sigillum meum hîc appono, & subscribo. Macai 20. Ianuar. ann. 1703.

Loco ✠ sigilli.

Ioannes de Cazal Episcopus Macàonensis &c.

Ego Notarius Episcopalis fidem facio, hanc suprà testificationem esse propriam Illustrissimi Domini Ioannis de Cazal Episcopi Macaensis, in cuius fidem hîc subscribo. Macai 22. Ianuar. ann. 1703.

B. à Cunha.

Num. II.

Scriptum quoddam ab Illustrissimo D. Maygrot impressum in China.

Hominum genus cumulatur à Deo innumeris beneficijs, & Christiani insuper habent cælestem gloriam, quam possint sperare. Nisi parentes genuissent corpus, quomodo his (beneficijs) possemus frui? Quando parentes sunt mortui, horum beneficiorum non obliuisci, Sanctæ Legis præcepta imperant. Primò dicitur: colere, & amare Deum; & statim deinceps dicitur: honorare, & obedire parentibus. Quòd si violetur obedientiæ, & reuerentiæ filialis lex, ipsum etiam Dei mandatum violatur. Mundani illi homines, qui temerè sibi persuadent, quòd mortui possint demittere calamitates, vel bona, arbitranturque mortuos inniti pedali ligno; huiusmodi homines non intelligunt viuorum, & mortuorum doctrinam. Sancta Lex hoc reijcit, & *Zu yeu* (discipulus Confusij) alloquens *yeu Zu* (alium suum Condiscipulum) etiam dixit: necdum est visum, quòd his fruantur (oblatis scilicet sibi cibis animæ Defunctorum) Nos Christiani seruimus viuis, satagendo, vt illorum corporibus alimenta præbeamus, præcipuam autem facimus diligentiam, vt simul nobiscum seruiant *magno Domino*, vt ad Cæli gaudia simul nobiscum tendant; dum seruimus defunctis, assistendo ad illorum corpus, & feretrum, certè omnem veritatem, & fidem adhibere oportet. Insuper cum doleamus, eorum vocem, & speciem iam abijsse, (vel eos ampliùs nec videri, nec audiri posse) & pro magnis beneficijs à nobis nihil ipsis retribui, ideo inscribimus eorum nomina ligno, & statis per annum temporibus illud videntes, reuerentiam exhibemus, eâ intentione, vt gratias reddamus pro generationis, & natiuitatis nostræ beneficijs, cum inde à Parentibus, Auis, & Maioribus nostris ascendamus vsque ad magnum Pa-

A
Ex libris Sinicis probat Illustrifs. Cononensis, animas Defunctorum non frui oblatis.

B
Etiam Christiani iuxta doctrinam Illustrifs. Cononensis, nomina parentum tabellis inscribunt, & statis anni temporibus eis reuerentiam exhibent pro beneficijs generationis, & natiuitatis.

Patrem, & Matrem, natiuitatis, & creationis nostræ originem, & vsque ad finem vitæ nec desides simus, nec immores horum; ecquis dicat, Sanctæ Legis sectatores non colere suos auos defunctos?

C
Deus vocatur magnus Pater, & Mater, *Ta fu mu*.

„ ✝ Hoc exemplar Andreas *Li* habuit, quando degebat
„ in Ecclesia Patris *yu* (idest à Leonissa) Ordinis San-
„ cti Francisci sita in Vrbe *Ngan King*. Originalis excul-
„ pta tabella pro imprimendis his exemplaribus existit in
„ Metropoli Prouinciæ *Kiang Nan* (seu *Nan Kini*) missa
„ ab Episcopo *Ten* (idest Illustrissimo Maygrot) commo-
„ rante in Ecclesia Metropolis Prouinciæ Fokien (idest in
„ *Fo Cheu*.)

Ego infrascriptus Secretarius Tribunalis Eminentissimi, & Renerendissimi D. Card. de Carpineo Sanctissimi D. N. Papæ Vicarij Generalis &c. legi, & recognoui de mandato eiusdem Eminentissimi Domini mei omnia documenta, à Sinicis exemplaribus in Idioma Latinum versa, & à RR. Patribus Societatis Iesu Procuratoribus Causæ Sinensis præfato Eminentissimo, & Reuerendissimo D. Cardinali Vicario (ita iubente Sanctissimo Domino Nostro) exhibita, & quoad manus latinè subscribentium identitatem, recognita coram Illustrissimo D. Secretario Sacræ Congregationis Propagandæ Fidei à duobus RR. DD. Custodibus Archiuij eiusdem Sacræ Congregationis, exceptis duobus testimonijs, quæ *num.* 2. *littera A. B. C.*, *& num.* 5. *à littera A.*, *vsque ad litteram AA.* exclusiuè referuntur, quorum testimoniorum subscriptiones recognitæ sunt à Reu. P. Secretario Generali Societatis Iesu.

Exceptis etiam ijs Testimonijs, quorum versio latina cùm desideraretur in Sinico exemplari, facta est in hac Alma Vrbe à RR. PP. Francisco Noel, & Gasparo Castner, vt ipsimet asseruerunt, ea verò sunt, quæ referuntur *num.* 2. *à litt. D. ad litt.R. inclusiuè, & num.6. à litt.A. ad litt.F. exclusiuè*, item *à litt.CC. ad litt.HH. exclusiuè, & num.7. à litt. AA. ad litt. S. 4. exclusiuè, & à litt. F. 5. vsque ad num. 8.* Item *num.* 11. Nomina etiam Testium Sinensium, quæ *num.3. post litt.AA.* referuntur.

Hæc omnia documenta impressa sunt in septuaginta quinque paginis à me subscriptis, & facta collatione inter dicta documenta manu scripta, & typis impressa planè, & de

verbo

verbo ad verbum concordant, præter infrascripta errata ita corrigenda. Pag.24. lin.10. Nomen Episcopi ponatur superiùs ante subscriptionem Notarij. Pag.26. lin.6. Malemque, lege Matremque, pag.48. lin. 33. appellaret X.? lege appellaret ?. Pag.63.lin.36. à Canione, lege à Lanione. Pag.70. lin. 14. non non fuit, lege non fuit. In quorum fidem præsentes manu mea subscripsi, & sigillo dicti Domini mei Eminentissimi, & Reuerendissimi Cardinalis muniui. Hac die 21. Agusti 1704.

Ita est Nicolaus Antonius Cuggiò Secretarius.

Loco ✠ sigilli.

